cijena 10d

broj 3

GIGANT

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

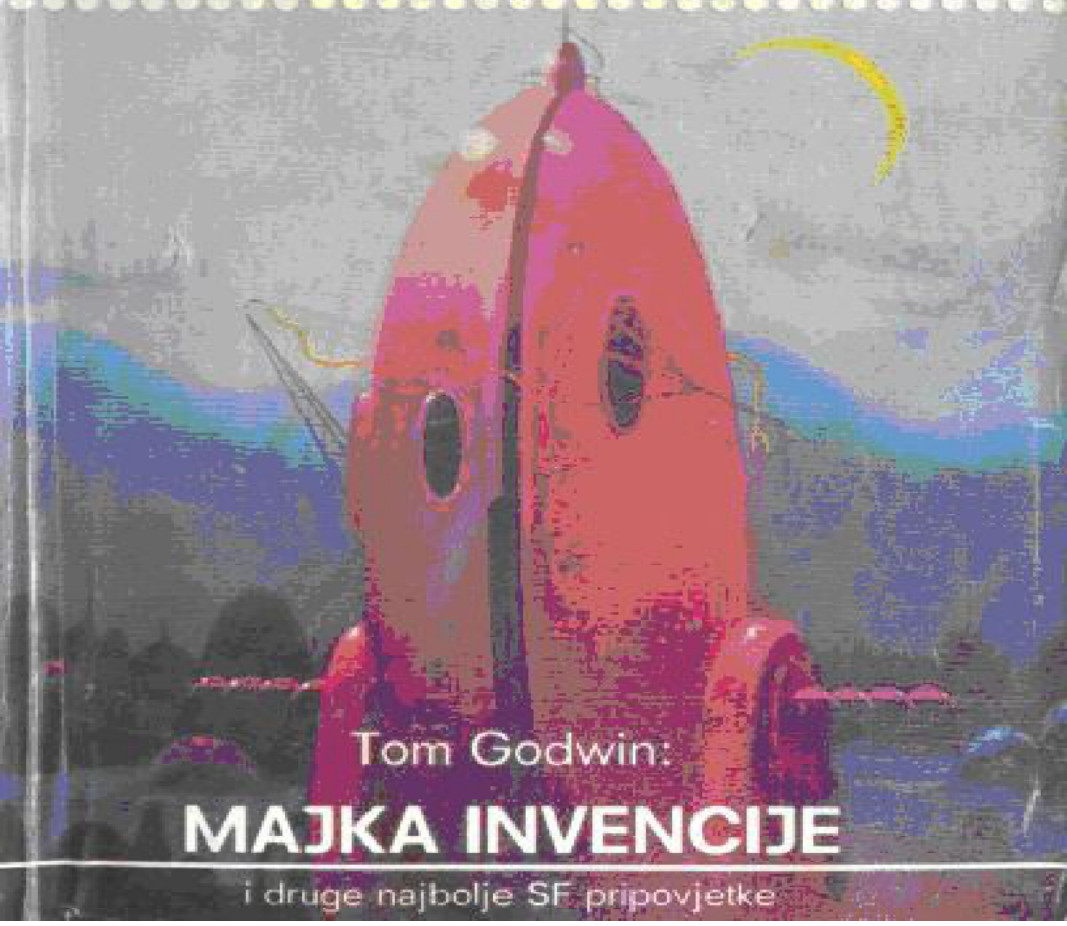

Tom Godwin:

MAJKA INVENCIJE

i druge najbolje SF pripovjetke

SADRŽAJ:

Tom Godvin:
MAJKA INVENCIJE

Zvonimir Furtinger:
JEDNOSTAVNI LIJEK

Isaac Asimov:
STRAHOVITO ORUŽJE

Clifford D. Simak:
FAKTOR OGRANIČENJA

Katherine McLean:
UVIJEK TVOJA HELEN

Arthur C. Clarke:
UTRKA U NAORUŽANJU

SF sekcija ARKZ:
ČITAJTE WELLSA!

SCAN i obrada slika: Sekundica
OCR, ispravka: Svetlost lutalica
Prelom: Master Yoda
www.sftim.com

Tom Godwin: ***Majka invencije***

Mother of Invention

Preveo Nikola Popović

Ljudski um može se prilagođavati i može programirati sebe radi spoznavanja postojanja bilo kojeg stanja, pa čak i tako neugodnoga kao što je izvjesnost smrti.

· Ljudski um je tvrdoglav, i premda može priznati postojanje neugodnih stanja, odbija prihvatiti takvo stanje kao što je nepromjenjivost.

· Ljudski um može biti vrlo snalažljiv u mijenjanju neugodnih stanja.

(Iz »Varijacija među kulturama naše Galaksije«, Antareskog filozofa — B'Ral Gethana).

Bilo je prevruće u komandnom prostoru »Zvjezdanog istraživača«, a Jim Branon, tehničar navigacije broda, bio je bolestan. Nevolja je počela, kao što i inače počinje, njegovom kronično lošom probavom, ponešto pojačana lekcijom, koju mu je njegova žena podijelila tog jutra o njegovoj mentalnoj, fizičkoj i financijskoj beznačajnosti, dotučen još i jednim loše izabranim jelom u kafeteriji Svemirske baze. I sada se sve to pretvorilo u ozbiljan napad akutne loše probave. Od svih nevolja vrućina je bila najgora.

Vrata komandne kabine bila su otvorena i jedan ventilator montiran na njima ubacivao je velike količine zraka u prostoriju, ali taj je zrak bio usisavan samo deset stopa iznad izbrazdane površine Svemirske baze i bio je vruć i natopljen vlagom tropskog ljeta Nove Zemlje.

Označio je na formularu za kontrolu ispravnosti broda da je prokontrolirao generator i našao da je u odličnom radnom stanju, a zatim je stavio blok i olovku u džep prije nego što je obrisao znoj sa čela. Bernov nuklearni konverter u komandnoj kabini trebalo je provjeriti na kraju kontrole i on ponese do njega svoju torbu s alatom i instrumentima za kontrolu. Mali mišoliki čovjek, koji se obično kretao usporenom preciznošću, sada se žurio jer je osjećao prvu vrtoglavicu, koja je ponekad bila predznak kratkih nesvjestica.

Nuklearni konverter koji je opskrbljivao brod fisionim gorivom za pokretanje raketa i pokretao brodski generator bio je kompaktan stroj, potpuno automatiziran, i trebalo je kontrolirati samo dovod goriva. On uze iz svoje torbice s alatom specijalni instrument, koji je

svojim štipaljkama obuhvatio metalni omotač na dovodu i otkvačio štipaljke. Vjerovao je da se brižljiv i metodičan čovjek može prepoznati po brizi za svoj alat i zato radije spusti štipaljke s kablovima točno u za njih udubljena ležišta u torbi nego na grubi pod. Podiže metalni poklopac s dovoda, i provjeri važan mehanizam što regulira otvor namotaja tungstenova vlakna. Budući da je osjećao da se omaglica u njega pojačava, žurio je kako bi provjerio delikatni mehanizam koji je kontrolirao dovod katalitičkog ugljena. Kad je to završio, vratio je sav alat i instrumente u njihova ležišta u torbi te izvadio inspekcijski blok iz džepa da bi potvrdio posljednju provjeru na njemu. Vrati zatim blok i olovku u džep, uze metalni pokrivač dovoda goriva i postavi ga na mekani zaptivač što će osigurati nepropusnost zraka kada se hvataljke dobro pritegnu.

Osjećaj nesvjestice se pojačao kad je pružio ruku da podigne i pričvrsti hvataljke. Pokušao je duboko uzdahnuti kako bi uklonio nesvjesticu. No, nesvjestica nadođe kao crni val preko njega dok je poluokrenut pokušavao dozvati drugog tehničara iz kontrolne kabine iznad njega. Pade na pod s otvorenim ustima bez glasa.

Nekolika minuta kasnije brodsko se dizalo spusti do komandne kabine i tehničar kojega je pokušao dozvati izađe iz dizala.

— Hej, Jim, jesi li... ?

Tehničar je za trenutak zurio u nepokretno tijelo na podu, a zatim mu pritrča. Kratki pregled pokazao je da je Jim još uvijek živ, pa tehničar, požuri natrag do dizala i spusti ga do ulazne rampe.

— Pozovite hitnu pomoć! — doviknuo je radniku koji je upravo prolazio. — Jim se opet onesvijestio.

Pričekao je dok nije stigla prva pomoć i prije nego što su odnijeli Jima uzeo iz njegova džepa blok s formularom za inspekciju. Glavni inspektor pojavio se ubrzo zatim sa svojim glavnim inspekcijskim blokom i formularom u rukama.

— Zdravo Pete — reče. — Čuo sam da se Jim opet onesvijestio.

— Već treći put — reče Pete, s nezadovoljstvom u glasu. — To je njegova vlastita greška. Njegova žena uvijek brunda da nema dovoljno novaca i on neprestano radi prekovremeno do maksimuma, pa između prekovremenog rada, brundanja, vrućine i vrste jela koje uzima za ručak u kafeteriji nije čudo što se želudac od vremena do vremena pobuni tom malom i slabašnom momku.

— I moj bi se pobunio kada bih imao nadžak-babu za ženu kao što je on ima — reče inspektor. — Jim je dobar čovjek, ja ga volim, ali tu njegovu ženu! U svakom slučaju — inspektor obrisa svoje rumeno i zažareno lice — u ovoj komandnoj kabini dovoljno je vruće da svakoga izbaci iz stroja.

— Ja još uvijek smatram da je čovjek lud ako dopušta ženi da mu prigovaranjem pokvari probavu, pa dobije čak kronične smetnje

probave i pokušava raditi prekovremeno kada to nije u stanju — dodao je Pete, neženja.

— Pa možda imaš pravo — odgovori oženjeni glavni inspektor — ali on je najpouzdaniji čovjek kojeg imam. On je spor, ali ako on označi da je obavio inspekciju komandi broda, možeš biti siguran da nije propustio ništa. Što znači da... Što još nije završio kad je pao u nesvijest?

— Sve je završio — odgovori Pete. — Evo tu je njegov inspekcijski formular, on je sve provjerio. Stavio je već i sav svoj alat natrag u torbu, što znači da je morao sve završiti.

Glavni inspektor uzme inspekcijski formular i preleti pogledom po njemu.

— Sve je provjerio, vrlo dobro. Pa izađimo iz ove pećnice. Ova stara kanta spremna je sada za polijetanje što se tiče naše inspekcijske službe u bazi, a oni hoće da polete čim se mi maknemo s nje.

— Kamo je određena? — zapita Pete, zaustavivši se da bi zapalio cigaretu.

— Van, s druge strane skupine Tisuću Sunaca, tamo negdje. To je neka malena tvrtka koja sama sebe naziva »Exploration Limited«.

— Ah? — Pete zapita pomalo zainteresirano. — Druga strana Tisuću Sunaca ima nekih neistraženih sustava, koliko ja znam. Što oni traže? Jesu li rekli?

— Ne bih znao reći. — Glavni inspektor slegnu ramenima. — Razgovarao sam s njima samo nekoliko minuta. Ima ih petorica; neki stariji momak, koji je napustio svoj posao kao dekan na nekom malom tehnološkom koledžu u New Chicagu, pokupio je svoja tri najbolja diplomirana studenta i sada su svi spremni za svemir da vide galaksije i potraže svoju sreću.

— Rekao si da ih je pet — podsjeti ga Pete.

— I ima ih. Kupili su ovu staru kantu; to je bio linijski brod stare Interplanetarne transportne kompanije. Kažu da se nekad upustio u neki rudarski pothvat, napravio lijepu hrpicu s nekakvim indijskim poslom tamo u Charonu i time je kupio brod. Imao je raketni pogon, a njih petorica su uspjeli skupiti dosta novaca da nabave aparat za hipersvemirski let i da postave taj nuklearni konverter. Mislim da su potrošili posljednji novčić koji su imali, jer aparat za hipersvemirski let i konverter nisu jeftini.

— Pa — Pete pogledom pređe preko konvertera — sasvim je sigurno da nikamo ne bi stigli s raketnim pogonom u običnom svemiru brzinom svjetlosti kao maksimalnom brzinom, bar ne tako daleko da bi to nešto značilo u toku trajanja jednoga životnog razdoblja. Ima otprilike trideset tisuća svjetlosnih godina do Tisuću Sunaca, zar ne?

— Tako nekako. Šezdeset tisuća godina kružnog putovanja

normalnim svemirom ili frakcijom više od jedne godine u hipersvemirskom.

— Ali kakva godina! Ja sam jednom putovao hipersvemirom kada sam bio mnogo mlađi i mnogo luđi nego što sam sada. Samo jedan izlet od četrdeset dana, ali nikada mi četrdeset dana nisu prolazili tako polako u mom životu. Bilo je potrebno veliko ubrzanje da stigneš bilo kamo, čak i u hipersvemiru i uz stalno ubrzavanje i mrkli mrak izvan broda osjećao sam se kao da težim jednu tonu. A bio sam zapravo zatvoren kao u grobu, nepokretan.

Glavni inspektor napravi grimasu kao da se smije.

— Možda patiš od klaustrofobije. A kad govoriš o odlasku bilo kamo, daj, uzmi Jimovu torbu s alatom pa da se čistimo iz ove turske kupelji.

Pete uzme torbu s alatom i krene za svojim šefom do dizala ne zamjećujući da su plosnate crne hvataljke ostale okrenute nadolje uz ravnu crnu stranu kutije za dovod goriva. Nikad se nije dogodilo da bi on bilo što provjerio još jednom; Jim Branon bio je metodičan i pouzdan čovjek, a njegovom rukom ispunjen formular za inspekciju pokazivao je da je sve pregledao i da je našao sve u odličnom stanju.

* * *

Mjeseci su prolazili, a Zvjezdani je Istraživač brzao kroz bezobličnu tamu hipersvemira. Napokon su kronometri pokazivali da je došlo vrijeme za početak usporavanja i on izvede manevar okretanja.

Dolje u komandnoj sobi Bernov nuklearni konverter, priljubljen uz pod, s mikroskopskim suncem u svom središtu, natjecao se sa suncima kojima su se približavali, pretvarajući materiju u energiju. Nepričvršćeni poklopac na dovodu za gorivo tresao se nesigurno za vrijeme prvoga beztežinskog stanja pri okretu, zatim se podigao i lebdio po prostoriji do stropa kada je brod napravio korektivni pokret ustranu. Tamo je ostao dok nije došao prvi trzaj usporavanja, a tada je pao na pod uz glasni zveket.

Prigušena grmljavina motora prekrila je zvuk i nijedan od pet ljudi u brodu nije ga čuo.

Normalna svemirska brzina Zvjezdanog Istraživača bila je daleko ispod brzine svjetlosti kad je izletio iz hipersvemira negdje na rubu Tisuću Sunaca. Dvije krajnje zvijezde ležale su ispod njega, dvojna zvijezda sastavljena od jednoga malog žutog sunca i jednog većeg plavo-bijelog sunca. Uzeti su podaci promatranja, a instrumenti su zabilježili zrno svjetleće prašine koje se okretalo na udaljenosti od četiri stotine milijuna milja oko plavo-bijelog sunca. Drugi su instrumenti odredili novi smjer i Zvjezdani Istraživač se ponovo

izgubio u hipersvemiru.

Kad se brod ponovo vratio u normalni svemir, svjetleće zrno prašine postalo je planet koji je plamsao kao neki veliki svjetleći dragulj na tamnoj praznini iza njega. Planet je rastao kako su promicali sati, ispunjavajući ekran za promatranje kada je Blake počeo kočiti radi silaska u njegovu atmosferu. Mase kopna i oceani mogli su se jedva nazreti kroz užarenu opalnu sumaglicu koja je prekrivala planet.

Slika je rasla i proširivala se tako da su krajevi već prešli rub ekrana, sve dok nisu zapadna strana nekoga kontinenta i jedan dio oceana ispunili ekran.

Četiri čovjeka u stolicama za usporavanje sjedeći iza Blakea bespomoćno kao i on zbog sile usporavanja deceleracije, promatrali su sliku na ekranu i pokazivač na analizatoru zraka. Pokazivač se počeo micati kad je prvi uzorak zraka bio uhvaćen u analizatoru i zaustavio se nekoliko minuta kasnije.

— Prikladan za disanje. — Sjedokosi Taylor progovori s velikom teškoćom zbog deceleracije.

— Manje ugljičnog dioksida nego na Novoj Zemlji — prokomentira Wilfred. Mali zdepasti Young bio je manje trpio od deceleracije nego stariji bivši dekan.

— Ne mogu razumjeti zašto spektroskop pokazuje tako nemoguće visoki postotak ugljika? Kako može kora bilo kojeg planeta sadržati tako velike količine ugljena?

— Ugljen mora prije biti u kori nego u atmosferi — reče Taylor. — Ili je tako ili taj stari spektroskop griješi. Znamo da je analizator zraka nov i pouzdan instrument, ali taj stari Wardenov spektroskop, kao i ljudi, s vremenom postaje ekscentričan. Kada bismo imali nov...

— Držite se — prekide ga Blake, očiju uprtih u instrumente ispred sebe. — Morat ću kočiti malo jače.

Pojačana deceleracija utisnula ih je dublje u fotelje i nitko ne progovori dok se sekcija kontinenta na ekranu pretvarala u mutnu pustinju ili ravnicu kroz koju se pružao tanki nabor. Slika postade veća i bora po sredini ekrana postade planinski lanac. Blake je promatrao u središtu ekrana neprozirnu bijelu točku, koja je predstavljala njihovu točku slijetanja i vidio da će biti uz istočnu stranu planinskog lanca. Bit će dobra kao i bilo koja druga nepoznata sekcija nepoznatoga svijeta i on zadrži brod na tom smjeru.

Zelena linija drveća uz neki potok pojavila se uz padinu planine s bijelom točkom slijetanja između potoka i planine. Kraj pokriven bijelom točkom postala je malena delta s nanosima iz nekoga kanjona s nekoliko drveta razbacanih po njoj. Delta proleti u susret usporavajući kako su prilazili i bijelu točku zamijeni ravna čistina pokrivena nekakvim zanimljivim svjetlucavim pijeskom.

Zvjezdani Istraživač zaustavio se deset stopa iznad tla s isprekidanim eksplozijama pogonskih mlaznica koje su uzvitlale prašinu u teške oblake, zatim se spusti uslijed usporenog rada motora i dotaknu tlo uz lagani potres. Široki repovi broda zabodu se u pijesak i Blake prekide rad motora.

— Evo, stigli smo — primijeti on.

Ostali, Taylor i Wilfred, Lenson i Cooke, su požurili pročitati podatke koje su zabilježili instrumenti. Blake ih je promatrao očekujući njihove reakcije. Nijedan od njih nije bio nikad prije ostavljen sam na dosad nepoznatom svijetu pa su bili uzbuđeni kao djeca novom igračkom. Taylor, koji se cijelog života kretao u akademskim krugovima, bio je oduševljeniji od svih. Jednom je rekao Blakeu:

— Sa svim dužnim poštovanjem prema bršljanom obraslim zidovima od kamena oni mogu postati tamnica. Želio bih vidjeti neke stvari prije nego što ostarim, duboki svemir i daleka sunca i strane svjetove...

Lenson, visok vitak čovjek, s lakom gracioznošću mačke, stajao je za cijelu glavu viši uz rumenoga mladog Wilfreda, ugodnog čovjeka s jedva primjetnim smiješkom i popustljivim razumijevanjem za slabosti drugih. Svi su imali neku neodređenu oznaku intelektualca, a među njima bio je Cooke kao crna ovca. Blake je znao da je i on bio inteligentan kao i ostali, on je kao i ostali prošao Taylorovu selekciju, njegova inteligencija i znanje bili su znatno veći od inteligencije i znanja prosječnih diplomanata.

Ali on nije izgledao tako. Crnom, tvrdom čekinjavom kosom obraslo lice nije bilo lice intelektualca. Nisu to bili ni njegov slomljeni nos ni svjetlucave crne oči. Blake ga je promatrao i razmišljao. On ne pripada među ostale, on pripada Starom svijetu na Staroj Zemlji prije trista godina, na palubu gusarskog broda, s krvavim bodežom u ruci.

Ali unatoč svojoj pojavi, koja je odgovarala čovjeku krvavog fizičkog nasilja, Cook je, čini se, bio zadovoljan, samo se smijao onome što je vidio u drugim očima koje bi ga promatrale, i u životu uopće.

— Tip Zemlje u svakom važnijem pogledu — reče Taylor. — Gravitacija, temperatura, zrak. Nema znakova bilo kojih opasnih bakterija; imali smo nevjerojatnu sreću.

— Imali smo izglede jedan naprama nekoliko tisuća da ovo bude planet tipa Zemlja, zar ne, Red? — upita Lenson gledajući prema Blakeu. Blake klimnu glavom.

— Baš nekoliko tisuća, jer ovo nije Sunce iz klase G. Kao što Taylor reče, imali smo nevjerojatnu sreću da od prve pogodimo metu.

— Krenimo onda napolje i pogledajmo naš nalaz — reče Cooke, premještajući se nemirno. — Krenimo van i naskačimo se po pijesku i

udahnimo zraka kakvog već dugo nismo udisali.

Taylor je upitno pogledao u Blakea i ovaj klimnu glavom.

— Ne vidim nikakva razloga da to ne učinimo — reče on. Zatim provjeri podatke na kontrolnoj ploči s instrumentima i po navici pogleda crvenu liniju koja pokazuje temperaturu u komandnoj kabini. Ona se naglo dizala i on okrenu dugme s oznakom KOMANDNA KABINA — VANJSKA VENTILACIJA. To će otvoriti vrata komandne kabine i uključiti ventilator koji će ubaciti velike količine svježeg vanjskog zraka u pregrijanu prostoriju.

— Komandna se kabina dobro zagrijala od deceleracije — reče i krene za ostalima do dizala. — Da nam je preostalo samo još malo novaca, mogli smo instalirati potpuni rashladni sustav.

— Imali smo sreću da skupimo i toliko i da kupimo to što imamo — reče Wilfred spuštajući dizalo do nivoa kabine.

— Naše brige su sada za nama — izjavi Cooke. — Kad netko posjeduje svijet nalik na Zemlju, onda nije samo bogat nego je vlasnik svega dokle mu pogled seže.

U kabinskom nivou zadržali su se samo toliko da svaki od njih uzme oružje.

— Nikad ne znaš u što možeš uletjeti na nepoznatom planetu — reče Blake vrativši se do dizala. — Nema znakova bilo kakvih inteligentnih bića i civilizacije, ali moglo bi biti životinja. Ponekad životinje ne čekaju da vi naletite na njih; za njih je najbolje da jurnu na vas i utapkaju vas u zemlju.

Dizalo se spustilo do donjeg otvora i oni izađu. Rampa za iskrcavanje bila je spuštena do tla i oni se spustiše u oblak prašine, koji se još uvijek kovitlao oko broda.

— Ventilator puni komandnu kabinu tim zrakom punim prašine — reče Blake mršteći se. — Nisam znao da je takva prašina. Ali komandna kabina je zatvorena i prašina ne može ući u ostale dijelove broda.

Otišli su dalje od broda i prašine i zastali gledajući znatiželjno u svjetlucavi pijesak. Otvor kanjona bio je vidljiv iznad njih a svjetlucava izmaglica skrivala je više vrhove. Drveće je bilo vrlo slično onom u pustinjskim područjima Nove Zemlje, razbacano vrlo rijetko na padini planine a opasno trnovito žbunje raslo je između drveća. Neki od njih su bili, primijetio je Blake, u punom cvatu s prekrasnim egzotičnim cvjetovima, s bojama od nježnoga ružičastog karanfila do živog grimiza.

— Lijepo — reče Cooke. — Pomalo preopasno da bih ga pokušao ubrati, to trnje je prirodna obrana.

— Moramo dati ime ovom svijetu — reče Taylor. — Kako da ga nazovemo?

— Aurora — odmah odvrati Lenson. — Ona je bila boginja zore u

staroj mitologiji. Bila je divna i nosila je veo. Ovaj svijet je lijep i nosi veo, taj svjetlucavi magličasti veo.

— Dobro ime — složi se Taylor. Pogledao je prema potoku udaljenom nekoliko stotina stopa. Potok je, zapravo, bio sakriven zelenim drvećem koje je gusto raslo na njegovim obalama. — Da uzmemo uzorak vode za analizu?

Krenuli su prema potoku, gledajući nesvjesno natrag prema brodu koji je stajao uspravno kao toranj. Ljudi su to uvijek činili, primijetio je Blake, kad bi slijetali na neki nepoznati planet. Oni bi izašli iz svoga broda pažljivo motreći na opasnosti ispred sebe i nikada nisu propuštali a da ne pogledaju natrag prema brodu kako bi se ponovo uvjerili da je njegova ogromna masa još tu. Bila je to normalna pojava. Kad čovjek sleti na nepoznati svijet, prepušten je sam sebi, a njegova jedina veza s ostalim ljudima i drugim svjetovima bila je njegov brod. On ga je donio ovamo i samo on ga može vratiti natrag. Kad čovjek izađe iz svoga broda, zna da će ga čekati dok se on ne vrati, kao veliki strpljivi pas, koji čeka i spreman je poletjeti u svemir na njegovu komandu. Ponekad neki nepoznati planet donosi smrt dvonošcima koji se usuđuju poći u istraživanje kao na primjer pauci-čudovišta na Nelsonu 14, i brod je tada mač osvete za one koji su ostali živi boreći se za svoj put natrag. Brod će osvetiti pale, s bijesom u grmljavini svoga glasa i sukljanjem plamenog daha, ostavljajući samo razbacani pepeo ondje gdje je nekad bila nepoznata stvar koja je učinila grešku i ubila čovjeka.

Bez svoga broda čovjek bi na nepoznatom neprijateljskom planetu bio gotovo bespomoćan; sa svojim brodom on je nepobjedivi osvajač.

— Čak i cvijeće! — uzviknu Cooke kada su se približili drveću uz potok. — Crveno, plavo, žuto, ljubičasto; zeleno drveće i dobar zrak — što bismo mogli više i ponuditi doseljenicima?

Blake je znatiželjno ispitivao blistavi pijesak i zastade da bi ispitao neki svjetlucavi kristal, velik kao pola njegova dlana. Nije bio kvarc. Pokušao je vrhom svojeg noža napraviti brazdu na njemu, ali nije mogao postići ništa, na kristalu nije ostao ni trag od oštra noža. To se može dogoditi i s kvarcom, ali kristal nije nalikovao na kvarc. Bio je sa živim unutrašnjim sjajem a kristalni sustav, kao što je mogao vidjeti po zaobljenom obliku, bio je potpuno različit od kvarca. Malo dalje naiđe na jedan koji je sjao dubokim crvenilom rubina. Zaustavio se da ga podigne, a zatim požuri čuvši uzbuđeni usklik Lensona, koji je s ostalima otišao do obale potoka.

— Pogledajte ovo!

»Ovo« je bio neki kristal na samoj obali gdje je tekao potok svjetlucave vode, s istim dubokim crvenilom rubina samo s promjerom od jedne stope. Kraj njega je bilo još manjih kristala, plavo-bijelih, žutih, crvenih, plavih, zelenih, ali većina je bila plavo-

bijelih. Pijesak, šljunak i kamenje korita potoka, sve je, čini se, bilo od svjetlećeg minerala.

— Jesi li ikada vidio toliko kristala kvarca na jednom mjestu u svom životu? — Lenson je pitao. — I tako različitih boja? Pogledaj ovaj, nalikuje na rubin.

Blake nije čuo odgovor ostalih, misao koja ga je zaokupila kad je prvi put ispitao svjetleći pijesak dolazila je i gubila se zbog velike količine fantastične kvalitete, koja je upućivala samo na jedan zaključak. Provjerio je svaki drugi. Nepostojanje nekoga drugog minerala osim onog u koritu potoka, »pogreška« spektroskopa koji je pokazivao da ovaj svijet ima nemoguće visoki postotak ugljika, visoki indeks odbijanja svjetla koji je imao ovaj mineral.

Sve je to mogao vrlo brzo provjeriti.

— Daj mi svoj dijamantni prsten — reče Wilfredu.

Wilfred skide prsten i pruži mu ga znatiželjan i iznenađen. Blake zagrebe dijamantom s prstena po crvenom kristalu koji je još uvijek držao u ruci. Nije ostao nikakav trag. Ponovi istu stvar s kristalima razbacanim oko njega. Ni na jednom nije mogao napraviti ni najmanju ogrebotinu dijamantom iz Wilfredova prstena iako je vrlo snažno upirao da bi to postigao.

— Spektroskop je bio u pravu — reče zainteresiran da li će i ostali tako teško povjerovati kao što je njemu bilo teško povjerovati u tu fantastičnu činjenicu. — Ne razumijem kako je to moguće, ali moguće je.

— Što? — zapita Wilfred.

— Ugljik — svi su ovi kristali dijamanti! Buljili su u njega ne vjerujući.

— To ne može biti! — primijeti Wilfred. Lenson upita:

— Kako možeš tvrditi tako sigurno? Jesi li zbilja siguran u to?

— Dijamant iz ovog prstena ne ostavlja ogrebotinu na njima — odgovori on. — Jedini mineral na kojem dijamant ne ostavlja ogrebotinu jest drugi dijamant.

— Onda su to zbilja dijamanti? — izgovori mucajući Taylor, spusti se na koljena i uzme jedan svijetloplavi dubokog sjaja, što je ležao pored rubinski crvenoga kamena što ga je našao Lenson.

— Ali varijacije u bojama... zar su sve to dijamanti?

— Sve su ovo dijamanti, bilo koje veličine — reče mu Blake. — Mekaniji silikati ubrzo bi bili pretvoreni u prašinu, smrvili bi ih dijamanti u koritu potoka. Sve što je neke prihvatljive veličine i što sja vrlo je vjerojatno dijamant.

— Hm, hm! — gunđao je Cooke klimajući glavom u čudu.

— Raduje me što si rekao, ali još uvijek mi je teško povjerovati. Govoreći o sreći: mi smo utopili posljednji cent da bismo omogućili ovo putovanje, sa svim pretpostavkama da ćemo najvjerojatnije

putovanje završiti bez rezultata. A prva stvar koju smo učinili jest da jednim udarcem pogodimo dvije muhe: naišli smo na planet gotovo nalik na Zemlju i na neograničeno bogatstvo u dijamantima. Takva sreća je gotovo nevjerojatna.

— Zaista je nevjerojatna — suglasi se Blake. — To je upravo stvar koja nije...

Njegov glas je bio zagušen grmljavinom što je dolazila od broda. On se naglo okrenuo prema brodu, što su učinili i ostali s divljom nevjericom na licima. Ista misao proletjela je njihovim glavama istoga trenutka: sva petorica su bila ovdje, — nije bilo nikoga na brodu!

Brod se pojavi u vidokrugu stršeći dovoljno visoko prema nebu da bi se mogao vidjeti iznad drveća koje ga je okruživalo. Mlaz plavo-bijelog plamena izbijao je iz jedne rupe probijene na repnom dijelu broda, zatim plamen nestade a brod zastade nepokretan za trenutak; veliko metalno čudovište zaustavljeno usred leta kao prikvačen na pozadinu mutnog neba. A tada kljun pade, rep se podiže i brod tresnu. Pao je u vodoravni položaj, njegovu masu sakrije od njih drveće, ali zvuk koji je dolazio s broda bio je stravičan za njih, prigušeni zvuk zdrobljenog metala prodirao je do njih označujući neskladan tutanj pada ogromne mase.

Blake pojuri mimo ostalih prema brodu. Nejasno je bio svjestan da netko viče: »Što...« a zatim se probije kroz drveće koje je skrivalo brod i zastade, blijed zbog onoga što su mu oči ugledale.

Svemirski brod bio je konstruiran tako da bude otporan na silu gravitacije kad miruje na svojim krajevima repa, da bude otporan na pritisak prilikom leta, bilo da ima akceleraciju ili deceleraciju, radilo se o pritisku gravitacije na stražnji dio broda. Bio je izgrađen tako da ima veliku uzdužnu čvrstoću, bez velike potrebe za poprečnom čvrstoćom. Brod nije bio konstruiran da bi izdržao pad na bok.

Zvjezdani Istraživač bio je prelomljen na dva dijela.

Taylor se zaustavi pokraj njega, blijed i potresen.

— Što... što je to bilo? — upita netko. — Što se dogodilo... kako se to **moglo** dogoditi?

— Eksplodirao je konverter — reče Blake ukočenim i osušenim usnama.

— To je moja greška. Morao sam imati dovoljno pameti da mislim na to prije nego što bude prekasno.

— Što misliš time reći? — upita Cooke.

— Ostavio sam ventilator u pogonu da ubacuje svježi zrak u komandnu kabinu. Zrak je bio prepun prašine koju smo izdigli prilikom sletanja, a ta je prašina uglavnom bila dijamantni prah.

— Ah! — Cookeove oči su počivale na Blakeu. — Znači, to je bilo? Dijamantni prah, katalitički ugljik!

— Ali kako? — pitao je Taylor. — Kako je mogao dijamantni prah

dospjeti u konverter?

— Ne znam. — Blake zaklima glavom. — Možda je inspekcijska ekipa zaboravila staviti natrag poklopac na dovod goriva, možda su se hvataljke na zatvaraču slomile za vrijeme putovanja. U svakom slučaju dogodilo se najgore, na neki način u dovod goriva dospjelo je dovoljno prašine da količina katalizatora prijeđe kritičnu granicu i da konverter eksplodira. Nisam smio staviti ventilator u pogon ne provjerivši dovod goriva.

— Zašto? — zapita Cooke. — Zar si ikada čuo da se nešto slično dogodilo bilo kad prije?

— Nisam.

— Da li se moglo dogoditi u prašini na Novoj Zemlji ili s prašinom bilo kojeg planeta na kojem si bio?

— Ne.

— Pa zašto bi onda morao provjeravati? Nisi imao nikakva razloga pomisliti da bi dovod goriva mogao biti otvoren, nisi otkrio da je ovo dijamantni prah sve do jedne minute prije eksplozije. Za jednu minutu nisi mogao ništa učiniti da bi to spriječio.

— Ne, svakako — složi se Blake — ali ne mogu se odrvati osjećaju da sam morao biti pažljiviji. Ali što je, tu je. Evo nas među dijamantima bez mogućnosti povratka kući, u najboljem slučaju za duže vrijeme. Zato pođimo pogledati koliko dugo bi to moglo trajati, kolika je šteta učinjena na brodu.

— Odavde — reče Cooke gledajući prema brodu — situacija izgleda beznadna. Naš brod izgleda točno kao neka prezrela lubenica, koja je pala s prevelike visine. Nije samo prelomljen u dva dijela, s nekoliko tankih traka metala koja oba dijela još drže zajedno, nego je i spljošten nekako i nema više valjkast oblik kao prije.

— A otvori zjape na svim spojevima — doda Wilfred.

Prođoše pored repa broda, gdje su rubovi probijene rupe još uvijek bili zažareni, s poluistopljenim metalom, a Blake produži do duboke brazde iskopane u tlu gdje je brod stajao.

— Eksplozija je bila u jednom smjeru — reče on. — Da nije bilo tako, mogla je raznijeti i uništiti cijelu donju polovicu broda.

— Pa nije napravila veliku rupu u repu — primijeti Cooke, kome se vratio njegov karakteristični optimizam. — Mogli bismo to popraviti.

— Naravno — dodade on tužno — imamo samo polovicu broda za putovanje i nemamo konvertera da nas opskrbljuje gorivom za putovanje... ako nam je što goriva ostalo.

Ušli su u brod kroz otvor što je nastao nakon prijeloma broda u dva dijela, penjući se po iskrivljenom i polomljenom čeliku. U otvor dizala, sada vodoravni hodnik, moglo se stići samo penjanjem uz prelomljene šiljaste komade metala i traverza. Blake predloži starijem

Tayloru prije nego što su se počeli penjati u otvor lifta.

— Volio bih pogledati komandnu kabinu i komoru za popravke. Da to učinimo Cooke i ja dok vi i ostali pregledate oštećenja na prednjem dijelu broda?

— Kako ti kažeš, Red — odgovori Taylor. — Sve se plašim da nećemo naći ništa osim krhotina i loma i tamo i ovdje.

— Najprije ću pronaći nekakve lampe za osvjetljenje za vas — reče Blake.

Pope se u otvor dizala i produži do nivoa opskrbe broda gorivom. Vrata je otvorio prilično teško, a prizor koji mu se pokazao u svjetlu njegovoga džepnog upaljača bio je pravi metež i kaos. Pronašao je ormarić u kojem su bile svjetiljke ispod hrpe sitnih potrepština, opreme i slomljenih kontejnera i uzme pet svjetiljki.

Vratio se do procjepa na brodu i pružio tri svjetiljke ostalima. Počeli su se penjati u njihovu sekciju broda, a Cooke dopuza do mjesta gdje je bio Blake.

— Kako izgleda tamo gdje si bio? — upita ga Cooke.

— Samo malo neuredno — odgovori on krećući dalje do komandne kabine. Komandna kabina bila je prilično dobro osvijetljena svjetlom koje je dolazilo kroz rupu od eksplozije konvertera.

— Ta bezoblična hrpa tamo blizu rupe — to je sve što je ostalo od našega konvertera — reče Blake. Eksplozija je bila otvorena a konverter je radio s minimumom kapaciteta. Da je radio samo sa četvrtinom kapaciteta, cijeli brod bi nestao u plamenu.

On upravi svjetlo u mračnije kutove i pronađe što je tražio.

— Pogledaj — vidiš li onaj četverouglasti komad metala? — zapita ga. — To je zatvarač dovoda goriva. Sasvim je sigurno da nije bio na svom mjestu. Vjerojatno su zaboravili pričvrstiti hvataljke.

— A mi smo im **platili** da to učine? — zapita s gorčinom u glasu Cooke, uperivši svjetlo svoje svjetiljke na zatvarač.

Blake je polako prelazio svjetlom preko ploče s komandnim instrumentima. Brod, svojevremeno opremljen starim Hardingovim atomskim pogonom, sada je bio preuređen za let na hipersvemirski pogon. Ali, iz financijskih razloga, bio je ograničen na instalacije za svemirsko prebacivanje i na instalaciju nuklearnog konvertera koji je stvarao ogromnu energiju potrebnu hipersvemirskom aparatu radi prebacivanja broda iz običnog svemira u hipersvemir. Suvremenija rekonstrukcija zahtijevala bi mnogo više novca, ali njihova ograničena sredstva prisilila su ih na kompromis, tako da su ostavili atomski reaktivni pogon nedirnut prilagodivši njegove pogonske komore gorivu koje je prerađivao konverter.

— Kako ti se čini? — zapita Cooke. — Nigdje ne vidim da je eksplozija prouzrokovala neka oštećenja na njemu. Zar ne?

— Mislim da imaš pravo. Pravolinijska eksplozija ga je promašila, a njegova je konstrukcija prilično robusna pa je izdržala pad bez oštećenja. To je više nego što sam i u snu smio očekivati; mogli bismo opet adaptirati ovu komoru za gorivo kao što je bila prije i imat ćemo opet raketni klasični pogon.

— Ako nađemo urana — nastavi on.

— Pa što ako i nađemo? Zar nećemo biti malčice prestari i slabašni u vrijeme kada stignemo kući normalnim svemirom za oko trideset tisuća godina?

— Pa, ne znam ni za jednu stanicu naše civilizacije do koje bismo mogli stići za manje od dvjesta godina — reče Blake — što je još uvijek predaleko za bilo kakvu pomoć ili spas. Uostalom, da bismo stigli bilo kamo po hipersvemiru, moramo imati pogon za to, znaš i sam. Potreban nam je pogon da bismo napustili ovaj planet, da bismo uopće mogli stići u hipersvemir.

— Ako i kada popravimo naš pogon da možemo odavde otići, kako ćemo stići u hipersvemir bez konvertera koji napaja aparat za prostorno prebacivanje? — upita Cooke.

— O tome je i riječ, i ne znam sada odgovoriti na to pitanje. Ali želim da rješavamo stvari postupno, jednu za drugom. Ako uspijemo naći uran, a to svakako možemo, riješili bismo sve probleme osim jednoga.

On prijeđe svjetlom preko glomaznog generatora što je služio za napajanje broda električnom energijom a stajao je ispred uređaja konvertera. Visio je u dva dijela na čeličnim zavrtnjima kojima je bio pričvršćen na podlogu, ali činilo se da je neoštećen.

— Evo, tu je naša energija ako pronađemo način da je pohranimo — reče on. — Ako uspijemo napraviti savršeni kondenzator s neograničenim kapacitetom, moći ćemo prikupiti dovoljno energije kako bismo aparatu za prostorno prebacivanje dali dovoljno jak impuls da nas prebaci u hipersvemir. Uostalom, bilo što započeli potreban nam je generator. Bit će nam potrebna električna energija za pokretanje tokarilice, ako nije nepopravljivo uništena, za zavarivanje, pa čak i za preradu metala nekom vrstom električne lučne peći.

— A kako ćemo napajati generator? — zapita Cooke.

— To se može srediti — odgovori Blake. — imamo tokarilicu i možemo izraditi sve što nam je potrebno.

On se okrene i izađe iz komandne kabine bez daljeg objašnjavanja, a Cooke krenu za njim prema radionici za popravke. Kao i u svih ostalih prostorija na brodu, koji je sada ležao na tlu, vrata su bila vodoravno. Radionica za popravke bila je manja od komandne kabine i bilo je samo dva metra do novog »poda«. Blake vidje s neopisivim olakšanjem da je tokarski stroj bio dobro pričvršćen uz sada okomiti dio poda. Ostala je oprema bila ispremiješana u jednoj gomili na

»podu« i oni se za trenutak zagledaše znatiželjno u nju.

— Nema mnogo razbijenih stvari ovdje — primijeti Cooke. — Čelični alat, čini se, dobro odolijeva kad brod pada na trbuh. Nadam se da je i odašiljač ostao pošteđen.

— Svi se tome nadamo, ali ti si prvi koji je to izrekao glasno — odgovori Blake. — Ne vidim nikakve mogućnosti da je preživio. Odašiljač je glomazan, težak i vrlo lomljiv.

— Ni ja. Pretpostavljam da se nijedan od nas nije usudio zbog toga ni zapitati je li moguće da je čitav.

— Da pogledamo naše transporter-vozilo — pozva ga Blake. — Ako je odašiljač uništen tako da ga ne možemo popraviti, moramo pokušati pronaći uran, a neznatni su nam izgledi da istražimo ova prostranstva pješice.

Ponovno su imali sreću. Mali transporter bio je neoštećen, ako se ne uzme u obzir malo savijeni odbojnik. Nešto njegove sjajnocrvene boje bilo je oguljeno padom na dijamantno svrdlo, ali i dijamantno je svrdlo, čini se, bilo neoštećeno.

— To je uglavnom sve što nas je i zanimalo u našem dijelu broda — reče Blake. — Da vidimo kakvu su sreću imali ostali.

Wilfred je upravo silazio iz prelomljenog šahta dizala, noseći hrpu hrane i kuharskih potrepština.

— Moći ćemo se održati neko vrijeme, čini mi se — reče Wilfred. — S novim podovima u kojima sam bio do koljena u krhotinama i lomu i s vratima dva-tri metra visoko život u brodu bit će nešto malo neugodan.

— Morat ćemo prosjeći nekakav prolaz na donjem dijelu trupa broda — reče Blake. — Možemo pokraj nosača-traverze prosjeći stari pod.

— Kako izgleda tamo gore? — zapita Cooke. — Što je s odašiljačem?

— Nećemo slati nikakav SOS — reče Wilfred glatko. — Cijevi odašiljača zdrobljene su u komadiće.

— I ja sam mislio da će biti razbijene — reče Blake. — Da li je drugima potrebna pomoć da prenesu stvari ovamo?

— Trebat će im svakako — odgovori Wilfred spuštajući se sa svojim prtljagom.

Prošli su kroz procjep u brodu i sreli Lensona i Taylora u otvoru dizala, svakoga sa po jednom gomilom vreća za spavanje i drugim stvarima potrebnim za boravak izvan broda. Blake i Cooke pomogoše im da snesu stvari, a zatim sva četvorica ponesoše svoje stvari do nekoga čistog pjeskovitog mjesta, blizu drveta, gdje je Wilfred već postavio svoju »kuhinju«.

Blake spusti svoj teret i okrenu se Tayloru.

— Dakle, odašiljač je uništen?

— Zadnji energetski dio — odgovori Taylor. — Pogonski, pokretački dio je prilično dobro odolio padu i možda bismo ga mogli sastaviti, samo...

— Samo, što?

— U normalnom svemirskom prostoru to bi nam moglo pružiti mogućnost dometa od oko milijardu milja — što nije više od pola puta do susjednog planeta našega sadašnjeg žutog sunca. Beskorisno!

— Ah, tako, dakle, znači, nećemo imati ni prilike da upotrijebimo naš mali komandni uređaj za hipersvemir. Transformator slanja signala putem prostornog prebacivanja potpuno je uništen. Bilo kakav signal poslan sada čak i kad bi zadnji energetski uređaj bio neoštećen trebao bi vremena u trajanju triju ljudskih života da stigne do najbliže svemirske stanice ako bi išao kroz normalni svemirski prostor. Da je ispravan, našim komandnim odašiljačem mogli bismo poslati kroz hipersvemir signal za daljinu od tisuću milijardi milja, ali transformator za hipersvemir je uništen i razbijen, a onim što nam sada stoji na raspolaganju ne možemo ga nikada popraviti. I tako, postavlja se pitanje: što sada?

— Naš uređaj za prostorno prebacivanje u komandnoj kabini čini se da je neoštećen i ne bi bilo nikakve poteškoće da komore za raketno pogonsko gorivo izmijenimo ponovno tako da bismo mogli pokrenuti brod s uranovim pogonskim gorivom — odgovori Blake. — A moramo po svaku cijenu pokrenuti brod da napravi skok u hipersvemir. Ako se uran može naći, treba da riješimo samo jedan veliki problem a on je zbilja velik: kako da proizvedemo dovoljno energije za aktiviranje uređaja za svemirsko prebacivanje? Ako nas ljuta potreba na to natjera, imam i ideju kako da napravimo drugi konverter. Naravno, uspjeh će biti neizvjestan i trebat će nam nekoliko godina rada kao i puno sreće, ali bolje i to nego se predati i odustati od svega. U svakom slučaju vrijedno je pokušati.

On pogleda prema nedalekom otvoru kanjona.

— Uran je sada životno važan što god započeli. Idem malo prošetati i razgledati dok Wilfred spremi nešto za jelo. Želio bih vidjeti kako izgledaju formacije tla i pružaju li nam bilo kakvu nadu.

— Onda ćemo naše planove malo podrobnije razmotriti poslije jela — reče Taylor.

— Čovjek mnogo optimističnije gleda na stvari puna želuca, u svakom slučaju.

Blake je krenuo prema kanjonu, stigao do prvih gromada stijena i pregledao ih pažljivo, gunđajući usput. Formacije su se sastojale od kamenja koje je skliznulo niz kanjon, a bilo je poput onoga na bilo kojem planetu sličnom Zemlji, s jednim nevjerojatnim izuzetkom. Svaki kamen, bilo da je sličan granitu, riolitu, andesitu s visokim ili niskim postotkom silikata, sadržavao je gotovo jednako visoki

postotak dijamantnih kristala.

U grubom kamenju sličnom granitu dijamanti su bili veliki poput nokta na malom prstu, a u finijem kamenju sličnom riolitu dijamanti su bili vrlo sićušni. No bilo u grubom kamenju ili u finijim zrnima dijamanta je bilo otprilike u istom visokom postotku.

Upravo je bio stigao do prvog primjerka životinjskog svijeta na Aurori kad iz daljine začuje uzvik kojim je Wilfred objavio da je večera gotova. On se na trenutak ogluši o poziv, približavajući se maloj smeđoj dlakavoj životinji, nalik na vjevericu, s okruglim tamnim očima, okruglom glavom i s malim debelim trbuščićem koji je odsutno češkala ukočeno promatrajući Wilfredovo približavanje. Dopustila mu je da se približi na dvadesetak centimetara prije nego što je odskočila nekoliko stopa dalje od njega, a onda ga je opet ukočeno promatrala.

Wilfred ponovi poziv na večeru i on se vrati prema logoru, dok je životinjica zurila za njim.

Očito nije bilo opasnih mesoždera s kojima bi trebalo računati na Aurori. Životinjica se ga nije nimalo uplašila. Nije se ponašala kao životinja za koju bi vrijedio zakon divljine: »Bježi ili ćeš biti pojeden!«

Poslije večere suđe su obrisali povećom količinom pijeska i manjom količinom vode, a Taylor započe razgovor o okolnostima u kojima se sada nalaze.

— Najjednostavnije bi rješenje bilo da pošaljemo SOS u prostor.

— Možda bismo mogli uspostaviti vezu s nekim brodom na frekvenciji za slučaj opasnosti, možda s nekim koji nije udaljen više od jednog dana ili približno toliko od nas.

— Jedan dan ili otprilike toliko, to je dvjesta godina pa čak i više u normalnom svemirskom prostoru — pridoda Cooke. — Čovjek jedva može shvatiti kako su velike galaktičke udaljenosti dok ne zaglavi na trideset tisuća svjetlosnih godina od kuće, zar nije tako?

Lenson uzdahnu, okrenu se i mračno pogleda prelomljeni brod.

— Pomalo počinjem dobivati neugodnu predodžbu o pravoj veličini galaktičkih udaljenosti.

— Čini se da imamo samo dvije alternative — javi se Blake. — Moramo prodrijeti u hipersvemir, bilo brodom ili signalom za pomoć. Imamo energije za slanje signala SOS kroz hipersvemir, ali je razbijen prostorni prebacivač koji bi naš signal prebacio u hipersvemir. Aparat za prostorno prebacivanje broda u hipersvemir je neoštećen, ali nemamo izvora energije koji bi to omogućio. Sada moraimo pokušati ili izraditi nuklearni konverter i vratiti brod kroz hipersvemir natrag, ili napraviti prostorni prebacivač za emitiranje našeg signala SOS kroz hipersvemir.

— Ne samo što bismo morali napraviti pretvarač koji bi slao naše signale kroz hipersvemir, nego bismo morali zamijeniti oštećeni

energetski dio odašiljača — nadoveže Taylor. — Odašiljač bi čak i u hipersvemirskom prostoru imao tako ograničeni domet da ne bi dostigao ni do najbliže istaknute svemirske stanice. Jedino ako bi neki brod dolutao na domet odašiljača, mogli bismo se nadati da će nas netko čuti. A u svemirskom prostoru takvom kakav jest moglo bi se dogoditi da to ne bude dovoljno vrijeme za trajanja našeg života.

— Misliš da ne bi imalo smisla, da bi bilo uzaludno pokušati napraviti duplikat pretvarača za prostorno prebacivanje signala, te cijevi odašiljača? — zapita Wilfred.

— Uvjeren sam da izrada tog odašiljača prelazi naše mogućnosti — odgovori Taylor.

— Potrebne su specijalne slitine i rijetki plinovi za obradu i punjenje. Potrebna je osjetljiva precizna oprema, instrumenti. Zapravo, bilo bi potrebno nekoliko godina da napravimo strojeve koji bi to izradili.

— Mi zapravo već imamo mogućnosti da brod prebacimo u hipersvemir — reče Blake. — Potrebna nam je samo energija. Mislim da nam je mnogo lakše pronaći metodu akumuliranja te energije nego izraditi preciznu elektronsku opremu. Napokon, u ovom trenutku potrebna nam je samo ogromna količina energije koja bi osigurala naš »skok« u hipersvemir. Mnogo energije na kratko vrijeme. Povratak u normalni svemirski prostor zahtijeva samo djelić te energije.

— Ako nema nade za odašiljanje signala SOS, onda nemamo drugog izbora nego da pokušamo to što ti predlažeš, zar ne? — upita Wilfred.

— Mislim da sasvim sigurno možemo reći da su naši izgledi za slanje nekog SOS signala ravni nuli — reče Taylor.

Nitko nije proturječio i Blake nastavi. — Kad bismo mogli pronaći uran, ne bismo imali mnogo teškoća oko preinake pogonskih komora da bi odgovarale ovom pogonskom gorivu. Morat ćemo vjerojatno utrošiti mnogo više vremena na popravak broda, odnosno na repni dio, da ga učinimo hermetički otpornim, nego na bilo što drugo. U svakom slučaju, cijela stvar je potpuno bez smisla dok ne opremimo brod atomskim pogonom. Moramo pokrenuti naš brod u svemirski prostor kako bismo se zavukli u hipersvemir i nema nikakva smisla da se prepiremo o tome kako ćemo učiniti drugi korak sve dok ne znamo kako ćemo učiniti prvi, važniji.

Svi zašutješe za nekoliko trenutaka, a onda Taylor reče:

— Nadam se da se s tim svi slažemo, barem za sada. Dakle, najvažnija stvar je: možemo li pronaći uran? — On pogleda u Blakea. — Kakvi su izgledi, što ti misliš o mogućnostima?

— Ne bih sad znao reći — odgovori Blake. — Nisam još pregledao teren. Nisam uočio nikakva znaka metalne rudače u kamenju koje je voda donijela iz onoga kanjona, no teško možemo očekivati da ćemo

tako lako pronaći uran.

— Dobro, a što jesi pronašao? — upita Cooke.

— Formacije ovih stijena nalik su na one zemaljskog tipa i sadržaj silikata u njima je, čini se, normalan, ako čovjek odbije prisutnost dijamanta. Dijamanata ima u svim formacijama bez obzira na veći ili manji postotak silikata u njima, oni su obično tako neznatni kao kristalna prašina. Veliki komadi kristala vjerojatno su iz pegmatitskih formacija.

— Što to znači? — upita Cooke.

— Izvanredno krupno oblikovano kamenje. Minerali u pegmatitskom obliku neobično su veliki kristali. Na Šaronu smo našli izuzetan savršeni kristal kvarca, težak oko pet stotina kilograma, iz pegmatitske formacije. Cummings, stari sjedokosi prijatelj, rođen na Staroj Zemlji, rekao je da je taj kristal mnogo veći nego što je ikada nađen u Staroj Zemlji u prošlosti.

— Ima još nešto u vezi s tim — doda on. — Ponekad se može naći uranova rudača u pegmatitskim formacijama. Prema tome, postoji mogućnost da će uranova rudača koju nađemo, ako je uopće nađemo, biti u istoj formaciji odakle su naneseni i ovi ogromni dijamanti.

— Još nešto — reče Taylor zamišljeno. — Potreban nam je kadmij. Kadmijem i uranom, ako ih uspijemo pronaći, i preraditi, mogli bismo nadomjestiti pogon na brodu.

— I koliko bi vremena trebalo za to? Daj mi samo grubu procjenu — zapita ga Lenson.

Taylor se nasmija.

— To je kao da me pitaš kako je visoko iznad nas. Ali evo ti jedne optimističke procjene: rekao bih jedna do dvije godine.

Wilfred klimnu glavom odobravajući.

— Mislim da je to prilično točno. Ne manje od jedne godine i ne više od dvije. Imamo sreću u tome što je tokarilica ostala čitava i što imamo alat, vozilo za istraživanje i kompletnu rudarsku opremu za vađenje rudače kada je pronađemo.

— Najprije da uredimo neki prostor za stanovanje — reče Taylor, zadigavši nogavicu da bi počešao modricu i ogrebano koljeno. — Pentranje u te sobe, i tamo i natrag kao što smo to činili ovo popodne, težak je i bolan posao.

— Red je predložio da prosiječemo prolaz kroz donji dio trupa broda koristeći se donjim dijelom trupa kao podom — reče Wilfred. — Neće nam oduzeti mnogo vremena. Možemo ponovno sve urediti prema novoj situaciji, a svakako ćemo morati skinuti tokarilicu i pričvrstiti je na novi pod.

Prvi zalazak sunca na Aurori prekinu svaki dalji razgovor budućim radovima za nekoliko minuta. Sunce je bilo nevidljivo tamo negdje iza udaljenih planina, njegovi posljednji zraci bacali su kroz blistavu

dugu boje rubina, smaragda i zlata na zapadnom nebu. Zraci su prelazili i pomicali se šireći se i trepereći u sjaju svojih promjenljivih boja sve dok se nisu zatalasali i namreškali na nebu kao neka svečana zastava zemlje iz bajki.

Lenson je prvi progovorio pošto su se boje počele gubiti.

— Nikad nisam vidio nešto slično — reče gotovo sa strahopoštovanjem u glasu.

— Ni ja — reče Cooke razbaškarivši se na svojoj vreći za spavanje.

— To je upravo onako kako je moja majka običavala reći da će nebo izgledati, i to prije nego što je odlučila da ja nikada ni u kojem slučaju onamo ne odem.

— Vjerojatno uzrok leži u nekoliko različitih slojeva zračnih struja što se kreću različitom brzinom i nose različitu količinu prašine i vodene pare — ustanovi Wilfred.

— Uh! — progunđa Cooke. — Zar ti uvijek moraš biti tako pragmatičan i praktičan?

— Oh, pa bilo je dojmljivo, priznajem, ali bila je to jednostavna svakodnevna pojava: razlog za tu ljepotu što sam ga spomenuo vrlo je vjerojatan. Divan zalazak sunca na planetima sličnim Zemlji prouzrokovan je vodenom parom i nečistoćom atmosfere.

— Pa onda, dok smo ovdje, budimo zahvalni što naša atmosfera sadrži tu nečistoću koja proizvodi tako divan zalazak sunca — reče Lenson.

Blake, zaposlen razmišljanjem o mnogim stvarima koje će morati napraviti slijedećih tjedana, samo je s pola uha slušao Lensonovu izjavu, ali on će se je sjetiti često godinama kasnije s izvjesnim zadovoljstvom, naslućujući s koliko gorčine i podrugljivosti je ona morala zazvučati samo Lensonu.

Posljednji se odsjaji izgubiše na nebu i zamijeni ih Tisuću Sunaca — ogromno prostranstvo ispunjeno svijetlećim točkama koje su bacale svoje svjetlo kroz maglovitu atmosferu u dovoljnoj količini da bi stvarali nježne sjene svuda unaokolo.

— Morat ćemo obaviti astronomska mjerenja — napomene Taylor. — Počet ću dnevnim promatranjima našeg Sunca i njegovog pratioca. Znamo da dan ovdje traje oko dvadeset i četiri sata, ali ne znamo da li je proljeće ili ljeto, ili pak ovaj svijet nema sezonske inklinacije polova.

— Mislim da je ovo ipak ljeto — reče Blake. — Onaj viši vrh što smo ga vidjeli kroz maglicu pokriven je snijegom. Dakako, iz toga se ne može baš čvrsto zaključiti na čemu smo.

— Nadajmo se da je ipak proljeće — reče Taylor. — Znamo da naša godina ovdje traje šest zemaljskih godina, i uz malo sreće možda ćemo otići odavde prije no što dođe zima.

Još su malo popričali o svojim planovima, a zatim jedan po jedan

prostru svoje vreće za spavanje i zavuku se u njih. Blake posljednji krenu na spavanje. Još je malo sjedio promatrajući zlatni veo u koji je Tisuću Sunaca pretvorilo izmaglicu što se pružala od horizonta do polovice zenita. Na istoku je nebo bilo stravično crno, bez ijedne zvijezde. Nije bilo nijedne u tom smjeru daleko u beskraj. Aurora je nedavno prošla najudaljeniju točku po svojoj orbiti od Tisuću Sunaca.

Prije no što krenu na spavanje Blake reče:

— Vidjet ćete kakva će grozna tama biti prije jutra kada zađu Tisuću Sunaca i prije nego što naše sunce izađe.

* * *

Bilo je potrebno petnaest dana da brod urede barem djelomično za stanovanje. Trebalo je prosjeći prolaz, napraviti vrata koja će se dobro zatvarati da bi spriječila ulaženje prašine, koju su stalno dizali popodnevni vjetrovi, opremiti brodski tank za vodu s filterom, stolove i stolice odšarafiti s njihova sadašnjeg položaja s poda koji je postao zid, spustiti vozilo iz broda na tlo i učiniti niz sitnica koje se ne mogu ni nabrojati, a morale su se učiniti.

Blake i Cooke krenuše ujutro šesnaestog dana, ostavljajući ostale da nastave posao oko broda. Promatrali su Blakeov i Cookeov odlazak s nekom vrstom čežnje i kad su se udaljili preko pijeska Cooke napomene:

— Mislim da bi svi oni htjeli poći s nama. Njima ostaje težak rad a mi ćemo uživati u svježem zraku i novim predjelima.

— Mogao bi odmah promijeniti svoje mišljenje o »uživanju« — reče Blake. — Pješačenje može biti vrlo težak posao kad hodaš cijeli dan.

— Pa zašto imamo ovo vozilo? — upita Cooke znatiželjno.

— Da prenosi naše potrepštine, naš materijal. Nećemo ga iskoristiti više nego što je potrebno. Nove cipele možemo napraviti, ali ne možemo napraviti novo vozilo.

— Zar zaista misliš da će dijamantna prašina biti tako opasna?

— Nadam se da ćemo ustanoviti kako su dijamantna prašina i pijesak prije iznimka nego pravilo na ovom planetu, ali sve govori u prilog tome da dijamanata ima posvuda. Ako je tako, moramo upotrebljavati vozilo što je moguće manje; ako i nađemo rudaču, vozilo će biti neophodno potrebno da je prenese do broda. Premda će nam vozilo biti potrebno za preradu rudače, moramo biti s njim pored broda, u protivnom morali bismo nositi dobar dio materijala i opreme do rudače. U oba slučaja potreban nam je ovaj mali teretnjak, zato je bolje da ga čuvamo koliko je god to moguće.

— Shvaćam — suglasi se Cooke — ali sumnjam da ćemo ga uništiti tako brzo. Napokon, ova je stvarčica bila predviđena za

upotrebu u krajevima gdje ima silikatnog pijeska, a dijamant nije mnogo tvrđi od silikata.

— Kad bi tvoja procjena bila točna, ne bih bio nimalo zabrinut — reče Blake.

— Što misliš time reći? — zapita ga Cooke. — Kvarc ima tvrdoću 7, a dijamant 10, zar nije tako?

Blake uzdahnu.

— Prava i neugodna činjenica je slijedeća: za dijamant se kaže da ima tvrdoću 10 jer je jedina stvar tvrđa od korunda koji ima tvrdoću 9. Neki mineralog po imenu Woodell u davno je vrijeme tamo na Staroj Zemlji odredio pravu tvrdoću dijamanata uspoređenu s kvarcem od 7 i korundom od 9. Prava tvrdoća dijamanta seže između 36 i 42.

— Ah — Cooke zašuti neko vrijeme.

— Onda možemo računati da je tvrdoća ovog pijeska i prašine šest puta veća nego što je bilo predviđeno da ovaj kamiončić podnese.

— Šest puta je tvrđi i isto toliko puta otporniji.

Skrenuše kroz jednu malu vododerinu i uz nju do muljevite ravni, skrećući samo da bi izbjegli bodljikavo žbunje razbacano tu i tamo. Jutarnji zrak je mirovao, a prašina koju su podigli pratila ih je u gustim oblacima, pokrivajući im lica i odjeću svjetlucavim sivilom, stružući neugodno gdje god su se dva komada metala pokretala jedan uz drugi, kao na primjer na upravljačkom mehanizmu. Vozili su se oko jedan sat, ovijeni razarajućim oblakom prašine.

Probijali su se zatim dalje duž južnih obronaka planine prema visokoj zaravni na istoku, gdje je potok vjerojatno izvirao. Razgledali su kanjone, obojica noseći uzorke kamenja iz korita do kamiona, tražeći komadiće teške rudače urana i kadmija, koristeći se pri tome Geigerovim brojačima koje je svaki od njih nosio sa sobom. Cookeovo se raspoloženje od prvog osjećaja bezbrižne avanture pretvorilo u stanje zabrinutosti, njihovi krampovi i lopate otupljivali su se začuđujućom brzinom čak i od kopanja u relativno mekšem dijelu korita kanjona. Nisu našli ništa.

Stigli su do istočnoga kraja planinskoga vijenca, do visoke crne zaravni, gdje se nalazio izvor potoka i gdje su noći bile svježe zbog povjetarca koji je dolazio od polaganog topljenja snijega. Ni tu nije bilo ničega posebnog. Obično kamenje s neizbježivim dijamantima, tako da se oni vratiše, krenuvši dolje sjevernom stranom planinskog lanca. Cookeovi mišići otvrdnuše i povrati se njegov uobičajeni optimizam, nepomućen ni time što nisu našli teški metalni koncentrat u uzorcima koje su skupili, ni time što je njihov Geigerov brojač ostao nijem, osim što je od vremena do vremena otkucavao pokazujući da je tlo normalno.

Dva puta su pronašli žile mekanoga željeznog oksida, a jednom su

naišli na usku žilu niskopostotne bakrene rudače. No činilo se da u planini nema rudače urana ni olovno-cinčane koja bi mogla sadržati njima tako potreban kadmij.

Blake se ozbiljno zabrinuo za kamioničić i činio sve što je moguće da bi sačuvao njegove pokretne i pokretačke dijelove od dijamantnog pijeska i prašine. Ali nije bilo načina da se od prašine sačuvaju takvi dijelovi vozila kao što su ferode i bubnjevi kočnica, kugla i košuljica prednjega upravljačkog mehanizma, spojka i zglob poluge dizalice, koju su tako često morali upotrijebiti kao i mnoge druge pokretne dijelove. Zračni filtar ga je zabrinjavao više od svega. Znao je da je određena količina prašine prodrla kroz filter u motor i tome nije bilo pomoći. Bio je to dobar filtar, napravljen da bi sačuvao motor od silikatne prašine, a svako zrno silikatne prašine koje bi bilo tako fino i sitno da prodre kroz filtar bilo je prefino da izazove bilo kakvi kvar prije nego što bude pretvoreno u jedva opipljiv prah. Ali dijamantni prah bio je šest puta tvrđi od silikata i toliko puta otporniji — prodre li dijamantni prah, on se neće dati pretvoriti u bezopasni neopipljiv prah.

* * *

Obišli su zapadne obronke planinskog lanca prije podne tridesetog dana i ugledali zelenu liniju potoka udaljenu samo jednu milju. Kamion je radio vrlo bučno kad ga je Blake okrenuo prema blagoj uzbrdici prema otvoru nekoga manjega kanjona, pa ga zato prebaci u nižu brzinu.

— Dobro je što smo sada udaljeni od našeg logora samo pet milja — reče Cooke. — Ti sada voziš sa tri brzine niže nego što bi vozio da je vozilo u istom stanju u kojem je bilo kad smo napustili logor prije trideset dana.

— Plašim se da mu je ovo posljednji trzaj. Pokušavao sam ga sačuvati i njegovati da prašina ne prodire u nj, ali ipak ne možeš zamotati motor u nepropusni sloj kao paket.

Ostavili su kamion na aluvijalnoj ravnici ispred uskog ulaza u kanjon. Bilo je kasno popodne kad su napokon došli do prvog nalaza kadmija — tankoga sivog sloja metalnog sulfida koji je bio pao s visokih strana kanjona.

— Sivi sulfid je olovo i cink — reče Blake. — Ove male žuto-narančaste točkice su kadmijev sulfid.

Cooke zaklima glavom.

— Postotak kadmija je tako neznatan, a olovo i cink čine samo tanki sloj.

— Možda će ga biti u većoj količini i većem postotku kada naiđemo na pravo mjesto — reče Blake promatrajući stepenastu

stranu kanjona. — Možda ćemo ga lakše naći.

Pronašli su ga nakon jednog sata na pola puta do vrha kanjona. Opet samo kratki uzani sloj rudače. Blake ga je pokušavao bezuspješno iskopati svojim istraživačkim krampom, ali njegov je vrh odavno bio zatupljen. Udarajući uzalud po čvrstoj podlozi s rudačom iza njega, Cooke zastade da zapali cigaretu i obriše znoj s lica.

— Imamo kiseline i glicerina — reče. — Kada bismo samo mogli izbušiti nekoliko rupa s ovim stijenama, mogli bismo ih napuniti nitroglicerinom.

— Izgledi su jedan prema tisuću da u većoj dubini sloj rudače bude širi — odgovori Blake prestavši bezuspješno udarati tupim krampom po rudači. — Ali kako da izbušimo rupu u stijeni?

— Imamo bušilicu s dijamantnom glavom — započe Cooke, ali njegov glas odmah postade tiši.

— Točno — odgovori Blake shvativši na što je Cooke odmah pomislio pri tome. — Kako da bušimo stijenu s dijamantima bušilicom od dijamanta?

— Pa kako smo zamišljali bušiti rupe za miniranje kada smo krenuli na ovaj posao prije trideset dana? Neću se prepirati zbog dijamantne bušilice, ne vidim mogućnost da buši rupe u kamenju s dijamantima, ali zašto nismo na to prije mislili?

— Nismo zasigurno znali imaju li sve formacije isti visoki postotak dijamanata — naglasi Blake, — Nadali smo se da neće biti tako, zar se ne sjećaš?

— Kakav je ovo čudan svijet! — uzdahnu Cooke. — Što god pokušali sve je ispunjeno dijamantima. Kako može preobilje samo jednog elementa prouzrokovati toliko mnogo briga i nezgoda?

— Pa — Blake protrese prazni kontejner i pogleda prema zapadu, gdje je sunce nestalo iza litica kanjona — ne može se više ništa učiniti ovdje, bolje da se vratimo do kamiona i pojedemo nešto prije mraka.

Cooke krenu prvi niz kanjon. Raspoloženje mu se vrati i već je zviždukao kad su se približavali koritu kanjona. Bili su na pola puta do izlaza iz kanjona kad odjednom postade mračnije jer su teški oblaci pokrili sunce. Postajalo je sve tamnije, iako je Blakeov sat pokazivao da još nije vrijeme zalaza sunca. Nastaviše prema stijenama na ulazu u kanjon, gdje se kanjon naglo otvarao prema pustinji i tek tada postanu svjesni još nekakvog šuma osim onog od škripe dijamantnog pijeska pod nogama. Dolazio je iz pustinje izvan ulaza u kanjon i zvučao je kao udaljeni vodopad.

Cooke je bio pedesetak metara ispred njega, još je uvijek zviždukao i očito još ništa nije čuo. Blake ubrza korake i sustiže ga kad je Cooke zakoračio kraj stijena što su još zaklanjale Blakeu vidik prema pustinji.

Cooke se zaustavi s izrazom čuđenja na licu gledajući prema

kamionu i pustinji iza njega. Naglo se okrenu vičući prema Blakeu.

— Što je to?

Blake je u nekoliko sekundi bio kod njega i ugledao izvor zvuka koji je bio čuo.

Bilo je daleko oko jednu milju — veliki crni zid koji je srljao prema njima brzinom od pedeset milja na sat, urlajući dubokom suzdržanom grmljavinom s frontom koja se kovitlala i kipjela.

— Što... — započe Cooke, ali ga Blake prekide kratkim uzvikom.

— Dođi! — i potrča prema kamionu ocjenjujući daljinu koju moraju prijeći prije nego što ih crni val stigne. Kamion nije bio daleko — ali zid se približavao najmanje pedeset milja na sat.

— Pa to je... — započe Cooke ponovo, ali odustade kad mu nalet vjetra napuni usta pijeskom. Tada svu svoju pažnju obrati na to da ne zaostane za Blakeom koji je hrlio naprijed.

Stigli su do vozila kad im je crni zid gotovo bio za petama, uskočiše u kamion zalupivši vrata za sobom.

— Pješčana oluja — reče Blake kada ga je Cooke ponovo zapitao. Jedan jači nalet vjetra prijeđe preko kamiona zasuvši im lica pijeskom.

— Zatvori prozor s tvoje strane — reče Blake zatvarajući ga sa svoje. — Ovaj je povjetarac samo prethodnica. Mislim da će uskoro naletjeti pravi.

Crni je zid navalio nekoliko trenutaka kasnije s olujnom grmljavinom, urlajući, udarajući po malom kamionu divljim udarcima i zavivši ga potpuno u tamu. Pijesak i šljunak udarali su po prozorima oštrim parajućim udarcima, a osim urlanja vjetra Blake je mogao čuti silno udaranje jer je vjetar pronašao straga na kamionu praznu kantu za vodu i udarao njome amo-tamo. Buka prestade odjednom, i Blake je mogao predstaviti kako njihova kanta za vodu skače ogromnim skokovima duž planinske kose.

— Hoće li dugo, što misliš? — vikao je Cooke kroz tamu.

— Što? — počeo je vikati i Blake kako bi se čulo uz zavijanje i urlanje oluje.

— Što misliš kako će dugo ovo trajati?

— Ne znam. Ponekad pješčana oluja može trajati jedan sat, a ponekad i do deset sati.

On napipa sandučić s alatom i izvadi svjetiljku. Svjetlo ručne svjetiljke stvaralo je dojam trodimenzionalne slike u kabini ispunjenoj prašinom.

— Kako je to prodrlo tako brzo ovamo unutra? — zapitao je Cooke.

— Prodire kroz najmanju pukotinu — odgovori Blake upravivši svjetlo na prednje staklo. U svjetlu se vidjela kako prašine i pijesak prolijeću nevjerojatnom brzinom. Bilo je svijetlih refleksija u zraku i

pijesku kad su veći komadi dijamanata reflektirali svjetlo za djelić sekunde i kada su komadi mrtve vegetacije prolijetali pred prozorom. Blake ugasi svjetlo i smjesti se što je udobnije mogao u polovici svoje male kabine.

— I ti bi mogao pokušati da pustiš mozak na pašu za slijedeći neodređeni broj sati.

Cooke posluša njegov savjet, gunđajući zbog nedostatka prostora za svoje duge noge. Zaspao je za petnaest minuta, što je Blake ustanovio osvijetlivši ga na trenutak. Blake uzdahnu sa zavišću i pripremi se na sate i sate razmišljanja, koji će biti njegova jedina borba dok ga ne uhvati san. Bilo je nešto u genijalnoj Cookeovoj filozofiji, u potpunoj nebrizi za nerođeno sutra i mrtvo jučer. Dok je zavidao Cookeu na njegovu bezbrižnom ponašanju, razmišljao je da li bi bio dovoljno čvrst da prihvati eventualnu spoznaju o ne tako dalekoj mogućnosti — da se svi njihovi napori za napuštanje ovog blistavog planeta mogu pokazati beskorisnim.

Vjetar je drmao kamion i urlao nesmanjenom žestinom kad je uspio zaspati, još uvijek zabrinut zbog dijamantne prašine koja se zavukla u svaku i najmanju pukotinu u kamionu gdje god su se dva metala pokretala jedan uz drugi. Silikatna bi prašina za izvjesno vrijeme uništila motor. Ovo su dijamanti a ne silikati, oni imaju tvrdoću od 42, a ne sedam...

Probudio se u zoru ukočen i zgrčen. Cookeovo je hrkanje bilo vrlo glasno u tišini koja je zamijenila oluju. On gurnu nemilosrdno laktom Cookea u rebra.

— Probudi se, oluja je prestala.

— Ha? — Cooke zažmiri rastežući se i zijevajući.

— Noge su mi se ukočile, tako dugo, hej! Što se dogodilo s našim prozorima?

— Sad imamo smrznuta stakla svuda uokolo — reče Blake spuštajući mutno staklo na svojoj strani. Dijamantni je pijesak izgrebao staklo.

Blake izađe iz kamiona u čisti zrak mirnoga jutra i pregleda oštećenja. Cooke dođe s druge strane i stade zureći otvorenih usta u svijetlu sjajnu metalnu stranu kamiona, gdje je prije bio debeli sloj tvrdoga crvenog emajla.

— Čini se da će nam trebati jedno novo bojanje — izusti napokon.

— I morat ćemo probiti rupu u prednjem staklu kako bismo mogli vidjeti kuda vozimo.

Blake podiže metalni pokrivač motora i prijeđe prstom preko naslage dijamantne prašine koja je pokrila sve dijelove motora. Nakupio se više i deblje tamo gdje je bilo ulja da ga zadrži.

— Što ćemo učiniti s tim? — Cooke zapita.

— Ništa. Budemo li ga pokušavali očistiti, samo će još dublje pasti

u pukotine. Možemo ga jedino ostaviti i nadati se da će masnoća zadržati veći dio prašine od prodiranja dublje u pokretne dijelove.

— Pitam se kako su prošli naši u logoru? — zapita Cooke kad je Blake spustio pokrivač na motoru.

— I ja sam razmišljao o tome. Bolje je da napustimo ispitivanje kanjona za sada. Dovoljno je blizu logora da ga možemo pješice razgledati i ispitivati.

Skinuli su zamućeno prednje staklo i nastavili put. Upravljački mehanizam i mjenjačka kutija neopisivo su škripali. Pola milje ispred vozila vidjeli su nešto s metalnim odsjajem i ustanovili da je to njihova kanta za vodu bačena ispod jednoga bodljikavog grma, oguljena i izglačana do visokog sjaja.

Taylor i Lenson čekali su izvan broda kad su oni pristigli. Pitanje i nada mogli su se vidjeti na Lensonovu licu, a gotovo neprimjetna zabrinutost zategla je upitni izraz na Taylorovu licu.

Blake ugasi motor i izađe.

— Ništa — reče on — ni traga uranu.

Lensonovo lice odražavalo je pravo nezadovoljstvo, no Taylor je, čini se, imao na umu nešto mnogo ozbiljnije nego jednostavno nezadovoljstvo.

— Znači, nema nade da bi se pronašao uran u ovoj okolini? — upita Taylor.

— Nije mu bilo nikakva traga negdje u ovim planinskim lancima — odgovori Blake i pogleda prema brodu.

— Gdje je Wilfred?

— Krenuo je rano jutros u istraživanje. Mi smo prilično dobro uredili brod iznutra i nije bilo mnogo posla proteklih nekoliko dana. No kako je sa ostalim mineralima? Da li ste bilo što novo pronašli?

— Tanki sloj olovno-cinčane rudače, s vrlo neznatnim postotkom kadmija. Mislim da dijamantna bušilica ne bi nikad mogla probušiti stijenu u kojoj se nalazi.

Lenson se kiselo namršti.

— Znam da ne bi — reče on. — Više nemamo dijamantne bušilice. Dok ste vi bili odsutni, ja sam pronašao neku formaciju punu cirkonija. Kako nam je on potreban, sva trojica smo se složili da bi bila dobra ideja upotrijebiti bušilicu, napraviti nekoliko rupa i izminirati nešto rudače koja sadrži cirkonij. Postavili smo bušilicu jučer ujutro. Do podne smo uništili 6 od naših 9 dijamantnih glava, a izbušili smo rupu od 10 cm. Ja sam se vratio do broda kasnije popodne da bih uzeo nešto ulja za motor bušilice, a oluja je udarila još prije nego što sam se mogao vratiti do bušilice. Ostavio sam bušilicu da radi. Motor je radio tako polagano da nisam morao biti zabrinut. Izgubio sam se u tami oluje i morao sam se zakloniti iza jednoga kamena sve do jutra. Tada sam vidio gdje sam i otišao

pogledati što je s bušilicom. Pijesak ju je obasipao dok je radila i uništio ju je. Ne samo motor nego i upravljač na bušilici.

— Na žalost, to nije nikakav gubitak — reče Blake. — Sve formacije koje smo Cooke i ja pregledali imaju isto tako visoki postotak dijamanata.

— No pretpostavimo da ipak nađemo rudaču, kako ćemo bušiti bez bušilice? — zapita Cooke. — To jest, ako pretpostavimo da ćemo naći rudaču koja nije tako tvrda i ispunjena dijamantima što onemogućava svako bušenje.

— U tom slučaju ćemo svakako moći popraviti staru bušilicu — reče Blake. Okrenu se Lensonu. — Rekao si da si upotrijebio motor bušilice za nešto drugo. Za što?

— Kao crpku za vodu — reče Lenson. — Bilo je glupo gubiti vrijeme i snagu za nošenje vode u brodske rezervoare kantama, pa smo uzeli malu visokoturažnu vodenu crpku koju smo ponijeli upravo za punjenje brodskih rezervoara, uzeli smo motor od bušilice. Tada se još nismo koristili bušilicom. Izvadili smo dovoljnu dužinu cijevi iz brodskog sustava zračne cirkulacije, cijevi postavili do potoka i montirali na to našu crpku. — On se opet namršti.

— Izdržala je dovoljno dugo da bismo napunili jedan rezervoar, ali se oštetila osovina. Popravili smo je, i 7 dana kasnije kada smo je ponovo upotrijebili opet se pokvarila. Kad smo je napokon posljednji put upotrebljavali, klipovi su bili izgrebani kao i prstenovi i košuljice cilindara.

— Znači motor je potpuno uništen?

Lenson potvrdno klimne glavom.

— Obala na kojoj smo mi postavili crpku bila je suha i pjeskovita, a vjetar je stalno dizao oblačiće prašine. Motor je bio u vrlo lošem stanju prije nego što nam je kroz tvrde lubanje sjevnulo da je to čista dijamantna prašina i ni u kojem slučaju tako bezazlena kao što je izgledala.

— Znači, sada morate opet nositi vodu u posudama? — zapita Cooke.

— Red i ja nastavit ćemo istraživanja pješke. Ovo je okrutan svijet za svakoga tko je naučio na pomoć mehanizacije.

— U vezi s nalaženjem urana — reče Taylor — što predlažeš kao slijedeći korak?

— Mogli bismo krenuti kroz pustinju do najbližega planinskog lanca i vidjeti što možemo pronaći — reče Blake.

— Bit će sporo ako to obavljamo pješke, ali imamo ovdje neograničene rezerve barem dviju stvari: vremena i dijamanata.

— Ne. — Taylor zaklima glavom. — Vrijeme je upravo ono što nemamo. Još ništa nisam rekao ni Lenu ni Wilfredu. Htio sam sačekati da se sva petorica ovdje sakupimo i što treba...

— Halo! — Wilfredov uzvik prekide Taylora, on je žurno dolazio k njima. — Vidio sam kako se vratio vaš kamion, pa sam se i ja okrenuo i došao natrag. Jeste li imali sreće?

— Nikakve — reče Blake. — Jednostavno nije bilo ničega vrijednog ni da bi se čovjek sagnuo.

— Što je bilo s tim da nemamo vremena i da ima nešto što nam još nisi rekao? — Lenson upita Taylora gledajući ga pozorno.

I ostali obratiše pažnju na Taylora.

— Ja sam obavio dnevna ispitivanja — opservacije kretanja — počne on. — Promatrao sam kretanje našeg sunca i žutog sunca, itd. i sazvježđe Tisuću Sunaca. Ustanovio sam da je ovo proljeće, rano ili kasno ne znam, ali to nije važno. Najprije sam mislio da se žuto sunce okreće po svojoj orbiti oko našeg plavo-bijelog sunca. Žuto sunce možete vidjeti kao vrlo svijetlu žutu zvijezdu prije našeg sunca svakog jutra. Prema mojim zapažanjima, žuto sunce vidljivo napreduje otprilike jedan stupanj svakih pet dana ispred našega sunca. To prividno kretanje bilo bi u redu kad bismo i mi izlazili iz naše orbite, pa sam tako postao radoznao i proveo još neke opservacije i mjerenja. Otkrio sam da se približavamo sazvježđu Tisuću Sunaca brzinom od stotinu milja u sekundi.

— Je li to ono što nam nisi rekao? — zapita Lenson.

— Ne razumijem, mi ćemo biti vrlo daleko odavde ili ćemo biti odavno prašina prije nego što naša lutajuća dvojna zvijezda stigne do najbliže zvijezde Tisuću Sunaca.

— Rekao sam da se prividno kretanje žutog sunca može objasniti samo našim vlastitim orbitalnim kretanjem — reče Taylor. — Ne postoji orbitalno kretanje žutog sunca, to nije dvojna zvijezda, žuto sunce je član sazvježđa Tisuću Sunaca.

— Hoćeš reći... — započe Blake.

— Za otprilike sedam i pol mjeseci ta će se dva sunca sudariti.

— A naš položaj na toj orbiti u to vrijeme?

— Mi ćemo ući u žuto sunce po radijusu naše orbite 400,000.000 milja prije sudara.

Visoki Lenson jedva da je promijenio izraz lica, a izraz iznenađenja na Wilfredovu licu malo se stvrdnu u izraz tvrdoglavosti, kao da je već odlučio da ne prihvati takvu sudbinu. Cooke se osloni jednim laktom na odbojnik kamiona, a crnim okom je prelazio preko ostalih analizirajući njihove reakcije. Prvi put Blake osjeti da Cooke nije mogao naći ništa što bi ga zabavljalo.

— Jesi li siguran da su tvoja mjerenja i opservacije točne, da nema nade da bismo se mi već odvojili od žutog sunca u to vrijeme? — upita Blake.

— Ja sam ispitivanja i mjerenja obavio što je moguće točnije i ispitao eventualne greške. Naše sunce se kreće prema žutom suncu

brzinom od sto milja u sekundi, a njih sada dijeli udaljenost malo više od jedne i po milijarde milja. Naša prvotna promatranja tih sunaca nisu nam mogla pokazati da ona nisu dvojne zvijezde za kratko razdoblje vremena otkako smo upali u normalni svemirski prostor, osobito ne ograničenim sredstvima za promatranje iz broda. Bilo je sasvim prirodno pretpostaviti da su dva sunca tako blizu jedno drugome dvojne zvijezde. Jedino vrlo precizna mjerenja za vrijeme ovoga kratkog vremena što smo ih promatrali su mogla otkriti istinu, a mi nismo imali ni prikladne instrumente ni nekog razloga pomisliti da su takve opservacije potrebne.

— To ne bi promijenilo okolnosti u kojima se nalazimo — naglasi Blake. — Mi bismo se ipak spustili da vidimo što nam planet može ponuditi i kakvih minerala ima na njemu.

— To je istina — reče Taylor. — Rezultat bi bio isti. Tako, evo nas gdje jesmo i prema mojim vrlo optimističkim proračunima imamo šest mjeseci vremena da opskrbimo naš motor pogonskim gorivom i odemo odavde što brže možemo.

— Šest mjeseci? — začudi se Cooke. — Rekao si da će to biti za sedam i pol.

— Mi ćemo morati biti vrlo daleko odavde u to vrijeme, jer Aurora nosi izvanredno visoki postotak ugljika u sebi, i vi znate što se događa kad bilo koji proces nuklearne konverzije dobije posebnu količinu ugljika.

— Oh, oh, NOVA! Nastaje nova!

— A ona se onda pruža daleko, daleko u prostor — reče Taylor.

— Uređaj za hipersvemir, energija za njega — započe Wilfred.

— Ako ikada pronađemo način da stvorimo energiju za njega, to će morati biti na samom putovanju u svemiru — reče Taylor. — Ili — ja bih rekao to je najsigurniji redoslijed akcija za nas.

— Slažem se — reče Blake. — Ako uspijemo pronaći dovoljno čistu rudaču, mi bismo vjerojatno bili u mogućnosti uzletjeti odavde za šest mjeseci. To bi morala biti izvanredno čista rudača, no nije vjerojatno da ovdje možemo naći takvu rudaču. A isto tako ne znamo ni da li je to nemoguće. Prva stvar koju želimo jest da krenemo odavde što je brže moguće i što je dalje moguće. S dovoljno čiste rudače mislim da bismo to mogli.

— Rekao si: ne sasvim vjerojatno, ali ne i nemoguće — reče Taylor.

— Pa koliko malo vjerojatno ti misliš da jest?

— Ako su ostali planinski masivi nalik na ovaj, naši su izgledi vrlo mali. Možemo pokušati, možemo krenuti sa dvije razne ekipe da bismo uštedjeli na vremenu. Cooke je stekao iskustvo u ovim planinama sada i može krenuti s jedinim od vas u brda sjeverno od nas, a ja bih s ostalima krenuo u planine koje se prostiru južno. Ako

nema ničega na njima, rekao bih da nema koristi od daljeg istraživanja.

— Zašto? — upita Lenson.

— Vrijeme. Vrijeme i udaljenost. Rudaču koju bismo našli trebali bismo nositi na leđima do broda jer je kamion potpuno pokvaren.

— Pa krenimo odmah danas — predloži Cooke. — Kako je naše vrijeme tako kratko, ne smijemo gubiti nijedan sat. Krenimo odmah.

Blake pogleda u rano jutarnje sunce.

— Dobra ideja. Svakako ne smijemo gubiti nijedan dan. Ponijet ćemo sa sobom hranu u koncentriranim tabletama za šezdeset dana, rezervne cipele i potplate, i što je najvažnija posude s vodom.

— Koncentrirana hrana u tabletama za dva mjeseca — započe Wilfred sumnjičavo, ali ga prekidoše.

— Za osvježenje možemo jesti bobice s trnovitog žbunja —reče mu Blake. — Cooke i ja smo ih već kušali. Nemaju okusa, ali su potpuno bezopasne — reče okrenuvši se Cookeu.

— Možeš krenuti s Wilfredom prema sjevernim planinama, one su bliže od južnih, a Lenson je bolje građen za marširanje kroz pustinju do južnih masiva nego Wilfred. Trebat će nam vode samo za tri dana dok stignemo do obronka južnih planina.

— A ako na južnim planinama nema ni potoka ni izvora, kako ćete doći natrag kroz pustinju bez vode? — upita ga Taylor.

— Nećemo se vratiti — reče Blake jednostavno.

Cooke se odvoji od odbojnika i pogleda u kamion kimajući glavom.

— Kad bismo se samo mogli koristiti ovim kamionom...

* * *

Blake i Lenson stigli su do južnih planina trećeg dana pješačenja kroz svjetlucavi dijamantni pijesak u pustinji, suhih upaljenih grla i praznih posuda za vodu. Našli su vodu, baricu vode pune alkalija, ali ipak je bila voda. Slijedeći dan su našli potočić slatke vode kad su se počeli uspinjali uz sjevernu stranu planine. Bile su to visoke klisure, nailazili su na još niz potoka i izvora u prolazu. Tridesetog dana stigli su do istočnog kraja i okrenuše prema južnoj strani. Došli su do posljednjeg kanjona na jugozapadnom obronku pedesetoga dana i znali su da su pogriješili.

Našli su tu i tamo željezni oksid i jednom vrlo mekanu žilu bakrene rudače, ali nigdje ni traga uranu.

Pedeset i četvrtog dana stigli su do broda ponovno odrpani. Blake sa crvenom kosom kao u pobunjenika, a Lenson sa smeđom bradom. Prema prvobitno utvrđenom planu Cooke i Wilfred se vratiše u isto vrijeme. Wilfredovo lice je bilo opaljeno suncem, a plava kosa divlje

raskuštrana, Cooke je imao gustu crnu bradu, koja je zajedno sa njegovim crnim očima još više isticala njegovu pojavu gusarske okrutnosti.

Taylor je nosio dvije kante vode prema brodu kad su se njih četvorica pojavila. On spusti kante i pričeka ih.

— Nema sreće — reče Blake kad su mu se približili.

— Ista stvar je i kod nas — reče Cooke. — Planine koje smo mi pregledali prazne su kao i ove ovdje.

— Ja sam nastavio svoja promatranja — reče Taylor. — Sve se podudara s mojim zaključcima i sada smo šezdeset dana bliži kraju. Moramo nešto napraviti, i to vrlo brzo.

— Znam to — reče Cooke češući svoju crnu bradu dok mu je poderani rukav visio i vijorio se na vjetru. — No prije nego što započnemo duge razgovore o tome što ćemo učiniti sada, da pojedemo nešto drugo osim pilula i bobica. I da se okupam. Tako sam prekriven dijamantnim prahom da bih blistao kao dragocjeni dragulj. Taylor podiže kante s vodom.

— Ima dovoljno vode da se svi vi istuširate — reče on — ali nemojte je trošiti previše. Bio sam zaposlen drugim stvarima, inače bih donio više vode u brod.

— Morali bismo imati nekakvu crpku — reče Blake pomažući Tayloru u nošenju vode. — Nema smisla gubiti vrijeme na nošenje vode u kantama.

Lenson ga pogleda oštro da vidi ne šali li se on.

— Jesi li pogledao što su dijamantna zrnca učinila našoj crpki? — upitao je. — Uništili su je, a bila je načinjena od najtvrđega čelika.

— Ne možemo upotrijebiti nijednu vrstu crpke koja ima pokretne dijelove od čelika — reče Blake. — Nijedna čelična slitina koja je ikada napravljena ne može odoljeti dijamantu. Pa kako je čelik naš najtvrđi materijal, očito je da ne možemo upotrijebiti nikakvu crpku koja ima pokretne metalne dijelove. Dakle, nećemo se pokušavati boriti protiv dijamanata tvrđim čeličnim legurama, čak i kad bismo ih imali; jednostavno ćemo prevladati problem abrazije načinivši crpku koja nema pokretnih dijelova.

— Oh, oh? — Cooke se okrenu prema njemu. — Briljantno rješenje, osim jedne male stvari: kako ćemo pokretati vodu bez pokretača koji će bilo što pokretati?

— Pustit ćemo vodu neka koristi svoju vlastitu brzinu da podigne jedan svoj dio više nego što je izvor. Napravit ćemo hidrauličnu crpku.

— Hm! — mrmljao je Taylor nezadovoljno. — Mogao sam napraviti jednu, još davno prije, u slobodno vrijeme, ali nikada nisam pomislio na tako jednostavno rješenje.

— Ja sam neprestano razmišljao kako da se borim protiv

dijamantne abrazije, ogrebotina, a ne kako da to sasvim izbjegnem.

— Ali i hidraulična crpka ima pokretne dijelove — primijeti Wilfred. — Ventile. Bez ventila, koji će se naizmjence otvarati i zatvarati, crpka neće raditi. Kako ćeš održavati ventile u njoj?

— Ventili su vrlo jednostavni, jedan propusni ventil i jedan preklopni. Jedino moramo ventile i ležišta ventila prekriti plastičnom gumom. Dijamant ne može oštetiti gumu. Guma je tako mekana da tvrdoća dijamanta nema na nju nikakva djelovanja.

Tuširanje i dobar obrok mnogo je pridonio poboljšanju raspoloženja te četvorice ljudi, brijanje je učinilo još više da poboljša njihov izgled. Taylor pokrene pitanje njihovoga slijedećeg toka akcije i zapita Blakea za mišljenje o koristi daljnjeg traženja urana. Blake je odgovorio na pitanje prijedlogom

— Moramo se odmoriti barem tjedan dana, iako nam je vrijeme vrlo kratko — reče on. — Ovaj put morat ćemo prijeći dvije pustinje i jedan planinski lanac između njih, a naša prošla šezdeset-dnevna dijeta prehrambenim tabletama i bobicama s trnovitog žbunja dovela je kod sve četvorice do slabljenja kondicije. Dok se odmaramo, predlažem da pokušamo razmišljati o nekoj alternativi za atomski pogon. Neću se protiviti ako svi vi želite da nastavimo traženje urana, samo se plašim da je to potpuno uzaludan posao. Bez kamiona ili bilo kakvoga drugog transporta nema nikakve koristi, ako i nađemo rudaču. Nemamo dovoljno vremena da donesemo rudaču s velike udaljenosti na našim leđima kroz pustinje i planine. Dakle, predlažem da u slijedećih pet dana svaki pokuša razmisliti o nekom planu koji isključuje razmišljanje o atomskom pogonu.

— Što više planova bude, to bolje — reče Taylor. — Ako imamo dovoljno široki izbor da bismo se mogli odlučiti, mogli bismo izabrati onaj koji će biti najsigurniji. No ja za sada ne vidim mogućnost za pronalaženje bržega i jednostavnijeg načina za pokretanje ovoga broda od onoga kojim je bio pokrenut prvi brod na Staroj Zemlji: atomskog pogona.

Ostali su isto mislili, bili su spremni razmotriti svaki alternativni plan, a nisu imali nikakvu koncepciju. Blake nije spomenuo ideju koju je imao, uvjeren da ona sadrži jedinu nadu da prežive, plašeći se da bi radikalno odvajanje od konvencionalnog smjera razmišljanja moglo prouzrokovati da ga odbace unatoč širine njenih mogućnosti.

Slijedeći dan napravili su hidrauličnu crpku i postavili liniju cijevi sastavljenih od brodske ventilacije dovoljno uzvodno uz bučni mali potok da bi dobili potreban pritisak. Nešto prije zalaska sunca spojili su posljednje komade cijevi sa crpkom, zatim se vratili do broda da pričekaju prve mlazeve vode koji će poteći u brodske rezervoare. Čekali su neko vrijeme dok se cijevi između crpke i broda ne napune vodom i napokon voda poteče u stalnom tankom mlazu.

— Znaš — ustanovi Cooke gledajući tanki mlaz — ljudi u stara vremena baš nisu bili ludi.

— Napokon, ipak smo dobili jednu rundu u borbi s ovom dijamantnom prašinom — reče Lenson.

— Želio bih da imate na umu kako smo to postigli — započne Blake.

— Mi smo to učinili koristeći se prirodnim silama koje su nam bile pri ruci, a ne pokušavajući borbom protiv abrazivnog djelovanja dijamantnog zrnja. Zapamtite ovo, u svakom planu koji predvidite: ne možete se boriti metalom protiv dijamanata!

— Mislim da smo sada toga postali svi svjesni — reče Taylor.

— Nadam se. Sve dok ne priznamo tu činjenicu, nećemo stići nikamo.

Nikakvih daljnjih primjedbi nije bilo slijedećih dana dok je svaki razmišljao o planu povratka i Blake se nadao da takva tišina znači ozbiljno razmišljanje s njihove strane a ne samo fatalističko prihvaćanje statusa quoa.

Šestog dana nakon njihova povratka okupili su se u središnjoj sobi broda da bi svaki iznio svoj plan, ako ga ima. Blake donese nekoliko sitnica iz radionice za popravke i iz svoga ormarića, neposredno prije početka izlaganja planova,

Taylor je napravio kratki pregled njihovoga bezizlaznog položaja.

— Mogla bi se uzeti u obzir jedina tri načina za napuštanje ovog planeta — reče on. — Najsigurniji bio bi poslati poruku na Novu Zemlju, ali to je nemoguće. Ne možemo popraviti ni napraviti novi odašiljač ni prebacivač za hipersvemir. Njihova izrada zahtijevala bi vrlo složenu i preciznu mašineriju i specijalne legure. Ne možemo upotrijebiti ponovno različne legure u zdrobljenim cijevima jer su bile izložene zraku i neke od finijih su pretvorene u prašinu. Drugi, najlakši i najneprihvatljiviji način bio bi čekati jednostavno, nadati se prolasku nekog broda koji bi nas spasio. Znam da to ne prihvaćate. To ostavlja samo jednu mogućnost da napustimo ovaj svijet prije nego što nestane u plamenu, a to znači napraviti pokretački pogon za naš brod. To opet izaziva pitanje: nastaviti potragu za uranom ili posvetiti svoje vrijeme i napore i pronaći neki drugi način za pokretanje broda osim atomskog pogona.

— Ja sam napinjao mozak šest dana i nijedna mi ideja nije pala na um — reče Lenson. — Ne vidim da postoji drugi izbor. Što bismo drugo mogli planirati s bilo kakvom nadom za uspjeh osim atomskog pogona?

— Prije nego što prijeđemo na druge planove — reče Wilfred — neka nam Blake iznese svoje mišljenje o izgledima za pronalaženje urana i kadmija na vrijeme da bismo osigurali pogonsko gorivo?

— Nismo pronašli ni traga uranu u ogromna tri planinska lanca —

reče Blake. — Ima željeza i manjih količina bakra, ali nema radioaktivnih elemenata. Ne znam da li je tako na cijelom ovom kontinentu, ali na dijelu na kojem smo mi nema ih.

— Ja nisam za dalja istraživanja. Vrijeme nam je vrlo ograničeno, sve što budemo nadalje radili moramo učiniti bez odgađanja. Dalja istraživanja pješice zahtijevala bi vrijeme, mnogo vremena. Moguće je da rudača koju mi trebamo postoji na daljini od sto milja od nas, ali kako da je pronađemo na vrijeme, i to pješke? Čak i kad bismo je našli u dovoljno čistom stanju, kako da je prenesemo na vrijeme do broda? Nemamo kamiona, kao što znate. Imamo samo noge i leđa. Kad bismo imali vremena, i kad bi nam na ovom svijetu bilo moguće da se služimo kamionom, ja bih bio za nastavak istraživanja sve dok ne nađemo potrebnu rudaču. Kamion bi skratio dane putovanja na sate, vozio bi potrebnu opskrbu i opremu do rudače i vozio rudaču natrag. No više nemamo kamiona i nemamo više vremena. Po mom mišljenju dalje je istraživanje gubitak našega kratkog i dragocjenog vremena.

— Čini se da nema nikoga tko se ne bi slagao s tobom — reče Taylor kad su drugi ostali šuteći. — Ti si iznio crnu perspektivu, ali nitko ne može pobiti tu istinu.

— Imaš li ti kakav plan? — upita Wilfred.

— Imam. Vi ste svi razmišljali na konvencionalan način, zar nije tako?

— Takav konvencionalan način razmišljanja proizveo je brod kojim smo stigli ovamo — naglasi Wilfred.

— Svakako, ali taj isti konvencionalan način razmišljanja neće nam nikad pomoći da napustimo ovaj planet i ova sunca. Ja imam jednu nekonvencionalnu ideju i jedno samo naoko jednostavno pitanje. Ako možete odgovoriti na moje pitanje, znat ćemo kako treba napraviti pogon za naš brod.

Blake izvadi iz džepa nekoliko stvarčica — kratku čeličnu šipku, četvorouglasti komad aluminijskog lima, komad tankog stakla i dugačku šivaču iglu na dugačkom koncu. On ih spusti sve ispred sebe na stol i nastavi:

— Plašim se da konvencionalni način mišljenja neće koristiti na nekonvencionalnom svijetu. Mi smo se svi bavili našim problemom kao da smo na nekom pustom otoku u nekom dijelu Nove Zemlje, sa zrakom bez prašine i obiljem minerala. Još uvijek razmišljamo o raketnom pogonu jer je raketni pogon bilo najjednostavnije izgraditi u svijetu strojeva i radioaktivne rudače. Ovdje nemamo nijedno od toga, nemamo Zemlji slične izvore sirovina i opremu za borbu u potpuno nezemaljskim uvjetima. Na Novoj Zemlji upotrijebili bismo strojeve; cijeli ljudski tehnološki progres potječe od jednostavne male stvari: kotača. Bez kotača se nikada ne bi razvili strojevi, a bez

strojeva nikad ne bi bilo atomskog pogona. Vi ste svi vidjeli da na ovom svijetu ne možemo imati kotače kao osnovu za razmišljanje. Ne možemo imati kotače, ne možemo imati nijedan pokretni dio stroja u svijetu s dijamantnom prašinom. Naša vlastita nauka sagrađena je na kotaču i ako ne nađemo i razvijemo znanstvenu zamjenu za nju, pretvorit ćemo se u dim za sedam ili osam mjeseci.

Blake podiže čeličnu šipku.

— Ima jedna sila koju nijedan od vas nije spomenuo. To je sila koju sav dijamantni prah ovoga svijeta ne može zaustaviti jer nema pokretnih dijelova: sila magnetskog polja.

On podigne iglu na koncu.

— Ovo je običan štapni magnet — reče on puštajući da privuče iglu jednim krajem. — Svi znamo da se suprotni polovi privlače a isti odbijaju. Odvojit ću iglu od kraja magneta, igla će se vratiti natrag opet na magnet u trenutku kad je pustim jer je njen donji kraj magnetiziran suprotnim polaritetom od onoga na kraju šipke. Okrenut ću krajeve magneta i igla neće biti privučena nego odbijena koliko to konac dopušta i ostat će na najudaljenijoj točki od magneta. Ovdje imam komad aluminijskog lima, magnetsko odbijanje ide kroz aluminij. Ista je stvar i s ovim komadom stakla.

Blake spusti magnet i iglu natrag na stol.

— Vas četvorica imate tehničko iskustvo i obrazovanje, a ja sam samo prilično dobar rudarski inženjer, ali moj zdrav razum ukazuje mi da ne možemo otići odavde zbog sile teže, gravitacije koja nas ovdje drži. Moj zdravi razum mi također govori da neko osnovno načelo leži iza svih tipova sila: teža, magnetizam, indukcija, gravitacija. Ako se mogu napraviti dva magnetizirana tijela da odbijaju jedno drugo kao i da se privlače međusobno, zar je nemoguće postići da se dva tijela koja se drže zajedno pomoću sile gravitacije počnu međusobno odbijati? Kao što sam rekao, isto načelo važi za sve oblike sile teže. Ako uspijemo otkriti to načelo, moći ćemo proizvesti pogon koji bi radio na načelu antigravitacije. Evo, pitanje koje sam vam želio postaviti jest: što prouzrokuje da se igla i magnet ponašaju na taj način?

Nastupila je tišina dok su svi razmišljali o Blakeovom prijedlogu.

Wilfred prvi progovori.

— To je vrlo jednostavna pojava — reče on. — I poznaje ju svako dijete.

— To je istina — složi se Blake. — Svako dijete zna što će magnet prouzrokovati, ali da li itko od vas zna nešto više o magnetu nego to hipotetično dijete? Svi vi znate što će magnet proizvesti, a da li itko od vas zna zašto se to događa?

— Magnetizam je bio neodređeno opisan kao sila, napon u eteru, ja mislim — reče Lenson pomalo nesigurno. — Ništa ne znam o

magnetskim silama jer nisu imale veze s mojim područjem studija, ali Cooke zna o tome sve od a do ž.

— Ja znam što će magnet proizvesti — ali zbilja ne znam zašto se to događa — reče Cooke. — Ljudi su naučili koristiti se magnetizmom i silama indukcije već stoljećima i ponašanje tih sila poznato je u preciznim pojedinostima, ali još nitko ne zna što te sile jesu. Možeš upotrebljavati neku silu u svoju vlastitu korist ako poznaješ njeno ponašanje u različitim okolnostima, ali ako upoznaš točno što je bit te sile možeš je upotrijebiti u svoju korist mnogo djelotvornije.

— Slažem se s tom konstatacijom — reče Lenson.

— Ima još jedna sila magnetskog polja koju upotrebljavamo bez potpunog razumijevanja. Kako djeluje naša vožnja kroz hipersvemir? — reče Blake.

— Teoretski ne bi bila potrebna tako ogromna količina energije za stavljanje u pogon uređaja za prostorno prebacivanje, ali mi ipak moramo upotrijebiti tu ogromnu količinu energije da bismo dobili pravi rezultat. Mi kažemo da se **provlačimo** ili **skačemo** kroz hipersvemir. To nije točno. Mi se ne provlačimo kroz tu barijeru, mi se **probijamo** na našem putu kroz nju punim kapacitetom našega nuklearnog konvertera. Ako bismo proučili kakve su sile toga polja, ne vidim razloga zašto nam ne bi bilo moguće preinačiti naš hiperpogon da bi brodski generator imao više nego dovoljno energije za nj.

— To je svakako moguće — reče Cooke.

Taylor klimne glavom potvrđujući i zatim reče:

— Ali dok ta ideja pruža neograničene mogućnosti, mi nismo nimalo sigurni da ćemo ih otkriti za ovo kratko vrijeme koje imamo na raspolaganju.

— Znam to — reče Blake. — Za te izglede treba vremena, a vrijeme nam je kratko. No, to je ipak prilika, a svi drugi planovi bili bi osuđeni na propast prije nego što bismo ih počeli ostvarivati.

— To je zbilja velik izazov — reče Wilfred. — Ideja mi se sviđa. Istina je da mi zaista znamo vrlo malo o silama polja, okolina i naš tehnički progres vodio je prema studiju atomistike.

Blake ih pogleda, iznenađeno i zadovoljno što su spremni prihvatiti njegov plan bez prigovora — jedini mogući pristup problemu, on je bio uvjeren, koji pruža nekakvu nadu.

Činilo se da je Taylor jedini koji je ponešto sumnjao i Blake ga zapita:

— Što vi mislite o mom planu? Jeste li za to da napustimo sve ostale planove i posvetimo se studiju tipova sila polja?

— Moja napola izražena sumnja o tome da možemo nešto učiniti u vrijeme koje nam stoji na raspolaganju ne znači odbijanje. To je područje studija o nečemu što znamo vrlo malo, i to je područje vrlo

teško za proučavanje. No, ja osobno mislim u prilog tome prijedlogu, napokon, on je potpuno neovisan o upotrebi pokretnih strojeva. Možemo proučavanja obavljati pod kontroliranim uvjetima ovdje u brodu. Zapravo, ja bih želio predložiti da se započne studij indukcijskih polja. Možemo stvoriti indukcijsko polje kakvo nam je potrebno i pod svim mogućim uvjetima.

— U cijeloj čovjekovoj povijesti — reče Cooke — otkako se prvi divljak čudio zašto komad prirodnoga teškoga kamena može privući zrna magnetita, nitko nije bio u stanju otkriti zbog čega je tako. No, mi imamo vrlo snažan poticaj za to a nemamo dovoljno vremena. A ipak znamo nekoliko stvari o magnetizmu. Na primjer: dvovalentno željezo je magnetično, trovalentno nije. Ispitajmo zašto atom željeza može biti magnetičan, bilo da je kombiniran s kisikom ili nije.

— Potrebna nam je struja — reče Taylor. — Obična staromodna električna energija.

— To možemo urediti — reče Blake. — Brodski generator nije bio oštećen, pa ćemo napraviti jedino mogući stroj koji nam svijet bez nafte, ugljena ili radioaktivne rudače dopušta — parni stroj. Imamo vodu, dosta drva za loženje i tokarski stroj. Imamo i rezervnu cijev, koja može biti odličan cilindar.

— Što ćemo s dijamantnim pijeskom u vodi? — upita Taylor.

— Samo će čista para ići u cilindar, a dijamantni pijesak neće škoditi kotlu. Osim toga, imamo filtere za vodu na rezervoarima broda.

Wilfred podiže iglu i pusti je da se ljulja na kraju konca, držeći magnet ispod nje.

— Ako ovaj magnet predstavlja ovaj planet, a njegov magnetizam je sila gravitacije, i kad bismo predstavili da je naš brod opremljen nečim što će ga učiniti antigravitacijskim na donjem dijelu, kao što je ova igla antimagnetična...

On pusti iglu da visi na koncu, a ona se udaljavala uslijed odbojne snage magneta, padala opet natrag prema magnetu, da bi bila zaustavljena i ponovno odbačena nevidljivom silom.

— Nevidljiva barijera — reče on. — Što je to? To nije materija, u svakom slučaju ne ono što mi znamo o materiji. Mi to nazivamo silom, ali što je zapravo to, to nematerijalno, čemu ni staklo ni metal ni bilo što drugo nije prepreka?

— Upravo u tome je pitanje — započne Taylor. — Bit će vrlo teško na to odgovoriti.

— Svakako — nastavi Cooke — ali znamo da ćemo imati odgovor ako ga uspijemo naći. Energija potrebna za pokretanje ovog broda je posvuda oko nas, mi ćemo krenuti u potragu za tajnom jedne sile za koju znamo da postoji.

— Ako nastavimo traganje za uranom, tražili bismo nešto o čemu

svi dokazi svjedoče da ne postoji — zaključi Blake.

Lenson odgurne stolicu i ustane.

— Sada kad znamo što želimo, krenimo na posao — reče on. — Sva petorica morat ćemo utrošiti prilično vremena za izradu toga kotla i stroja, pa zato počnimo odmah sada.

— Slažem se — odvrati Cooke. — Mi se približavamo neugodnom kraju brzinom od sto milja u sekundi i zato nemamo vremena za razbacivanje.

Generator su skinuli iz njegovoga visećeg položaja na zidu i pričvrstili ga na novopostavljeni pod od čelika.

Sklopke i upravljački mehanizam načinili su od pokretačkog mehanizma dizala, a prozorčić na komandnoj kabini bio je opremljen glasuritnim prozorčićem, koji je postao neproziran od prve pješčane oluje ali je ipak propuštao dovoljno svjetla za rad. Izrada kotla i parnog stroja napredovala je vrlo sporo zbog male tokarilice i ograničene vrsti materijala koji su imali na raspolaganju, ali radili su stalno i uporno dok je žuto sunce napredovalo sve dalje i dalje prema njihovom suncu. Svijetlilo je na jutarnjem nebu sat prije izlaska njihova sunca kad su započeli izgradnju parnog stroja. Onoga dana kad su završili stroj ono je raspršivalo istočnu tamu dva sata prije nego što je plavo-bijelo sunce bacilo svoje zrake na jutarnju dugu i gotovo tri sata prije nego što se i samo pojavilo.

Blake, Cooke i Lenson pustili su u pogon parni stroj i on je uspješno proradio. Nazdravili su stroju čašicama s malo alkohola iz medicinske opreme za prvu pomoć. Taylor i Wilfred nisu pili već su bili otišli u centralnu prostoriju radi njenog pretvaranja u laboratorij.

— Nije lijepa — primijeti Cooke pokazujući na grubo izrađeni kotao i stroj — ali ljepota je toliko lijepa koliko vrijedi. A pokrenula je generator kao najbolji stroj.

— I jest — potvrdi Lenson. — Kao što si rekao i o hidrauličnoj crpki: ljudi u staro vrijeme i nisu bili tako ludi.

— Imamo svu potrebnu energiju kad god je ustrebamo — reče Blake. — čim preuredimo centralnu prostoriju, slijedeći naš korak je provjeravanje naših ideja. Treba da ih stavimo na gorku kušnju.

— Kažu da je takva kušnja uvijek gorka — reče Cooke. — Morat ćemo učiniti iznimku od tog pravila... Jesi li promatrao našu veliku žutu zvijezdu? Sada je već četrdeset stupnjeva ispred našeg sunca. Stvara iluziju udaljavanja od našeg sunca, a zapravo postaje sve veća.

— Već smo prešli petinu puta u susret — reče Blake.

— Nova koja će nastati kad Aurora uđe u žuto sunce bit će vrlo spektakularno — nastavi Cooke. — A što će se dogoditi kad naše veliko plavo-bijelo sunce uđe u Novu? Hoće li tada doći do **supernove**? Nijedan čovjek još nije nikada promatrao i vidio takvu stvar, znaš li to?

— Nećemo ni mi ako ne požurimo — reče Lenson. — Vrijeme prolazi, a Aurorin randevu ne čeka nikoga. Mi ovdje stojimo s praznim čašama u rukama, a trebali bismo ubrzano raditi.

— Imaš pravo — reče Cooke, okrenuvši se da ode. — Držati praznu čašu to je najbeskorisnija stvar koju čovjek može učiniti.

Centralna prostorija broda bila je pretvorena u laboratorij — ili nešto nalik na laboratorij — u onoj mjeri u kojoj je njihova ograničena oprema to dopuštala: široki glasuritni prozori bili su postavljeni na rupama prosječenim za njih, što je davalo mnogo bolje svjetlo od improvizirane uljne svjetiljke kojom su se do tada služili.

Slijedećih dana svima su padale na um nove ideje. Neke od njih nisu značile ništa više nego ponavljanje poznatih eksperimenata, a neke su bile u suprotnosti s prihvaćenom teorijom magnetskoga i gravitacijskog načela. Ova su načela na početku predstavljena ponešto samosvjesno, a Blake i Cooke su se ozbiljno trudili da se u razmišljanju odbace pristupi koji bi započinjali od konvencionalnog razmišljanja. Kako su dani počeli brže prolaziti, tako je nestajalo opiranje prema neortodoksnim teorijama, i sva petorica prihvatili su načelo prihvaćanja svake nove teorije, ili kako je to Cooke izrazio: svaka sumnjiva teorija, kako god bila fantastična, bezazlena je, i nije kriva za zločin neprimjenljivosti sve dok se krivnja ne dokaže.

Svaki novi eksperiment dobio je broj s oznakom X i karton s podacima dobivenim u eksperimentu. Blake, čije matematičko znanje kao rudarskog inženjera nije nikad imalo potrebu veću od trigonometrije i logaritmičkih tablica, postao je djelotvoran kao i ostali na tom klizavom terenu. Njegov nedostatak novijega tehničkog obrazovanja u neku ruku nije bio nedostatak, jer nije morao ništa zaboraviti, kao drugi. On je prihvaćao sve podatke koji su se pružali u vezi s promatranjima ponašanja sila polja i odbijao je prihvatiti bilo koju unaprijed prihvaćenu teoriju uzroka za takvo ponašanje, s otvorenom znatiželjom u razmatranju svake nove koncepcije bez predrasuda i opterećenja.

* * *

Prošlo je trideset dana, zatim još toliko, a žuto sunce postajalo je sve veće i prividno povećavalo razdaljinu između sebe i plavog sunca. Prvobitni entuzijazam Cookea, Lensona i Wilfreda zamijenila je tišina, a rad se nastavljao. Taylor nije pokazivao nikakvog posebnog raspoloženja, ali dizao se rano, a na spavanje išao vrlo kasno.

Ljetni solsticij dođe i prođe, prestade prividno kretanje sunca prema sjeveru i počne njegovo priklanjanje jugu, isprva gotovo neprimjetno. Pustinjski vjetrovi postadoše učestaliji, vrući i suhi, noseći sa sobom ogromne količine pijeska i prašine.

Bili su na Aurori već četiri mjeseca kad je Cooke u trenutku gorkog humora nacrtao kredom veliki kalendar na zidu laboratorija. Napravio je kvadratiće za trideset dana u širinu sa pet redaka u visinu. Svaki je dan označavao crvenom kredom i crveni kvadratići su se pomicali po kalendaru red za redom, upozoravajući petoricu u laboratoriju da imaju vrlo malo vremena na raspolaganju.

Dvije linije od po trideset dana bile su već potpuno crvene kad su došli do prvog ključa za tajnu koja je značila njihov život.

Uređaj X-117 ležao je u laboratoriju na stolu. Složena naprava od namota žice i elektronskih aparata s malim plavo-bijelim dijamantom što je lebdio u tankom luku između dva fokusa induciranog polja. Dijamant je visio na dugačkom koncu pričvršćenom za nježnu oprugu, sa skalom na velikom brojčaniku.

Cooke baci pogled na napravu, zabaci rukom svoju tešku kosu s lica i zagunđa prema ostalima.

— To bi bilo ono što smo tako dugo tražili.

— To si rekao svaki put do sada — podsjeti ga Wilfred.

— Da ispitamo — predloži Blake, nestrpljiv da sazna što je moguće brže da li su njihovi napori ponovno bili uzaludni.

— Imamo puni pritisak pare i naš je stroj spreman pokrenuti generator čim ga ukopčate.

— To je ono što bih ja rekao: hajde da pregrmimo strepnju — doda Lenson. On prebaci sklopku koja pušta u rad parni stroj i tiho šištanje u komandnoj kabini pretvori se u brzo udaranje. Igla na satu generatora počne se naglo penjati, a sve oči su bile uprte na brojčanik skale.

— Dvadeset sekundi — izjavi Cooke pažljivo gledajući čas u dijamant čas u svoj sat. — Sada bi već trebalo da se pokaže određeni efekt. Ako ga nema, onda će to biti samo još jedan promašaj i morat ću nagađati da li će slijedeći uspjeti.

Nitko ne progovori dok su gledali u dijamant što je visio na dugom koncu, mali komadić ne teži od nekoliko grama, tako mala i beznačajna masa što se protivila njihovim pokušajima da je pokrenu.

— Deset sekundi — poče Cooke odbrojavati. — Tri, dva

— sada!

Dijamant je i dalje ostao visjeti, a pokazivač na skali ostao je nepokretan. Nitko se ne pokrene i ne skine oči s dijamanta, čak i kada je miris zapaljene izolacije postao zamjetljiv.

— Preopterećen je — reče Lenson ali nitko se ne pokrene da bi isključio generator.

— Pojačajte — naredi Blake — dajte puni kapacitet generatora da budemo potpuno sigurni, pa neka izgori ako baš hoće.

Lenson uključi još jednu sklopku i puni kapacitet velikoga generatora prostruji kroz X-117. Jedna se žica odvoji u iskri plavog

svjetla, a netko krikne zaprepašteno.

U tom kratkom trenutku prije nego što je žica pregorjela dijamant se pokrene prema gore.

— Kreće se! — usklikne Coke svečano. — Imat ćemo naš pogon!

Minutu je potrajala tišina, a tada započne ispremiješano žamorenje uzbuđenih razgovora. Blake nije zaboravio otvoriti sklopke. Muklo udaranje parnog stroja zamre, a nerazumljiv žamor pretvori se u razumljiv razgovor.

— Na pravom smo tragu, napokon — reče Blake odlučno.

— Upravo smo izveli nešto što naša cjelokupna znanost nije do sada postigla — doda Wilfred. — Stvorili smo antigravitacijsku silu.

— Morat ćemo proći još dugi put — reče Taylor. — Uspjeli smo ostvariti ideju o antigravitacijskoj sili koja je podigla dijamant od nekoliko grama, a bila nam je potrebna cijela energija našega brodskog generatora da to postignemo. No sada imamo provjereni rezultat od kojega možemo krenuti dalje, imamo početak saznanja osnovnih načela.

— Kad postignemo ono što smo željeli, sumnjam da će to biti iole nalik na ovo ovdje — započne Blake pokazujući gomilu aparata i žica na stolu. — Ovo je samo bio najlakši način za proizvodnju samo malog dijela one sile za kojom tragamo. Kao što je, mogli bismo reći, najlakši način za proizvodnju elektriciteta... pogladiti mačku. No svakako nećemo pokušati opskrbiti grad električnom energijom na taj način što će milijun ljudi biti angažirano da gladi milijun mačaka.

— Imam jednu teoriju — reče Cooke. — Kad upoznamo malo više ovu silu koju smo stvorili, mogli bismo pokušati nešto drugo: okrenuti smjer gravitacije, što je, čini mi se, bolje nego stvarati suprotnu silu. Ja bih radio po ovoj teoriji i želio bih znati što vi ostali mislite o njoj. Takvom sustavu gotovo da neće biti potrebna energija jer se neće stvarati nikakva sila osim možda za okretanje u protivnom smjeru.

— Savršeni brodski pogon bio bi pogon sile polja — reče Wilfred — iz više razloga. Upravo razmišljam o razlogu: neće biti nikakva ograničenja ubrzavanja, jer će brod i njegova posada biti okruženi pogonskom silom. Putnicima to neće biti kao pri raketnom pogonu, gdje su zapravo prignječeni uz svoja sjedala.

Blake kimne potvrdno.

— Ja sam razmišljao o istoj stvari. Mislim da su i ostali pomislili isto, jer jedino možemo izbjeći novu ubrzanjem do dosad nečuvene brzine. Mi možemo to učiniti ako završimo ovo na čemu radimo; brodom u kojem ćemo biti omotani pogonskom silom možemo postići odmah svaku brzinu, i to bez ikakvog neugodnog osjećanja ubrzanja.

— Nema više jastuka za ubrzanje ni narkotika za antiakceleraciju — reče Cooke. — Nema više dugih razdoblja za postizanje maksimalnog ubrzavanja, ni opet dugih razdoblja usporavanja. Zbilja

imamo nešto, ili ćemo imati kad to postignemo.

Pogleda prema Tayloru.

— Koliko vremena još imamo? Jesu li nam vaša posljednja promatranja dala barem jedan dan više?

Taylor pogleda na kalendar koji je Cooke nacrtao na zidu.

— Tvoj kalendar još uvijek vrijedi. Posljednji dan koji si označio na njemu bit će posljednji dan za nas.

— Osamdeset i pet dana — to nije tako mnogo — reče Lenson.

— Ne, ali od sada ćemo brže napredovati — zaključi Blake. — Sada imamo nešto na čemu ćemo raditi, otvorili smo vrata koja nitko do sada nije otvorio.

— A ako iza tih vrata budu još jedna? — zapita Lenson.

Cooke je odmah odgovorio čvrstim uvjerenjem u glasu.

— Onda ćemo otvoriti i ta vrata.

Pokazalo se da Lensonovo pitanje nije bilo bez temelja: ipak su bila još jedna vrata iza onih koja su otvorili. U kontragravitaciji koju su stvorili ležao je ključ za slijedeća vrata, za suprotni smjer gravitacije, ali on im je izbjegao iz vida do kraja toga dana. Ponovili su X-117 i njegove varijante sve dok zabilješke eksperimenata nisu označile broj X-135. Ispitivali su Cookeovu teoriju nekoliko puta i nisu u njoj mogli pronaći nikakvu grešku. Nije bila izvediva bilo koja druga teorija što bi bila u skladu sa činjenicom koju su otkrili. Prihvatili su Cookeovu teoriju kao valjanu i nitko više nije postavljao pitanja o pokretanju smjera gravitacijskog polja uz potrebnu količinu energije. Svi su bili uvjereni u konačni uspjeh ukoliko budu imali dovoljno vremena.

Dani su promicali dok su oni obavljali jedan pokus za drugim. Radili su još duže, svi su smršavili, a buldoška tvrdoglavost na Wilfredovu licu postajala je sve izrazitija. Žuta zvijezda postajala je sve veća, a crveni kvadratići napredovali su na kalendaru. Njihova odlučnost povećavala se kako su se topili dani njihova opstanka. Odlučnost izražena tišinom i pojačanim naporima kod svih osim kod Cookea, koji je također ulagao sve napore prateći ih većim brojem duhovitih dosjetki o raznovrsnim zadovoljstvima koje će im Nova Zemlja pružiti na njihovu povratku. Blake se pitao da li je Cookeovo uvjerenje u njihov uspjeh bilo odista tako čvrsto kao što je on to pokazivao ili je to bio samo psihološki pokušaj da poboljša moral drugih i svoj vlastiti.

Crveni kvadrati su se pružili još kroz dva reda i još kroz polovicu trećega kada je dobio odgovor na svoje pitanje. Bilo je to onog jutra nakon promašaja sa X-144. Radili su duboko u noć da bi završili taj uređaj, ali bez rezultata. Ostali su otišli u krevet da bi odspavali nekoliko sati prije nego što počnu izradu X-145.

Blake nije nikako mogao zaspati. Promašaj sa X-144 iscrpio je sve

mogućnosti osim jedne, i to one koju je predstavljala izrada X-145. Teoretski će X-145 biti uspješan, ali i neki od ostalih bili su teoretski siguran uspjeh sve dok pokus s njima nije pokazao nepoznate činjenice. Nakon jednog sata uzaludnog razmišljanja i nagađanja Blake napusti svaku pomisao na spavanje i odjene se.

Zakorači dolje prema potoku, diveći se ponovo ljepoti svijeta tako neugodnoga i jalovog. Žuta zvijezda, sada tako velika i sjajna da je bacala sjenu, bila je nisko prema zapadu kad je krenuo uz potok, a istočno nebo bilo je išarano prvim predznacima jutarnje duge. Kad izađe sunce, ono će donijeti još jedan vruć dan, a suhi kovitlac vjetra podići će dijamantsku prašinu u niske oblake. Ali u tihom ranom jutru bilo je svježe i ugodno duž potoka obrubljenog drvećem kao lisnatim zelenim koridorom duž kojeg je on hodao prema blistavoj zelenkastoj zori, svježi osjećaj zelenila stvarao je ugođaj oko njega. Spazio je kako sjaji nešto crveno što je ležalo u pijesku pored drveta. Priđe bliže da vidi što je to. Bila je to gomilica dijamanata kao krv crvenih. Netko ih je odabirao: bili su bez ijedne greške. On zastade kraj drveta i upali cigaretu čudeći se tko ih je stavio ovamo i zašto. Ubrzo zaboravi na njih promatrajući kako zelenilo istočnog neba postaje dublje i kako nailaze prvi zraci svjetla. Aurora je unatoč svojoj jalovosti bila predivan svijet i pored potoka čovjek bi gotovo mogao pomisliti da je na Novoj Zemlji kad ne bi bilo veličanstvene zore i sjaja dijamantnog pijeska. Lišće na drveću iznad njega mekano je šumilo, a s mirisom svježeg zelenila pomiješao se i miris crvenog cvijeća što je raslo duž obale potoka, miris koji je donio kratko čeznutljivo sjećanje na staromodnu ružu u vrtu njegove majke. Ona je donijela sjeme sa Stare Zemlje dok je ona bila djevojčica, a na Staroj Zemlji te ruže rastu divlje — kazala je ona. Teško je bilo povjerovati da sjedi pored potoka, da to cvijeće slatkastog mirisa i to lišće koje šušti iznad glave nisu stvari nekoga stabilnog svijeta, gdje će ostati sve tako za nebrojene buduće generacije i gdje samo vrlo polagano umiranje sunca može napokon donijeti kraj.

Šljunak je zaškripao iza njega. On se okrene i ugleda Cookea.

— Lijepo je ovdje, zar ne — reče Cooke spustivši se na pijesak kraj njega.

Blake potvrdno klimne glavom.

— Mislio sam da si u krevetu — reče.

— A ja sam mislio da ti spavaš — odgovori Cooke. — Što misliš o kvaliteti tih dijamanata kraj tebe?

— Znači, ti si ih skupljao ovdje? — zapita Blake iznenađeno. — Koliko dugo si ih prikupljao i zašto?

— Otkako sam rekao da smo otvorili druga vrata. Možda ćemo morati krenuti odavde na brzinu, ali svakako ćemo otići. Ja sam samo napravio logičnu stvar iskoristivši minute odmora da bih pokupio

neke od najljepših dijamanata.

— Vjeruješ li ti doista da ćemo otići ili je ovo prikupljanje dijamanata samo podupiranje tvoga uvjerenja? — upita Blake gledajući ga znatiželjno.

— A što ti misliš? — odvrati mu Cooke.

Blake ga je proučavao: snažna čeljust, slomljen nos, blistave nimalo potištene crne oči. U normalnim okolnostima Cooke je bio lakomislen i genijalan, ali sada je maska dobrog raspoloženja pala na trenutak i pokazala se čelična čvrstoća čovjeka. Cooke bi kao i Wilfred uporno izazivao svoju sudbinu dok bi Aurora išla prema žutom suncu. Iako bi se tako uporno vjerovanje moglo pokazati uzaludnim, imalo je i svojih prednosti. Tvrdoglavi ljudi teško umiru; ponekad je potrebno mnogo više od samo nemogućih poteškoća kako bi tvrdoglav čovjek uopće umro.

— Mislim da je tvoja ideja ispravna — reče Blake.

Blake obrati pažnju na zoru što se pomaljala, a Cooke reče:

— Imat ćemo vrlo malo noći nalik na ovu prije nego što krenemo odavde. Jedno ili drugo sunce bit će stalno na vidiku. A tada će žuto sunce biti toliko svijetlo da će onemogućiti svaki efekt izlaska onoga drugog sunca.

— Aurori nije preostalo mnogo dana.

— Kakva će to predstava biti! — usklikne Cooke. — Prvo jedna Nova kad Aurora uđe u žuto sunce, a zatim će veliko plavo-bijelo sunce ući u Novu. — On uzdahnu pa nastavi. — Ali ja to ne mogu zamisliti. Ne tiču me se sunca, ali mrzim pomisao da će Aurora nestati u plamenu, kako god on bio veličanstven. Ona je vrlo neprikladan svijet za ljude, ali nas prisiljava da se izvlačimo s nje za vlastite uši. Ona je prekrasan mali vrag, i mrzim pomisao da će biti uništena. — Dobri umiru mladi — pomisli Blake promatrajući kako se plamen zore pretvara u živo vatreno svjetlo. Nije Aurora bila dobra. Ona je bila okrutna i lijepa, ona je bila prekrasan blistavi zatvor, koji ih je nosio zajedno s njom u tihom letu do nestanka. Pa ipak, nije to bio način da jedan svijet nestane. Umiranje jednog svijeta treba da nastupi tek kada plamen njegova sunca zgasne. Svijet treba da stari i hladi se tisućama i tisućama godina, smrt treba da dođe polagano i mirno kao vrlo, vrlo stare žene. S Aurorom neće biti tako, njena smrt će biti brza i nasilna, ona će svojim umiranjem dovesti do eksplozije žutoga sunca u Novu.

Dva dana kasnije bili su spremni obaviti pokus X-145. Bio je sličan davno provedenom X-117 po tome što je isti plavo-bijeli dijamant visio na istom dugom koncu, ali aparatura i instrumenti bili su potpuno drukčiji a parni stroj ležao je hladan. Napravili su bateriju, jednostavnu akumulacionu bateriju (akumulator), i X-145 je sada morao uspjeti ili opet biti promašaj zajedno s malenom baterijom i

njenim velikim naponom i malom količinom struje.

Napon je bio veći, mnogo veći nego što je bio kod bilo kojega prijašnjeg pokusa, pa čak ni Cooke nije imao nikakve primjedbe i nije se osmjehivao. X-145 bit će pokus u koji polažu sve nade. Bude li on promašaj, onda je cijeli njihov trud i napor u tom smislu završio u ćorsokaku. Vremena za razvijanje još neke nove ideje neće imati.

— Mislim da smo spremni — reče Cooke.

Blake pođe do otpornika kojim se kontrolira količina i napon struje, a ostali se okupiše oko X-145.

— Dodavat ću struju postupno — reče Blake. — Iako će to biti samo mali djelić punoga kapaciteta, mi ćemo zaista imati puni pogon. — Blake je promatrao dijamant dok je okretao dugme reostata. Osjetio je slabi zvuk kada je napravio prvi kontakt, zatim se nehotice trže kad je nešto opalilo kao pucanj iz pištolja, a dijamant, konac i skala nestadoše. Nešto se skotrljalo na pod kroz sobu, a Lensonovo pitanje ostade neizrečeno, prekinuto Cookeovim usklikom:

— Pogledajte, skala!

Potrča prema mjestu gdje je pala, podiže je držeći je tako da je svi vide. Kroz nju je bila napravljena okrugla rupa.

— Koliko... koliko energije si pustio? — upita drhtavim glasom Blakea.

— Minimum struje.

Wilfred promrmlja.

— Minimum struje i ona je opalila dijamant kroz skalu!

Probušena skala je išla od ruke do ruke i izazvala uzbuđenje i optimistične razgovore.

Cooke požuri van da bi pronašao novu skalu, a Blake i Lenson spojiše još jedan otpornik u seriju s prvim pa dodadoše još jedan, a Wilfred izračuna rezultate svojih kalkulacija na elektronskom ručnom kalkulatoru.

Cooke se vrati s mnogo većom skalom za mjerenje mase i jednim povećim blokom bakra.

— Tri? — On podiže oči prema tri spojena otpornika. — Ako uspijemo pomaknuti ovaj komad bakra sa strujom kroz tri otpornika, tada ćemo moći pokrenuti tisuću brodova s našim generatorom.

Bakreni blok bio je ovješen o skalu mjerača mase, viseći dolje do polja koje je stvarao X-145. Blake reče:

— Pokušat ću opet s minimumom struje, iako to možda neće biti dovoljno da uopće djeluje na toliki bakreni blok. Ne možemo očekivati ništa spektakularno s minimumom struje, u to sam siguran.

Okrenuo je dugme otpornika dok opet nije čuo zvuk prvoga kontakta, očiju uprtih u bakreni blok. Nastade oštra i zaglušujuća buka i bakreni blok nestade kao i dijamant. Nagli val vrućeg zraka stiže do njega, a nešto se odbilo od stropa dolje i udarilo tako da ga je

dobro zaboljelo. Komad metala od skale. Wilfred je pokazivao gore vičući nešto.

— ... kroz strop!

Blake pogleda gore i vidje u čemu je stvar; tamo je bila rupa probušena kroz stijenku broda iznad njihovih glava, rupa kakvu bi napravio komad bakra od nekoliko kilograma.

— Tri reostata — objasnio je Cooke. — Mi ne samo što imamo silu za pokretanje našeg broda, mi bi mogli pokrenuti deset tisuća takvih brodova!

Cooke počne brzo računati na svom elektronskom ručnom kalkulatoru, a Wilfred se povede za njim. Znatiželjni Blake nije vidio nikakva razloga da trojica rade istovremeno na jednom problemu, ali pričeka zajedno s Taylorom i Lensonom. Taylor je bio nasmijan, prvi put je nakon mnogo dana vidio starog čovjeka nasmijanog.

— Problem energije za hipersvemirski pogon ne postoji više — reče Lenson. — Možemo u njegovim alternativama primijeniti isto načelo koje smo sada primijenili i možemo zbilja skliznuti kroz barijeru i ne moramo je probijati kao buldožerom na našem putu kroz svemir.

— Dakle, imamo sredstvo za pokretanje našeg broda i sredstvo pomoću kojeg će kliznuti u hipersvemirski prostor — reče Blake. — Stigli smo veoma blizu uspješnog provođenja našeg plana — hoćemo li imati dovoljno vremena da potpuno uspijemo?

— Vrijeme? — Lenson je bio iznenađen. — Koliko vremena ti je potrebno? Imamo sedam dana. Zar to nije dovoljno?

Blake zatrese glavom. — Ne možemo pripremiti brod za tako kratko vrijeme. Da bismo odavde krenuli u roku od sedam dana moramo...

— Jesam li rekao: deset tisuća brodova? — Cooke zatvori svoj elektronski kalkulator, a oči su mu svijetlile od uzbuđenja. — Možemo pokrenuti čitav svijet energijom iz našega generatora!

— Mi smo zbilja uspjeli promijeniti smjer gravitacije — reče Wilfred isto tako oduševljeno kao i Cooke. — Jedina sila koja nam je potrebna da bismo pokrenuli neki objekt jest ona za okretanje smjera polja G, ili kako god hoćemo da ga nazovemo. Potreba za tom silom je Neophodna, s velikim slovom N.

— Brod na povratku kući — reče Cooke. — Sigurno i udobno, izvan dohvata Nove u supersvemir!

— Ako se želimo odreći disanja — upozori Blake.

Sva četvorica se zablenuše u njega i jedan po jedan se veoma uozbiljiše kada su shvatili na što se to odnosi, na problem koji su zaboravili u naporima usmjerenim samo na pronalaženje novog pogona.

— Brod... — Cooke je prvi izrazio misao koja se svima odmah

nametnula. — Probušen je kao sito!

— Kako možemo za sedam dana završiti rezanje broda u dva dijela, zatvoriti stijene na nastalim otvorima i popraviti sve raspucale spojeve? — upita Blake.

— Ne možemo — reče Taylor i sjede, odjednom ostario i umoran, a njegova dobrog raspoloženja je nestalo. — Ne vidim kako možemo učiniti brod hermetički nepropusnim za nekoliko dana, i to alatom i materijalom koji nam je ostao. — On se nasmija opet, ali gorko. — Ali došli smo vrlo blizu cilja, zar ne?

— Uspjet ćemo — reče Blake. — To je težak problem, očigledno, ali ja imam ideju.

— Kako bi bilo da brod okružimo gravitacijskim poljem dovoljno jakim i velikim da oko njega zadrži zrak? — zapita Wilfred.

— Kako veliko bi to polje moralo biti? — zainteresira se Lenson.

— Vrlo veliko — odgovori Blake. — Čak i u hipersvemirskom prostoru bit će nam potrebno šest mjeseci da stignemo kući, ili približno toliko. Zrak se vrlo lako raspline i izgubi u svemiru. Sumnjam da možemo okružiti brod gravitacijskim poljem dovoljno velikim da zadrži dovoljno zraka za šest mjeseci. Kao što rekoh, on se vrlo lako gubi u svemiru.

— Postupni gubitak zraka bio bi vrlo neugodan način umiranja — reče Cooke. — Brod je probušen na sve strane, a mi nemamo vremena za popravke, pa što da radimo onda? Kako da riješimo ovaj posljednji mali problem?

— Samo sedam dana za posao od 4 mjeseca — uzdahne Lenson i sjedne pored Taylora. — Očito je da ne možemo osposobiti brod za vrijeme koje imamo na raspolaganju. No sigurno mora postojati neki način...

— Postoji — reče Blake — imamo savršenu metodu za rješenje obaju problema: da se vratimo kući i da zadržimo zrak u našem brodu. To bi trebalo biti očito svakome od vas...

Na zaprepaštenim licima počeše se javljati znaci postupnog shvaćanja. Nastupila je duga tišina dok su razmišljali o planu, a zatim Cooke reče:

— Napokon, mi smo i krenuli u svemir da nađemo svoju sreću.

— Morat ćemo im se najaviti — reče Wilfred — ne možemo samo tako s neba pa u rebra.

Blake potvrdno klimne glavom.

— Pravac kuća, sigurno i udobno u hipersvemiru. Ali kao što ti kažeš, moramo im javiti unaprijed. Ako iskrsnemo samo ovako ne pruživši im mogućnost da nam kažu gdje da se spustimo, moglo bi sve otići dovraga.

* * *

Bob Redmond, radio-operator na kontrolnom tornju svemirske luke I na Novoj Zemlji bio je iznenađen. Počešao je rijetku kosu i nagnuo se jače prema zvučniku. Glas koji se javljao bio je jedva čujan ali jasan.

— Možete li nam javiti vaš volumen? — upita on.

— Ne — odgovori tihi jasni glas. — Rekao sam vam da smo morali ugraditi komandnu platformu jer je naša energetska baza uništena.

— Koliko ste udaljeni? — upita Redmond.

— Oko milijardu milja. Da li ste dobro razumjeli što sam vam rekao? Govori vam Zvjezdani Istraživač, upravo se vraćamo s ruba Tisuću Sunaca. Prijetilo nam je da budemo zahvaćeni jednom **Novom**...

— Sve sam dobro razumio — prekine ga Redmond. — Vaša je planeta išla prema žutom suncu i njezin visoki postotak ugljika doveo bi do stvaranja jedne **Nove**. Vi ste otkrili kako da kontrolirate silu gravitacijskog polja i tako ste osigurali pogon za svoj brod. Tako ste se vratili na Novu Zemlju, odnosno na milijardu milja od nje. — Ali zašto inzistirate da moji šefovi pozovu u pomoć astrofizičare i da odrede gdje ćete spustiti svoj brod? I još jedna stvar, rekli ste da bi vam bila potrebna četiri mjeseca za popravak broda, a imali ste samo sedam dana. Kako ste obavili posao od četiri mjeseca za četiri dana?

— Pa i nismo — odgovori tihi glas iz zvučnika. — To je ono što vam neprekidno pokušavam objasniti i zbog čega nam je potreban astrofizičar da bi nam odredio mjesto gdje ćemo se zaustaviti. Nismo imali vremena za popravak broda, a nismo ga mogli okružiti gravitacijskim poljem dovoljno velikim da nam osigura zrak za šest mjeseci.

Redmond pogladi ponovno svoju rijetku kosu, osjećajući odjednom vrtoglavicu.

— Pa nećete valjda reći...

— Da. Ponijeli smo planet Auroru sa sobom.

Zvonimir Furtinger: Jednostavni lijek

Komisija za istraživanje svemira poslala je pod vođstvom profesora Stagarda kapsulu Nos 7 u orbitu oko Jupitra. Zadatak tog pothvata bio je da kapsula, opremljena nizom automata, pobere uzorke atmosfere tog planeta iz raznih visina i geografskih širina. To je bio zapravo već rutinski posao i uspjeh je bio potpun, a publicitet minimalan. Ekspedicija se protegla nekoliko godina i ljudi su brzo zaboravili na cijelu stvar. Osim toga, nije bilo nimalo spektakularno da neka kapsula pronjuši atmosferu i onda se vrati kući. Ljudi su pokazali neko zanimanje tek kad se kapsula vraćala, i to samo zbog nezgode što se dogodila neposredno prije ulaska kapsule u atmosferu. Tamo je naišla na meteor, koji ju je doduše samo okrznuo, ali je i to bilo dovoljno da se ona raspadne u nekoliko dijelova i uz to skrene s predviđenog puta. Profesor Stagard raspisao je nagradu za svakoga tko pronađe makar i neznatni djelić kapsule, zbog čega je imao velikih neprilika s administracijom, jer takva stavka nije bila predviđena u proračunu. Nije čudo što su ljudi donosili bilo kakav odbačeni metalni predmet u nadi da će barem doći u novine ako već neće dobiti nagradu. Tako je Stagard dobio samo jedan originalni žiroskop i sapnice za kočenje, a padobran je očito bio imitacija, i to vrlo loša.

No negdje bogu iza leđa, gdje su se ljudi više zanimali kako će uroditi kukuruz i kolika će biti prinova ovaca nego za kapsule što dolijeću iz svemira (sam gospod bog zna da li je nešto istine na tome ili to samo izmišljaju da bi prodali više novina!) Amadeo je pošao u svoje polje da vidi kako stoji kukuruz. Najprije se začudio, a onda razbjesnio, kad je ugledao mjesto gdje je kukuruz bio polegao na sve strane u krugu od neka tri koraka. Pošao je bliže da bi vidio štetu i onda se opet začudio. Usred toga kruga nalazila se zabodena u zemlju neka duguljasta stvar. Podsjećala je u neku ruku na bocu s kisikom ili acetilenom, samo što je na vrhu bio kotač velik kao dvije šake. Amadeo je dohvatio kotač svojom kvrgavom batinom i utisnuo je među žbice. Htio je vidjeti što će se dogoditi. Ustanovio je da je predmet težak i da se ne može tako lako pomaknuti. Kad je jače upro, kotač se malo pokrenuo. Začulo se šištanje kao da od nekud izlazi para pod velikim pritiskom. Amadeo je bio u biti štedljiv čovjek, premda mu je i materijalno stanje bilo takvo da ni uz najbolju volju ne bi mogao biti rasipan. Dakle, bio je štedljiv i bude mu žao da se tu

nešto gubi bez koristi u zraku. Zato zavrne batinom u protivnom smjeru i šištanje se prekine. Ali u isti trenutak osjeti da se zagrcnuo bez nekoga pravog razloga.

Okrenuo se i pojurio kući. Tog se trenutka sjetio da je napravio dobar posao i da zaista nije važno da li će biti koja kila kukuruza više ili manje. Zadovoljno je fićukao i odjednom naletio na neku ljudeskaru koja mu je zakrčila put. Bio je to susjed Pablo, s kojim Amadeo nije bio u najboljim odnosima, ali sada ovako razdragan nije mogao odoljeti svome boljemu ja.

— Pablo, Pablo, baš mi je drago što te vidim. Odmah da si pošao sa mnom k mojoj kući. Zamisli, uspio sam prodati onu kljusinu za koju ste svi govorili da joj je mjesto u živodernici. Sila sam ti ja. To moramo proslaviti!

Pablo nije htio vjerovati svojim ušima. Onaj konj — znao ga je dobro — bio je samo gomila kostiju i kože, pa je bilo posve nevjerojatno da bi netko kupio tu strvinu, pa bila mušterija slijepa na oba oka. Ali po onome kako je Amadeo nastupio trebalo bi vjerovati da je kljusina donijela milijune. Amadeo uopće nije pustio da dođe do riječi, već ga je uhvatio ispod ruke i vodio svojoj kući, a usput nabrajao što će sve kupiti za taj novac.

Ulazeći u kuću, prošli su pored jedne veoma mrzovoljne žene, koja po svom izgledu nije nimalo nalikovala na suprugu milijunaša. Međutim, Pablo je to protumačio tako što Amadeo još nije stigao obnoviti garderobu svoje životne družice. Sjeli su za stol u oskudno namještenoj sobi.

— Hajde, stara, donesi nešto ljutoga za našega dragog gosta — dobaci Amadeo ženi preko ramena.

Žena začuđeno pogleda u svog supruga i onda prosikće:

— Znaš dobro kako nam je, a ti častiš i koga treba i koga ne treba.

Pablo se nije osvrnuo na te riječi jer je bio zabavljen svojim mislima. Ako je Amadeo zaista dobio toliki novac, a sada se prema njemu tako prijateljski odnosi, možda bi i njemu moglo svanuti. Mala pozajmica... Ali konj nije vrijedio ništa, to je ipak bilo jasno. Tu nešto nije bilo u redu. Da nije... počeo je u glavi prebrojavati razbojstva koja su se dogodila u posljednje vrijeme.

U taj trenutak dopre u sobu zvuk koji je bio kombinacija meketanja, blejanja i rzanja. Pablo proviri kroz prozor i ugleda hrpu kostiju presvučenih konjskom kožom. Bila je to glasovita kljusina, za koju je Amadeo tvrdio da je dobio ogromni novac. Kroz mozak mu proleti misao da sjedi s luđakom u društvu.

— Hajde, ispijmo — Amadeo ga prekine u mračnim mislima.

Pablo je pomislio na trenutak da je to otrov. Luđaci čine takve stvari. Ali to bi ipak bilo previše. Pogleda ženu, koja se po svemu činila normalna. Ona je promatrala prizor kao da je Amadeo nalio

najdragocjeniju tekućinu u čašu. Ne, to ne može biti otrov — zaključi Pablo i prihvati čašu. Ali Amadeo nije čekao na njega već je svoju ispio na dušak. Istog trenutka začuje se iz njegovih usta neki neobični zvižduk. Pablo je jedva dospio podignuti pogled kad osjeti u grlu nešto što sigurno nije progutao, i on se zagrcne. Malo se uplašio, a onda odloži čašu a da piće nije ni okusio. Njegovom glavom počele su kružiti uzvišene ideje. Zato se nije ni uzrujao kada je odjednom Amadeo povikao razdraženim glasom:

— Htio bih samo znati koga vraga tražiš u mojoj poštenoj kući! Pa još piješ i moju rakiju! Nije li ti bilo dosta što si prošle godine obrao moju trešnju i bacio krepanog mačka u moj bunar?

Pablo je bio siguran u svoju stvar i nije ni okom trepnuo kad je odgovorio očinskim glasom:

— Amadeo, prijatelju dragi, pa ti si me sam pozvao u svoj dom da proslavimo tvoj sjajni posao. Milijuni...

Amadeo ga je počeo sumnjičavo promatrati.

— Kakav posao, kakvi milijuni? Dobro znaš da živim od moga skromnog imanja što posjedujem. A porez... Napolje, nametniče!

Pablo je ustao nadmoćno se smješkajući.

— Dobro, dobro, nisam nimalo uvrijeđen tvojim postupkom. Prostak, pa što možeš. Bolje ne znaš. Ali da vidiš da nisam zamjerio tvom neotesanom ponašanju pozivam tebe i tvoju cijenjenu gospođu da vas malo provozam automobilom.

— Oho!

— Nikakav oho. Možemo poći, ako baš hoćeš i u Exelsior bar, da se jednom provedeš kao gospodin. Samo pazi kako se ponašaš. Ne bih htio da me osramotiš.

Amadeo nije vjerovao svojim ušima. Pablo, pa automobil. I još ga poziva u Exelsior bar, o kome je samo čuo, gdje su cijene paprene. Mahnuo je rukom kao da tjera muhe i već se htio oboriti na tog lažljivca najvećim pogrdama, ali ipak upita:

— Odakle sve to odjednom?

— Imam brata u New Yorku i dobro mu ide. Napokon se sjetio svoje rođačke dužnosti pa mi je poslao mali poklon. Rolls Royce i odgovarajuću čekovnu knjižicu. Dakle, primaš li moj poziv ili ne?

— Primam! — i onda doda za svaku sigurnost. — Znaš, ne bih te htio uvrijediti.

Pablo, Amadeo i njegova supruga pošli su. Zaustavili su se pred stajskim vratima, a Pablo je širokom gestom otvarao vrata. U polumraku ugledali su krmaču sa četiri praščića. Automobilu nigdje nije bilo ni traga.

Amadeo se nasmiješio. Zapravo je bio prilično glup što je povjerovao i na trenutak u tu glupu priču. Bio je uvjeren da ga je Pablo povukao za nos. Ogledao se na susjeda, ali njegovo je lice

odavalo nehinjeni očaj. Kršio je ruke i kao izbezumljen pretraživao sve kutove štale ne bi li našao svoj Rolls Royce.

— Strašno, ukrali su ga. Moram nešto poduzeti. Još ima pravde u ovoj zemlji.

* * *

Žandarmerijski narednik Pietro Simon pažljivo je saslušao sve što mu je Pablo ispripovijedao. Cijela pripovijest učinila mu se već od početka čudnom i nejasnom. No pravila službe zahtijevaju da se svaka stranka obzirno i pažljivo sasluša i tek onda stvori sud.

— Lijepo, lijepo, ne razumijem samo jedno. Da li vas je Amadeo htio otrovati rakijom ili samo premlatiti toljagom? Osim toga, nije mi jasno kakve veze sa svime time ima i ona igračka, rekli ste automobil. Na kraju krajeva htio bih nešto pobliže saznati kakvu ulogu u svemu tome igra krmača sa četiri praščića i konjski kostur. Da, to bi bilo za sada sve.

Pablo zavrne oči prema nebu na način dostojan svakog boljeg mučenika i zavapi:

— Gospodine naredniče, kunem se... ili ne... počnimo od bitnog. Imam brata u New Yorku, a on... ne, ni tako neće biti dobro. Ja sam očajan. Takav gubitak! A što se tiče krmače i četiri praščića, to je moje vlasništvo, ali oni nisu automobil, to mi možete vjerovati na poštenu riječ. Je li to jasno?

— Pablo, Pablo, ja sam vas pomirisao čim ste počeli govoriti, ali ne vonjate po alkoholu. Koji vam je vrag?

— Zbunjen sam od prevelike nesreće koja me snašla.

— Čekajte malo. Koliko sam shvatio, krmača i praščići su a) živi, b) zdravi i c) kod vas.

— Da, gospodine naredniče, to je istina, ali oni nisu automobil, a pogotovo ne Rolls Royce.

Narednik se uhvatio za glavu, a onda mu sine ideja.

— Vi ste zbunjeni, to je očito. Popijte to. Odlično vino. Vi lijepo pijuckajte, to će vas smiriti, a ja ću dotle napisati izvještaj. Prokleta administracija!

Pablo je bio toliko zbunjen da bi popio i otrov kad bi mu ga netko pružio i rekao da je to dobro za njega. Smjesta natoči čašu narednika i sebi i naglo potegne.

— U vaše zdravlje, naredniče!

Pablo osjeti neki grč u grlu i nehotice zafućka. Narednik ga začuđeno pogleda i pri tome se zagrcne. Zatim je slijedila ne baš uljudna primjedba na ljude koji fućkaju u žandarmerijskoj stanici.

— Uostalom, što vi tu tražite? Pretpostavljam da niste došli piti moje vino.

Pablo se zaprepašteno počne ogledavati i onda prizna da ni on ne zna zašto je ovdje.

— Znam samo to da nisam ništa ukrao — završi Pablo i počne se ogledavati za vratima.

— Pablo, nemojte mi dosađivati, jer imam važnijih poslova nego da se bavim sitnim kriminalcima.

— Ja kriminalac?

— Čistite se iz moje kancelarije. Pronašao sam bandu pod imenom Crna Noga.

— Crna Noga?

Pablo je bio potpuno zbunjen. Nikako mu nije bilo jasno što narednik hoće i zbog toga bi dao vrlo mnogo kad bi već bio na ulici. No narednik je nastavio i u Pablu se probudilo zanimanje.

— Vi, Pablo, kao da ste pali s Mjeseca. Tako se zove najopasnija banda u povijesti kriminala, a što je najljepše, vođa bande je naš načelnik.

Pablo je uvijek mislio da je načelnik pošten čovjek i to je rekao. Narednik ga oštro pogleda, a onda mahne rukom i prezirno se osmjehne:

— Što vi znate o kriminalistici! Jasno je da lopov mora igrati ulogu poštenog čovjeka. Što je netko više na glasu zbog poštenja, to je lukaviji lopov. No načelniku to neće pomoći. Ja sam već poslao odred od trideset detektiva da paze na njegovu kuću. Ako dođe na ideju da se lati oružja, imam u rezervi dva puka oklopnih kola. Sve prilaze mjestu kontroliraju helikopteri, pa ćete mi onda lako povjerovati da banda nema nikakvih izgleda da izmakne rukama pravde. A sada napolje i nikome ni riječi. To što ste čuli državna je tajna.

Pablo je izletio iz žandarmerijske stanice i svakome koga bi samo malo bolje poznavao ispripovijedao pod najvećom diskrecijom veliku novost koju je upravo saznao. Kad nije nikoga sreo ni nakon sto koraka, imao je vremena razmišljati. S užasom je ustanovio da je odao državnu tajnu i brže-bolje pojurio kući.

I upravo kad je Pablo razmišljao da li bi sjenik bio dovoljno pouzdano zaklonište ako bi ga vlast počela progoniti kao veleizdajnika, počeli su se skupljati prvi građani pred načelnikovom kućom. Bilo je nekih, očito neupućenih, koji su pitali zbog čega se ovdje ljudi skupljaju, ali nitko na to pitanje nije mogao odgovoriti. Očito je bila posrijedi spontana masovna pojava. Ali gomila je rasla, i od časa do časa izvijeni bi vratovi dokazivali da pojedince zanimaju i pojave u zraku. No helikopteri se nisu pokazivali.

Načelnik je kroz prozor svoje kuće vidio kako mnoštvo postaje svakog trenutka sve mnogobrojnije i protumačio je tu pojavu na jedino mogući način.

— He, he, he... moji općinari nisu zaboravili svoga starog dobrog

načelnika. Samo, obično se aklamacije obavljaju u predvečerje rođendana, s bakljadom i podoknicom, a ne u po bijela dana.

Načelnik je upravo razmišljao da li da se pokaže svom narodu na balkonu ili diskretno na prozoru kad se prijavila deputacija od pet najuglednijih općinara.

— Izvolite ući, dragi moji, veseli me što me niste zaboravili.

Deputacija se zagledala u nedoumici. Bilo je lakše nešto odlučiti nego to izvesti. Pogotovo ih je zbunio ovako prijetvorni doček. Napokon se jedan odvaži:

— Gospodine načelniče, nismo vas zaboravili ni mi, a ni izvršne vlasti. A sada na stvar. S obzirom na vaše predstojeće hapšenje bilo bi dobro da prije toga predate ostavku. Tako ne bi na našu općinu pala sramota, da joj je načelnik dignut iz predsjedničke fotelje i odveden ravno u zatvor kao vođa razbojničke bande i ubojica.

Načelnik je rekao da već zna što treba učiniti i tako se oslobodio deputacije. A onda se ozbiljno zabrinuo. Tu nešto nije bilo u redu. Ili je to sve bila neukusna šala, možda u vezi sa sutrašnjim rođendanom, ili je to bilo maslo opozicije, ili nešto još gore. Ali što? Trebalo bi svakako pronaći o čemu je riječ dok još ima vremena. Načelnik je odlučio sve izvesti načistac i zatražiti pomoć žandarmerije.

— Ako je to zlobna podvala, onda je to krivično djelo i žandarmerija mora pronaći krivce.

Narednika Simona zatekao je kako sjedi za pisaćim stolom i nešto marljivo ucrtava u generalštapsku kartu. Pored njega još se nalazila boca vina iz koje je malo prije počastio Pabla.

Simon je digao glavu i nije vjerovao svojim očima. Eto, sam šef bande došao je k njemu. Opipao je pištolj i onda čekao što će biti.

— Naredniče, kakve se to gluposti šire o meni po mjestu, a vi ništa ne poduzimate protiv toga? Ja mislim...

— Ne, ne, ne... to ne pali. Vi ste raskrinkani. Centralne vlasti su obaviještene, a ja ovdje na karti izračunavam mogućnosti vašeg bijega, kako bih mogao upravljati potjerom, čovječanstvu na korist a vama na propast.

Načelnik je ostao nekoliko trenutaka bez riječi. A onda uspije protisnuti:

— I vi. .. i vi... upravo nevjerojatno!

Načelnik se bespomoćno ogleda po sobi, a onda mu oko zapne za jedan predmet koji mu je sve objašnjavao.

— Aha, već shvaćam. Tu još stoji boca iz koje ste se nalokali. Ako netko popije više nego što treba, i to još u uredovnom vremenu...

— Ne — prekine ga narednik — pogrešno. Upozoravam vas da ne vrijeđate državne organe, a pogotovo ne onda kad su oni u poslu. A što se tiče vaše primjedbe na moj posao, mogu vam reći da to nije glupost već obična mjera opreza da ne pobjegnete. Odlično glumite

začuđenog poštenjaka. Ali sada ćete se uistinu začuditi. Mislite li vi da ja ne znam da raspolažete bandom od trideset razbojnika spremnih na sve? Nisam ja bez razloga zatražio oklopna kola i helikoptere. Bit će bolje da se predate. Aha, problijedili ste kad ste uvidjeli da je sve izgubljeno. Preostaje vam još samo da priznate i potpišete zapisnik.

Narednik je bio vrlo zadovoljan sam sa sobom. Jedan pogled na načelnika govorio je da je šef bande na kraju svojih sila i da bi se mogao onesvijestiti svakog trenutka. To baš ne bi bilo dobro jer onesviješćeni ljudi ne potpisuju zapisnike, Simon se brzo dosjeti.

— Čovječe, vi samo što se niste skljokali. Evo, uzmite čašu vina da se priberete. A bogme ni meni neće škoditi. Mislim da sam zaslužio.

Narednik natoči dvije čaše. Jednu gurne načelniku, a drugu prinese k ustima. Ali tek što je malo gucnuo, on se strese a iz usta mu prodre prodorni zvižduk.

— Ne pušite mi u lice kad sa mnom...

Načelnik nije dalje stigao, jer se nenadano zagrcnuo. Ništa ne shvaćajući pogleda oko sebe, i onda mu se pogled zaustavi na naredniku.

— Oprostite, gospodine načelniče, zašto ne sjednete. Velika mi je čast...

Narednik se prekine, jer je izraz načelnika bio nekako čudan, činilo se kao da gleda kroz njega i da ga jedva zamjećuje. A i glas mu je bio nekako nadmen, kao nikada do sada.

— Slušajte, narednič̆e, ako sam i bio svojedobno načelnik u toj vašoj jadnoj selendri, to vam još uvijek ne daje pravo da familijarno...

— Oprostite, gospodine načelniče, ako sam se nezgodno ponio. Mi ljudi s terena nismo odviše navikli na uljudne forme ophođenja. Hoćete li mi učiniti čast pa da popijete čašicu vina. Dobio sam ga od tetke iz njenog vinograda.

Načelnik uzdahne kao da ga muči strahovita dosada, ali ipak odgovori pretjeranom ljubaznošću.

— Nemam ništa protiv toga da popijem koju čašicu s ljudima iz naroda, ali danas bi to moglo biti opasno. Večeras se vraćam u metropolu, gdje sam zakazao sjednicu kabineta, a odlučio sam da sam pilotiram svojim avionom. Vi, kao relativno bistar čovjek, možete i sami prosuditi što u takvom slučaju znači jedna kap alkohola.

Poslije ovih riječi narednik umalo što nije pao u nesvijest. Poznavao je načelnika i dobro znao da on nije u stanju držati uzde ni najmiroljubivijeg konja, a sada govori o nekom avionu i pilotiranju... Pa onda nekakav kabinet i metropola. Pokušao je još jednom:

— Gospodine načelniče...

— Narednič̆e — prekine ga njegov posjetitelj razdraženim glasom — dok sam bio načelnik u vašem jednom selu mogli ste me oslovljavati kako ste htjeli, ali sada biste ipak mogli uzeti u obzir moj

položaj.

— Gospodine načelniče,... odnosno...

Narednik je zastao jer nije znao što bi rekao. No načelnik mu odmah priskoči u pomoć.

— Obraćajte mi se, napokon, sa gospodine ministre, kako dolikuje, ili ako vam se više sviđa: vaša ekscelencijo.

— Ministar... ekscelencija... ?

Načelnik sažalno pogleda Simona. Da, tako je to kad se ima posla s profanim ljudima iz naroda. Taj Simon očito neće cijelog života doseći oficirski čin kad ne zna ni za njega, koji mu je ipak u neku ruku vrhovni starješina.

— Dragi moj, čemu tolika vika? Dobro znate da sam ministar unutrašnjih poslova i da se nalazim na inspekcijskom putu kroz provinciju. Nadam se da su vas moji mamlazi obavijestili okružnicom. Što je sad to?

Posljednje pitanje odnosilo se na neku ženu koja je razbarušene kose bez kucanja upala u kancelariju kršeći ruke u očaju.

— Pomozite! — viknula je bez pozdrava — moj je muž poludio. Sprema kovčege da putuje u Hollywood, jer tvrdi da je glavom Kirk Douglas i da ne smije zakasniti na snimanje.

Načelnik je odmah shvatio da se sada on mora isprsiti. Popularnost nikada ne škodi, jer tko zna što će biti kod slijedećih izbora.

— Dobra ženo, budite bez brige. Obavijestit ću ministarstvo zdravstva.

Narednik je bio za druge metode:

— Ajde, Pepina, kući, a ja ću sve urediti.

Kad su ostali sami, Simon je shvatio da ludilo u tom mjestu nije osamljeni slučaj. Mislio je da će biti bolje ako sam pogleda što je na stvari, a da ga prati načelnik; iako se smatra ekscelencijom, može ipak samo pomoći.

— Predlažem, ekscelencijo, da siđemo među narod. Slučajevi ludila su na dnevnom redu, što ste vjerojatno već i sami zamijetili, pa da podnesemo izvještaj ministarstvu zdravstva.

— Ne izvještaj već zahtjev — popravi ga načelnik.

Narednikova tvrdnja pokazala se ispravnom. Kad su izašli na ulicu, ustanovili su da je ludilo poprimilo epidemične razmjere. Posvuda su nailazili na ljude sumnjiva ponašanja. Prolazeći pored gostionice, umalo da se nisu sudarili s dvojicom koji su upravo izašli iz lokala. Obojica su netremice gledali načelnika i narednika a oči su im svjetlucale. Oko njih se počela skupljati gomila.

— Jeste li ga napokon uhapsili? — povikne netko iz mnoštva?

— Koga? — upita narednik s iskrenim izrazom čuđenja.

— Pa našega bivšeg načelnika — glasio je odgovor.

— Da li su tenkovi već ovdje? — začuje se glas nekog dječaka.

— Gospodo, ja zaista ne znam o čemu govorite.

Ljudi su se najprije htjeli nasmijati, a onda netko spasi situaciju.

— Ljudi, šutite. Pa to je državna tajna.

Ljudi su utihnuli, ali se nisu razilazili. Narednik je grozničavo razmišljao što da uradi. Moglo bi biti ozbiljnih neprilika, jer su ljudi bili očito uvjereni da je uhapsio načelnika. Sam bi bog znao kako im je takva glupost mogla pasti na um. Istina, načelnik nije baš bio sasvim pri zdravoj, ali to još nije razlog da se čovjeka liši slobode. U svakom slučaju treba ta govorkanja u korijenu prekinuti. A to će biti najzgodnije ako se vidljivo pokaže kako su njih dvojica u najboljim odnosima.

— Ekscelencijo, ne osvrćite se na to što ovi glupani trabunjaju. Predlažem da se sklonimo u gostionicu.

— Hm, mogli bismo, ali neka to bude inkognito i bez protokola.

— Tako je, ekscelencijo, pa da popijemo za dobre stare dane kad ste još bili naš načelnik.

— Ne bih, zapravo, smio. Znate... pilotiranje... Ja se, napokon, brinem za red u državi, a sada da sam narušavam propise...

Narednik je mudro izabrao mjesto gdje bi bili vidljivi i prolaznicima na ulici i posjetiteljima gostionice. Ubrzo se pojavila i konobarica. Narednik je naručio dvije čašice konjaka.

— Zapravo ne bih smio piti — ponovi načelnik — ali... samo ću namočiti vrh jezika.

— Živjeli i dobro nam došli, gospodine ministre — nazdravi tiho narednik, da ga ne bi čuli ostali gosti, koji su pažljivo promatrali što se događa za njihovim stolom.

Načelnik oprezno namoči vrh jezika u piće i zafućka. Zatim promotri kritičkim okom narednika i prasne:

— Kakva je to svinjarija. Vi još uvijek tvrdite da sam voda razbojnika i da imam pomoćnike...

— Ali gospodine ministre! — zavapi Simon očajnim glasom.

— Kakav gospodin ministar. Već sam odavna slutio da niste pri sebi. Najprije me smatrate harambašom, a onda ministrom.

— Netko je od nas dvojice lud — opali kao iz topa narednik, kome je već dojadilo druženje s luđacima.

— Ako ispustite mene iz te kombinacije, onda se potpuno slažem. Širite glasove da sam vođa razbojničke bande, trabunjate o agentima u helikopterima i tenkovima, a onda me na kraju nazivate ministrom. Očiti dokaz da ste, kako bi se ono ljepše reklo, psihički skrenuli.

Narednik je bio zbunjen razvojem događaja, jer to nisu predvidjela pravila službe. Pokušao je ipak da sustavnim iznošenjem činjenica urazumi načelnika:

— Da vam objasnim, gospodine ministre, to jest, načelniče —

ispravi se narednik kad je vidio da su se načelnikove obrve počele dizati. Dakle, ono o razbojnicima i helikopterima izmislio je vaš bolesni mozak, a ništa nije bolje ni s onim što ste kasnije izvodili. Sami ste u sav glas tvrdili da ste ministar unutrašnjih poslova, da letite u glavni grad vlastitim avionom na sastanak svoga kabineta i još koješta drugo, što bi potpuno zaokupilo tri vješta psihijatra.

— Tipičan primjer slušnih halucinacija — ustanovi načelnik mirnim glasom. — Sve se to vama pričinjalo, jer da znate: ludi ste vi a ne ja, i bilo bi još najbolje da zatražite penziju.

— A što je s počasnom stražom za vašu ekscelenciju?

— Jesu li vaši tenkovi spremni? Obojica se naglo umire jer je dolazila konobarica, a ni jednom ni drugom ne bi bilo drago da se vidi da su s luđakom društvu.

— Naplatite! — poviknu oba u jedan glas.

— Što?— upita konobarica zaprepašteno.

— Piće.

— Dva konjaka.

— Molim vas da me ne vrijeđate. — Konobarica se očito zbog nečega razljutila. — Na mom ranču su svi kauboji dobro ili, ali ako se želite odužiti na gostoprimstvu, možete otići u staju i očistiti konje, a ne bi bilo loše ni da pomognete kod žigosanja goveda. Osim toga, onaj Red Hopkins ne daje prolaz preko svog zemljišta, pa bi možda bilo dobro da ga malo izbušite vašim pucaljkama. Samo se čuvajte Indijanaca, jer kako mi je rekao moj nadstojnik, Komanči su opet iskopali ratnu sjekiru. Jipiiiii!

* * *

Profesor Stagard najavio je da će tog dana objaviti značajne rezultate. Pošto je njegova ekipa pronašla nekoliko dijelova kapsula što su bile raštrkane na tri kontinenta, izveo je cijeli niz istraživanja. Novinari su bili prilično bijesni na profesora, jer nije htio odati ni slova o rezultatima svog proučavanja. Upućivao ih je na predavanje. I tako se u jedanaest sati skupilo oveće društvo u maloj predavaonici sveučilišta. Bilo je samo pozvanih, učenih ljudi, predstavnika štampe, tri ugledna političara i nekoliko privilegiranih studenata. Svima je njima pala u dio čast i sreća da prvi doznaju rezultate kojima se dovinula nauka zahvaljujući Stagardovim naporima.

Profesor je upoznao slušateljstvo s pretpostavkama s kojih je pošla nauka (tj. on, profesor Stagard) kad je poslala kapsulu u svemir, a onda je izbacio senzaciju:

— Kao što sam već rekao u uvodnom razlaganju, u kapsuli su stigli i uzorci Jupiterove atmosfere. Uzorak je zahvaćen iznad područja Stagard. Unatoč svoj skromnosti nisam mogao spriječiti znanost da to

područje prozove mojim imenom. Atmosfera je za Jupiterove prilike bila rijetka u toj visini, ali sadrži mikroorganizme. Čini se po svemu da će ih nauka prozvati Stagardokoki. Evo ih ovdje u epruveti. Moram odmah napomenuti da su ti mikrobi potpuno nepoznati na Zemlji, a djelovanje im je jedinstveno. Čim uđu u čovjeka, recimo kroz usta, odmah prelaze u krv, pa onda krvotokom dopiru u mozak. Tamo ti mikrobi blokiraju izvjesne centre, uslijed čega se oslobađa podsvijest, koja potpuno nekontrolirano prelazi u svijest. To znači, praktički, da čovjek počinje odjednom vjerovati da je stvarnost ono što je do sada tinjalo negdje zapokano duboko u podsvijesti. Čovjek naprosto postane netko drugi u ekstremnim slučajevima, a stanje potpuno nalikuje na ludilo. Međutim, ja sam pronašao lijek, koji je vrlo jednostavan i jeftin i lako se nabavlja. Čim taj lijek uđe u tijelo zaraženog čovjeka trenutno ubija gotovo sve mikroorganizme, to jest Stagardokoke, koji se nalaze u krvi. Uslijed toga se mišići naglo grče i pluća se stišću, pa se čini kao da takav čovjek zviždi. Sredstvo je vrlo sigurno i dobro, jer uslijed tog grčenja i puhanja lete iz tog tijela i svi ostali mikroorganizmi, a i poneki Stagardokok koji je još ostao živ. Dakako, time se može zaraziti i drugi čovjek. Zaraza je od čovjeka do čovjeka veoma laka, ali nije opasna, jer je lijek siguran i neopasan. A sada da prijeđemo na stvar. Ja ću iz te epruvete popiti kulturu tih mikroorganizama, a kasnije ću uzeti protuotrov.

U dvorani se mogla čuti muha kako leti. Profesor Stagard uzme epruvetu i popije je pred znatiželjnim slušateljima. Malo se zagrcnuo, a onda pogledao sakupljene plamenim pogledom.

— Da, gospodo moja, ne želim reći da Nobelovu nagradu nisam zaslužio. No ja sam isto tako zadovoljan i položajem rektora na Sorbonni kao i redovnim članstvom u Kraljevskom učenom društvu u Londonu i Francuskoj akademiji. Ali ako uzmemo u obzir da sam svojedobno kolegi Einsteinu objašnjavao osnovne pojmove o relativitetu, da sam onom maršalu Montgomeryju objasnio osnovne razlike između strategije, taktike i logistike, a Nasa i ostali istraživači svemira ne bi se mogli ni maknuti bez moje pomoći, onda ćete, gospodo moja, shvatiti, da ove počasti koje su mi pale u dio i nisu prave počasti za mene već samo bijedni pokušaji još bjednijeg čovječanstva da mi donekle prizna jedan dio mojih zasluga za nauku.

Profesor je malo zastao, a dvoranom se prolomio aplauz. Čuli su se i oduševljeni povici:

— Sjajno, profesore. Odlično!

Prorfesor ih je prezirno promatrao, a onda zauzme nadmenu pozu s očitom namjerom da nastavi panegirik u svoju korist. Jedan student se osmjelio i povikao:

— A protulijek?

— Kakav protulijek? — začudi se profesor.

— Pa sredstvo da se opet vratite u normalno stanje.

Profesoru se zacrvenjela glava od ljutine. Dohvatio je čašu s vodom i zamahnuo da će je razbiti, ali se pri tome prolila po njemu, što je očito imalo blagotvorne posljedice jer se smirio. Onda prosikće:

— Jeste li vi pri sebi, mladi čovječe? Vi biste trebali joi mnogo učiti da shvatite kako se postupa s jednim supergenijem.

* * *

Drugog dana sve svjetske novine zabilježile su nepriliku koja je zadesila poznatog znanstvenika Stagarda. Na radiju i televiziji održavale su se konferencije okruglog stola, gdje se raspravljalo o posljedicama po nauku odlaska profesora sa znanstvenog poprišta. Trećeg dana stizale su sažalnice, u prvom redu onih koji su se nadali zauzeti položaj unesrećenog profesora. A četvrti dan stigao je brzojav slijedećeg sadržaja:

»Profesor Stagard — stop — popijte bilo koje alkoholno piće — stop — djelovanje iskušano na svim stanovnicima mjesta — stop — žandarmerijski narednik Pietro Simon — stop.«

Isaac Asimov: ***Strahovito oružje***

The Weapon Too Dreadful to Use

Preveo Nikola Popović

Evo jednog zbilja rijetkog dragulja: prva objavljena priča Isaaca Asimova. Napisao ju je doista mlad, kad mu je bilo samo sedamnaest godina. Asimov je rođen 1920. godine u Sovjetskom Savezu, kad mu je bilo tri godine preselio se sa roditeljima u Ameriku, a šest godina kasnije otkrio je znanstvenu fantastiku na stranicama »Čudesnih priča«. Odmah ga je privukao taj žanr i kad je jednom počeo pisati priče nije se više zaustavio. Njegova zvijezda sada jarko blista na nebu znanstvene fantastike: slovi kao najbolji današnji autor te vrste literature na svijetli. Slijedećih dvadesetak stranica jasno pokazuje nadarenost već na početku njegova razvoja, kao pisca.

Karl Frantor je smatrao da je budućnost veoma tmurna. Iz niskih oblaka neprekidno je padala gusta kiša, niska prljava vegetacija dosadne smeđe boje pružala se u svim smjerovima. Tu i tamo neka ptica poskakuša preletjela bi divlje puštajući tugaljive krike u prolazu. Karl okrete glavu zureći u tanke kupole Aphrodopolisa, najvećega grada na Veneri.

— Uf — promrmlja — čak je i kupola bolja nego ovaj svijet vani. — On pritisnu gumiranu tkaninu svoga kaputa čvršće oko sebe. Bit ću sretan kad se opet vratim na Zemlju.

Okrenu se malenom Antilu, Venerijancu.

— Kad ćemo stići do ruševina?

Nije bilo odgovora i Karl opazi suzu kako se kotrlja niz Venerijančev naborani zeleni obraz. Druga je blistala u velikom oku kao u lemura, mekom, nevjerojatno lijepom oku. Zemljaninov glas omekša.

— Oprostite, Antile, nisam želio reći ništa protiv Venere.

Antil okrenu svoje zeleno lice prema Karlu.

— Nije riječ o tome, prijatelju moj. Dakako, ti nećeš naći nešto čemu bi se divio u jednom stranom svijetu, a ja opet volim Veneru i suze su potekle jer sam očaran njenom ljepotom.

Riječi su dolazile glatko, ali s neminovnim iskrivljavanjima prouzrokavnim vokalnim preprekama neprikladnim za druge jezike.

— Znam da ti se čini neshvatljivim — produži Antil — ali za mene

je Venera raj, zlatna zemlja, i ne mogu na pravi način ni izraziti moje osjećaje prema njoj.

— Još ima nekih koji kažu da samo Zemljani mogu voljeti.

Karlove simpatije bile su čvrste i ozbiljne. Venerijanac zatrese tužno glavom.

— Ima mnogo toga, osim mogućnosti za osjećanje emocija, što nam tvoji ljudi odriču.

Karl naglo promijeni temu razgovora.

— Reci mi, Antil, zar Venera nije dosadna čak i za tebe? Ti si bio na Zemlji i morao bi to znati. Kako se ovaj beskraj smeđega i sivog može usporediti sa živim toplim bojama na Zemlji?

— Venera je mnogo ljepša za mene. Ti zaboravljaš da se moj osjećaj za boje uvelike razlikuje od tvoga. (Oko Venerijanaca može razlikovati boje kojima se valna dužina razlikuje samo 5 Angstromovih jedinica, oni vide tisuću boja prema kojima su Zemljani slijepi — autor.) — Kako da ti objasnim ljepotu, svijet boja u kojima se kupa ovaj krajolik?

On ušuti, izgubljen u ljepotama o kojima je govorio dok je za Zemljane ubitačno melankolično sivilo ostalo nepromijenjeno.

— Jednog dana — Antilov glas je dolazio kao od osobe u transu — Venera će opet pripadati Venerijancima. Zemljani neće više vladati nama, a slava naših predaka opet će nam se vratiti.

Karl se nasmija.

— Hajde, nemoj Antile, govoriš kao član Zelene bande koja je vladi zadala toliko glavobolje. Ja sam mislio da ti ne vjeruješ u nasilje.

— I ne vjerujem, Karl. — Antilove oči bile su ozbiljne i pomalo uplašene — ali ekstremisti postaju sve snažniji i ja se plašim najgoreg. I ako izbije otvorena pobuna protiv Zemlje, ja im se moram pridružiti.

— Ali ti se ne slažeš s njima.

— Da, svakako — on slegne ramenima na način koji je naučio od Zemljana — mi ne možemo ništa postići nasiljem. Vas ima pet milijardi, prema jedva stotinu milijuna naših. Vi imate zalihe i oružje a mi toga nemamo. Bila bi to luda avantura, pa čak ako bismo i pobijedili, ostavili bismo za sobom u nasljeđe takvu mržnju da nikad ne bi bilo mira između naše dvije planete.

— Pa zašto bi im se onda pridružio?

— Zato što sam Venerijanac.

Zemljanin se ponovo nasmije.

— Patriotizam je, čini se, isto toliko nerazuman na Veneri kao i na Zemlji. No, produžimo prema ruševinama našega starog grada. Jesmo li već blizu njega?

Nastavili su šuteći koračati preko mekane zemlje, preskačući savijeno korijenje zmijolikog drveća. Antil je prvi ponovno započeo

razgovor.

— Jadna Venera. — Njegov mirni piskutavi glas bio je tužan. — Prije pedeset godina Zemljani su došli s obećanjima o miru i blagostanju i mi smo povjerovali. Pokazali smo im rudnike dragulja i ju-ju korov, a njihove oči su blistale od želja. Sve ih je više i više dolazilo, a njihova grubost je rasla. A sada...

— Sad je veoma loše, Antil — reče Karl — ali ti si preosjetljiv na te stvari.

— Preosjetljiv! Da li nam je dopušteno da glasamo, imamo li bilo kojeg predstavnika uopće na Venerijanskom provincijalnom kongresu. Zar ne postoji zakon koji zabranjuje Venerijancima da se voze u istom stratosferskom vozilu sa Zemljanima, ili da jedu u istom hotelu, ili da žive u istoj kući? Zar nisu sve više škole zatvorene za nas? Zar nisu najbolji i najplodniji dijelovi Venere preplavljeni Zemljanima? Jesu li nam Zemljani ostavili bilo koje pravo na našoj vlastitoj planeti?

— Sve što si rekao savršeno je točno, i ja to ne odobravam, ali slični su uvjeti postojali na Zemlji u odnosu na takozvane niže rase. S vremenom su sve te razlike bile uklonjene, pa danas vlada potpuna jednakost. Sjeti se također da su inteligentni ljudi na Zemlji na vašoj strani. Jesam li ja, na primjer, ikada imao ikakvih predrasuda prema Venerijancima?

— Ne, Karl, ti znaš da nisi, ali koliko inteligentnih ljudi ima na Zemlji? Na Zemlji je trebalo proći nekoliko tisućljeća prepunih ratova i patnji prije nego što je uspostavljena jednakost. Što ako Venera ne želi čekati na ta tisućljeća?

Karl se namršti.

— Imaš pravo, svakako, ali vi morate čekati. Što vam drugo preostaje?

— Ne znam, ne znam — Antilov glas se gubio.

Odjednom Karl zažali što je i krenuo do tajanstvenog Ashtazzora. Izluđujuća jednolikost terena i Antilove opravdane pritužbe djelovale su na njega pa je postao potišten. Već je bio spreman odustati od cijele stvari, kad Venerijanac podiže svoj savijeni prst i pokaže humak ispred njih.

— To je ulaz — reče Antil — Ashtazzor je bio zatrpan nebrojene tisuće godina i samo Venerijanci znaju za njega. Ti si prvi Zemljanin koji će ga vidjeti.

— Držat ću to u apsolutnoj tajnosti, Antile, obećao sam ti to.

— Dođi, dakle.

Antil ukloni u stranu bujnu vegetaciju, otkrije uzani prolaz između dva kamena i pozva Karla da ga slijedi. U uskom zagušljivom hodniku napredovali su puzeći. Antil izvadi iz džepa malu atomsku svjetiljku, koja baci svoje biserno bijelo svjetlo na vlažne kamene zidove.

— Ove hodnike i prokope — reče Antil — prokopali su prije tri

stoljeća naši preci, koji su smatrali grad svetim mjestom. Poslije smo ga ipak napustili. Ja sam bio prvi koji ga je posjetio nakon dugo, dugo vremena. Možda je to samo još jedan znak naše degeneracije.

Išli su dalje naprijed još oko stotinu metara, kad se hodnik proširio u nadsvođenu kupolu. Karl zapanjeno stade pred prizorom koji se pružio ispred njega. Tu su bili ostaci zgrada, arhitektonska čuda kakvih na Zemlji nije bilo od zlatnog doba Atene pod Periklom naovamo. Ali sve su zgrade sada ležale u ruševinama, a od velikoga divnoga grada ostala je samo sjena. Antil krene naprijed preko otvorenog prostora i uđe u slijedeći hodnik, koji se produžavao oko pola milje kroz zemlju i stijene. Tu i tamo odvajali su se postrance hodnici i Karl je nekoliko puta na njihovu kraju vidio strukture ruševine. On bi ih bio pregledao da ga Antil nije stalno vodio dalje.

Ponovo se pojavi ruševina, no ovaj put je to bila niska široka zgrada sagrađena od mekanoga zelenoga kamena. Desno krilo zgrade bilo je sasvim srušeno, ali ostatak jedva da je bio oštećen.

Venerijančevo oko je zasjalo, njegovo malo tijelo ispružilo se ponosno.

— Ovo odgovara modernom muzeju nauke i umjetnosti.

U njemu ćeš vidjeti veličinu i kulturu Venere.

S najvećim uzbuđenjem Karl je ušao, prvi Zemljanin kome se pružila prilika da vidi najstarija dostignuća.

Unutrašnjost je, vidio je, bila podijeljena u čitavu seriju visokih nadsvođenih hodnika, koji su se odvajali od dugačke centralne kolonade. Svod je bio pokriven nekom slikarijom, koja se nejasno nazirala u svjetlu atomske svjetiljke. Zemljanin je hodao kroz hodnike zadivljen ovim čudom. Nekakav izvanredni osjećaj stranoga osjećao se u slikarijama i skulpturama oko njega, nešto nezemaljsko, što je udvostručavalo njihovu ljepotu. Karl shvati da je propustio nešto važno u Venerijanskoj umjetnosti jednostavno zbog nedostatka zajedničke osnove između njegove kulture i njihove, ali je mogao cijeniti tehničku perfekciju djela. Osobito se divio kompoziciji boja na slikama koje su prelazile sve što je do sada vidio na Zemlji. Iako su bile raspucale, izblijedjele i oljuštene, imale su sjaj i veličanstveni sklad.

— Što bi Michelangelo bio dao da je imao takvu izvanrednu percepciju boja kao što ima Venerijansko oko, — obrati se on Antilu.

Antilovi se obrazi ozare srećom.

— Svaka rasa ima svoje osobine, ja sam često zaželio da i moje uši steknu sposobnost razlikovanja nježnih tonova, šapata i visine zvuka kako to vi, Zemljani, možete. Možda bih tada i ja bio u stanju razumjeti što je to tako lijepo u zemaljskoj glazbi. Ovako je ona za mene samo bučna i odurno monotona.

Oni nastaviše dalje i svake je minute Karlovo mišljenje o

Venerijanskoj kulturi bivalo sve više. Pojavio se i dugi uski trag tankog metala, prekriven linijama i ovalima Venerijanskog pisma. U tim napisima, Karl je znao, moglo je biti takvih tajni da bi znanstvenici sa Zemlje dali pola svog života da ih saznaju.

Kad je Antil pokazao neki visok predmet petnaestak centimetara i rekao da je sudeći prema natpisu to neka vrsta atomskoga konvertera s nekoliko puta većom djelotvornošću od postojećih zemaljskih modela, Karl planu.

— Zašto tu tajnu niste otkrili Zemljanima? Da su oni samo znali za vaša dostignuća u prošlosti, Venerijanci bi u njihovim očima dobili mnogo više mjesto nego što ga sada imaju.

— Da, oni bi se koristili našim znanjem iz prijašnjih dana — odgovori Antil s gorčinom u glasu — ali nikada ne bi ublažili svoju tiransku vlast na Veneri. Ja se nadam da nisi zaboravio obećanje da ćeš sve zadržati kao apsolutnu tajnu za sebe.

— Nisam zaboravio, šutjet ću, ali mislim da činiš veliku grešku.

— Ja mislim da nije tako. — Antil se okrenu i htjede napustiti hodnik, ali Karl ga zadrža.

— Zar nećemo ući u ovu malu sobu ovdje? — zapita on.

Antil se okrenu gledajući ga prodorno.

— Soba? O kakvoj ti sobi govoriš? Tu nema nikakve sobe.

Karl iznenađeno podiže obrve i pokaza na usku pukotinu koja se pružala do polovice zadnjeg zida. Venerijanac promrmlja nešto sebi u bradu i klekne ispitujući svojim malim prstima pukotinu.

— Pomozi mi, Karl. Čini mi se da se nikad nije spominjalo da su se ova vrata otvarala. U svakom slučaju ne postoje zapisi da bi tu trebala biti neka vrata, a ja poznajem ruševine Ashtaz-zora bolje nego bilo tko drugi iz mog naroda.

Njih dvojica su gurali dio zida, koji je malo popustio sa škripom, a onda se širom naglo otvori tako da su gotovo uletjeli u praznu sobicu. Jedva su zadržali ravnotežu i počeli gledati oko sebe. Zemljanin pokaza na slomljenu nepravilnu zarđalu prugu na podu i na spoju između vrata i zida.

— Vaši su ljudi, čini se, zapečatili ovu sobu prilično djelotvorno, ali rđa je prekinula vezove. Čovjek bi pomislio da su ovdje pohranili neku tajnu.

Antil zaklima svojom zelenom glavom.

— Kad sam prošli put bio ovdje nije bilo ni traga ovim vratima. — Podigavši atomsku svjetiljku on brzo pregleda sobu. — Čini mi se da ovdje nema ničega.

Imao je pravo: osim čudnovate duguljaste škrinje, koja je stajala na šest zdepastih nogu, u sobi je bila nevjerojatna količina prašine i pljesnivi, gotovo zagušljivi miris dugo zatvorene grobnice. Karl priđe škrinji i pokuša je pomaknuti iz ugla u kojem je stajala. Škrinja se nije

pomakla, ali je poklopac popustio pod pritiskom njegovih ruku.

— Poklopac se može pomaknuti, Antil. Pogledaj!

On mu pokaza na plitku pregradu u škrinji, u kojoj se nalazila neka tanka ploča od staklaste materije i pet štapića, dugih petnaestak centimetara, nalik na nalivpera.

Antil usklikne od zadovoljstva i prvi put otkako ga je Karl upoznao počne kao u zanosu govoriti nerazumljivim sibilantskim Venerijanskim jezikom. Odmakne ploču sličnu staklu i pažljivo je pregleda. Karl, čija je znatiželja porasla, učini to također.

Ploča je bila pokrivena raznobojnim gusto smještenim točkicama, ali, čini se, nije bilo razloga za Antilovo krajnje oduševljenje.

— Što je to, Antile?

— To je kompletan dokument u našem pradavnom ceremonijalnom jeziku. Sve do danas imali smo samo isprekidane fragmente. Taj nalaz ima neprocjenjivu vrijednost.

— Možeš li ga dešifrirati, pročitati?

Karl je promatrao taj predmet s mnogo više poštovanja.

— Mislim da mogu. To je. doduše, mrtvi jezik, ali ja znam dosta o njemu. Vidiš, to je koloristički jezik. Svaka riječ je označena sa dvije, a ponekad tri točke u boji. Boje su fino iznijansirane i izdiferencirane. Kad bi neki Zemljanin čak i došao do ključa ovog jezika, morao bi upotrijebiti spektroskop da to pročita.

— Možeš li ti to učiniti sada?

— Mislim da mogu, Karl. Atomska svjetiljka daje otprilike normalnu dnevnu svjetlost i mislim da neće biti problema. Ipak, bit će mi potrebno prilično vremena. Možda bi bilo bolje da ti sam kreneš dalje u istraživanje. Nema opasnosti da se izgubiš ako ostaneš unutar ove zgrade.

Uzevši jednu atomsku svjetiljku, Karl krenu i ostavi Antila, Venerijanca, zgrbljenog nad starinskim rukopisom, koji je upravo počeo polagano i s puno napora dešifrirati.

Prošlo je otprilike dva sata prije nego što se Zemljanin vratio. Kad je stigao do Antila, ovaj je ukočeno sjedio. Na Venerijančevu je licu bio izraz užasa, koji Karl nikada prije nije vidio. Kolorirana poruka ležala je kraj njegovih nogu. Bučni ulazak Zemljanina nije učinio nikakav dojam na njega. Kao otupio sjedio je nepokretan, zureći s izrazom straha na licu. Karl mu priskoči.

— Antile! Antile, što se dogodilo?

Antilova se glava polako okrenu kao da se okreće kroz gustu tekućinu. Njegove oči su zurile u Karla kao da ga ne vide. Karl ga uhvati za rame i nemilosrdno ga potrese. Venerijanac dođe k sebi. Otrgnuvši se od Karlove ruke, skoči na noge. Iz škrinje uze pet valjkastih predmeta kao da ih želi sakriti i stavi ih u džep. Isto to učini i sa pločicom nalik na staklo, koju je dešifrirao. Kad je to učinio,

vrati poklopac na škrinju i mahne Karlu da izađu iz sobe.

— Moramo ići, ionako smo predugo ostali ovdje.

Njegov glas je imao strani, zastrašujući ton, od kojeg je Karlu postalo neugodno. Šuteći, vratiše se po svom tragu sve dok nisu ponovo stigli do mokrog tla na površini Venere. Još je bio dan, ali suton je bio blizu. Karl je osjećao sve veću glad. Morali su požuriti ako su htjeli stići u Aphrodopolis prije mraka. Karl podigne ovratnik kaputa, navuče nepromočivu kapu i nastavi koračati krupnim koracima. Prolazila je milja za miljom i tamni se grad još jednom pojavi na sivom horizontu. Zemljanin je u ovoj vlazi zaželio sendviče sa šunkom i čeznuo za suhim ugodnim zrakom u Aphrodopolisu. Cijelo to vrijeme inače vrlo prijateljski raspoloženi Venerijanac ostao je nijem, samo je s vremena na vrijeme pogledavao svog prijatelja. Karl je to prihvatio filozofski mirno. Imao je mnogo bolje mišljenje o Venerijancima nego velika većina Zemljana, ali je i on osjećao izvjesnu nelagodnost prema Antilu i njegovim zemljacima. Ta teška tišina nije bila ništa drugo nego manifestacija osjećaja, koja u Karlu neće pobuditi više od jednog uzdaha ili grimase. Antilovo neraspoloženje jedva da se Karla i dojmilo. Ipak, sjećanje na panični strah u Antilovim očima izazvalo je u njega osjećaj nelagodnosti. Strah se pojavio pošto je Antile preveo one čudne točkice. Kakva je tajna mogla biti sakrivena u toj poruci predaka Venerijanaca? S nekakvom malodušnošću Karl ipak zapita:

— Što su točkice rekle, Antile? Vjerojatno su vrlo značajne kad si ih ponio sa sobom?

Antilov je odgovor bio jednostavno znak da požuri i Venerijanac na to krenu dvostrukom brzinom kroz tamu koja se već spuštala. Karl je bio iznenađen i pomalo povrijeđen. Nije više pokušavao započinjati razgovor. Kad su stigli u Aphrodopolis, Venerijanac ipak prekinu šutnju. Njegovo naborano lice upalih očiju, okrenu se Karlu s izrazom osobe koja je došla do bolne odluke.

— Karl — reče Antil — bili smo prijatelji, zato ću ti dati vrlo prijateljski savjet. Ti ćeš krenuti na Zemlju slijedeći tjedan. Znam da je tvoj otac visoka ličnost u savjetu planetarnog predsjedništva. Ti ćeš vjerojatno postati važna ličnost u doglednoj budućnosti. Pa kad je već tako, ja te najozbiljnije molim: iskoristi svaki atom svojega utjecaja da bi se ublažili odnosi i mjere koje Zemlja primjenjuje prema Veneri. Budući da sam nasljedni plemenitaš najvećeg plemena na Veneri, ja ću sa svoje strane učiniti sve da bih spriječio svaki pokušaj nasilja.

Karl se namršti.

— Čini se da iza svega ovoga ima nešto što ja ne razumijem. Što želiš time reći?

— Samo to: ukoliko ne dođe do poboljšanja uvjeta, i to vrlo brzo, Venera će se dići na ustanak. U tom slučaju nemam drugog izbora

nego da svoje usluge ponudim ustanku, a tada Venera neće više biti bespomoćna i bez obrane.

Na ove se riječi Zemljanim samo nasmijao.

— Ma hajde, Antile. Tvoj patriotizam je vrijedan poštovanja a tvoje negodovanje je opravdano, ali melodrama i šovinizam ne idu zajedno. Ja sam prije svega realist.

Glas Venerijančev postao je izuzetno ozbiljan.

— Vjeruj mi, Karl, kad ti kažem, ništa nije zbiljskije od ovoga što ti govorim sada. Dođe li do venerijanskog revolta, ne mogu jamčiti za sigurnost Zemlje.

— Zemljina sigurnost! — Nevjerojatnost toga zbuni Karla.

— Da — nastavi Antil — jer možda ću biti prisiljen uništiti Zemlju. Evo, sad znaš.

Nakon tih riječi on se naglo okrene i zaroni u raslinje na svom putu natrag do maloga venerijanskog sela izvan velike kupole.

Prošlo je pet godina — godina žestokih nemira — i Venera se probudila iz svog sna kao probuđeni vulkan. Kratkovidni Zemljani, upravljači Aphrodopolisa, Venusa i drugih gradova pod kupolama, nerazborito su zanemarili sve znakove predstojeće opasnosti. Ako su uopće razmišljali o malim zelenim Venerijancima, bilo je to s grimasom potcjenjivanj,. kao da bi htjeli reći: »Ah te male beznačajne stvari!«

Ali »te stvari« su napokon prešle granicu koju su mogle podnijeti, i Zelena banda postajala je svakim danom sve jača i opasnija. Napokon, jednoga sivog dana, koji je bio nalik na sve ostale dane, gomile malih zelenih ljudi u organiziranom su ustanku preplavile gradove. Manje kupole zatečene iznenada bile su odmah savladane. U brzom slijedu bili su zauzeti gradovi New Washington, Mount Vulcan i St. Denis, sa cijelim istočnim kontinentom. Prije nego što su se osvijestili, Zemljani su shvatili što se dogodilo: polovica Venere nije više bila u njihovim rukama.

Uplašena i iznenađena ovom iznenadnom opasnošću — koju se svakako moralo predvidjeti — Zemlja je slala oružje i opremu ostalim pošteđenim gradovima i počela opremati veliku svemirsku flotu da bi vratila izgubljene teritorije. Zemlja je bila uzbuđena, ali nije bila zaplašena, znajući da teritorije koje su izgubili zahvaljujući iznenađenju mogu ponovno vrlo lako osvojiti i da teritorij koji do sada nisu izgubili neće nikas biti izgubljen. Barem se tako vjerovalo.

Zamislite iznenađenje zemaljskih upravljača kad se nastupanje Venerijanaca nije uopće zaustavilo! Venusia City bio je potpuno opskrbljen oružjem i hranom, njegova vanjska obrana bila je pripremljena i ljudi na svojim mjestima. Mala armija golih nenaoružanih malih zelenih ljudi približila se i zatražila bezuvjetnu predaju. Venusia je oholo odbila, a poruka koju su poslali Zemlji bila

je optimistična u odnosu na nenaoružane Venerijance koji su bili tako lakoumno opijeni uspjehom.

Zatim nije više bilo nikakve poruke i Venerijanci preuzeše Venusiju.

Događaj s Venusijom se ponavljao i s onim što se smatralo neprobojnim tvrđavama. Čak je i Aphrodopolis, s pola milijuna stanovnika, pao u ruke neznatnoj skupini od pet stotina Venerijanaca. To se dogodilo unatoč što je braniocima bilo na raspolaganju svako oružje koje im je Zemlja mogla pružiti. Vlada Zemlje bila je zatečena činjenicama, a Zemlja je ostala preneražena neobičnim, nerazjašnjivim događajima na Veneri. U Vijeću za unutrašnje poslove državnici su namršteno slušali neobične riječi Karla Frantora, sina ministra za obrazovanje.

Jan Heersen, ministar rata, ljutito se diže nakon završenog izvještaja.

— Zar želiš da mi uzmemo ozbiljno to što si rekao o zelenim patuljcima i da sklopimo mir s njima po njihovim uvjetima? To je definitivno i apsolutno nemoguće. Tim prokletim životinjama treba pokazati čvrstu šaku. Naša svemirska flota će ih zbrisati iz svemira, i sada je napokon došlo vrijeme da to učinimo!

— Zbrisati ih iz svemira možda neće biti tako lako, Heersen — reče sjedokosi stariji Frantor, požurivši da stupi u obranu svoga sina. — Ima nas mnogo koji smo cijelo vrijeme govorili da je politika naše vlade prema Venerijancima bila potpuno pogrešna. Tko zna kakva su oružja za napad pronašli i što bi sve mogli učiniti osvećujući se?

— Bajke! — usklikne Heersen. — Vi govorite o malim zelenim ljudima kao da su pravi ljudi. To su životinje i treba da budu zahvalni za dobrobiti civilizacije koje smo im donijeli. Zapamtite da postupamo s njima mnogo bolje nego što smo postupali s nekim rasama u našoj prijašnjoj povijesti, na primjer s crvenim Indijancima.

Karl Frantor skoči još jednom i snažnim glasom reče:

— Moramo sve podrobno ispitati! Antilova je prijetnja previše ozbiljna, da bismo je smjeli zanemariti, bez obzira na to kako smiješno ona zvučala. A u svjetlu venerijanskih osvajanja i pobjeda ona ne zvuči nimalo smiješno. Predlažem da me s admiralom fon Blumdorffom pošaljete kao izaslanika. Dajte da temeljito ispitamo sve prije nego što ih napadnemo. Namršteni predsjednik Zemlje Jules Debuc progovori sada prvi put.

— Frantorov je prijedlog u svakom slučaju razuman. Neka bude kako on predlaže. Ima li nekih primjedbi?

Nije ih bilo, iako je Heersen ljutilo mrmljao i gunđao. Tako se tjedan dana kasnije Karl Frantor priključio svemirskoj floti Zemlje kad je krenula prema unutrašnjim planetama.

Poslije pet godina odsutnosti Karlu se Venera činila potpuno

drukčijom. Još je bila onako vlažna, s prljavom monotonijom bijelosivoga, s razbacanim gradovima pod kupolama — pa ipak, tako različita.

Ondje gdje su se prije kretali visoki, bahati Zemljani s prezirnim izrazom na licu među pokornim Venerijancima, sada su mali zeleni ljudi odlučno preuzeli upravljanje. Aphrodopolis je bio potpuno grad malih zelenih ljudi, a u zdanju prijašnjega guvernera sjedio je — Antil. Karl je gledao a njega ne vjerujući svojim očima, ne znajući što da kaže.

— Sve sam prije očekivao da ću vidjeti, ali tebe — pacifista? — jedva uspije promucati.

— Nisam imao izbora. Bile su to okolnosti — odgovori Antil. — A ti? Nisam očekivao da ćeš ti biti izaslanik svoje planete.

— Meni si izrekao onu smiješnu prijetnju prije nekoliko godina, pa sam tako ja bio najpesimističniji na Zemlji u vezi s vašom pobunom. Kao što vidiš, došao sam bez pratnje. — Rukom nevoljko pokaže prema gore gdje su svemirski brodovi stajali nepomično, prijeteći.

— Jesi li mi došao prijetiti?

— Ne! Nego da čujem vaše ciljeve i vaše uvjete.

— To se može vrlo lako obaviti. Venera zahtijeva svoju nezavisnost, da je Zemlja prihvati kao jednakopravnu i suverenu silu. Zauzvrat mi obećavamo prijateljstvo, zajedno sa slobodnom i neograničenom trgovinom.

— I ti očekuješ od nas da sve to prihvatimo bez borbe?

— Ja se nadam da hoćete; — radi spasa i sigurnosti same Zemlje.

Karl se namrgodi i s izrazom dosade zavali natrag a fotelju.

— Za boga miloga, Antile, pa prošlo je vrijeme nagađanja i zastrašivanja. Kaži otvoreno. Kako ste tako lako svladali Aphrodopolis i ostale gradove?

— Bili smo prisiljeni na to, Karl. Mi to nismo željeli. — Antilov glas je postao prodoran od uzbuđenja. — Nisu htjeli prihvatiti naše uvjete predaje i počeli su pucati tonitnim oružjem po nama. Tada smo i mi morali upotrijebiti oružje. Mnoge Zemljane morali smo poslije ubiti, bez milosti.

— Ne razumijem. O kakvom ti to oružju govoriš?

— Sjećaš li se ruševina Ashtaz-zora, Karl? Sakrivene sobe, prastari zapisi, pet štapića.

Karl tužno potvrdi glavom.

— Mislio sam da je to, ali nisam bio siguran.

— Bilo je to užasno oružje, Karl. — Antil je počeo brzo govoriti kao da ga je pomisao na to mučila i bila mu nepodnošljiva. — Naši preci su ga otkrili, ali ga nikada nisu upotrijebili. Oni su ga prikrili i nije mi jasno zašto ga nisu uništili. Više bih volio da su ga uništili. Zbilja mislim tako. Ali nisu, a ja sam ga našao i morao ga

upotrijebiti... za dobrobit Venere.

Njegov se glas utiša do šapata, s vidljivim naporom da se savlada i objasni stvar.

— Male i naoko bezopasne valjkaste tube koje si tada vidio bile su u stanju proizvesti silu polja neke nepoznate prirode (preci su mudro prešutjeli potanja objašnjenja o tome), koje ima moć da sposobnost razmišljanja razdvoji od mozga i tijela.

— Što? — Karl je zurio u njega otvorenih usta od iznenađenja. — O čemu ti govoriš?

— Zašto? Pa ti znaš da je mozak sjedište razuma a nije razum sam po sebi. Priroda razuma je tajna, nepoznata čak i našim precima, no bez obzira na to kakve je prirode, razum se služi mozgom kao posrednikom s materijalnim svijetom,

— Razumijem, a vaše oružje odvaja razum od mozga, čini razum bespomoćnim, on postaje nešto kao svemirski pilot bez komandi i kontrola.

Antil svečano potvrdi.

— Jesi li ikada vidio životinju bez mozga? — zapita iznenada.

— Jesam, jednog psa — na studiju biologije u koledžu. Zašto?

— Dođi, dakle, pokazat ću ti čovjeka bez mozga.

Karl je slijedio Venerijanca do dizala. Kad su krenuli naniže, prema najdonjem nivou — nivou zatvora — razum mu je bio u košmaru. Rastrzan između užasa i bijesa, imao je naizmjence nesvjesne želje da pobjegne i gotovo neodoljivu želju da zgromi Venerijanca kraj sebe. Tako zbunjen izađe iz dizala i krenu za Antilom niz osvijetljeni hodnik, koji je vodio pored malih odvojenih ćelija.

— Tamo. — Antilov glas trže Karla kao iznenadni mlaz hladne vode.

Od pogleda u smjeru koji mu je Antil pokazao i ukočeno se zagleda u označenu ljudsku spodobu.

To je bez sumnje bilo ljudsko biće, po obliku — ali ipak neljudsko. Ono (Karl ga nije mogao ni zamisliti drukčije nego kao ono) je sjedilo nijemo na podu, široko otvorenih ukočenih očiju, na koje se nikako nisu spuštali očni kapci, koje su zurile u bijeli zid pred njima. Oči su bile prazne, s obješenih usana slijevala se slina, a prsti se pokretali besciljno. Karl naglo okrenu glavu s osjećanjem odvratnosti.

— On zapravo nije bez mozga. — Antilov je glas bio tih. — Organski je njegov mozak u redu i neoštećen. On je samo na neki način odvojen od tijela.

— Kako uopće živi, Antile? Zašto ne umre?

— Jer je autonomni sustav nedirnut. Uspravi ga i on će ostati stojeći, održavajući ravnotežu. Gurni ga i on će povratiti ravnotežu. Srce mu kuca. On diše. Ako mu staviš hranu u usta, on će je progutati, ali će umrijeti od gladi prije nego što bi pokazao želju za uzimanjem

hrane koja je pred njim. To je život, na izvjestan način, ali bolje bi mu bilo da je mrtav, jer je odvajanje mozga od tijela trajno.

— Pa to je užasno! Užasno!

— To je gore nego što možeš zamisliti. Uvjeren sam da negdje u ljudskoj ljušturi ovog bića razum, neoštećen, još uvijek postoji. Bespomoćno zarobljen u jednom tijelu kojim ne može upravljati, to mora biti pravo mučenje za razum!

Karl se odjednom ukoči.

— Nećete nikad pobijediti Zemlju krajnjom neopisivom okrutnošću. To je nevjerojatno okrutno oružje, ali nije mnogo opasnije od tuceta našeg oružja. Platit ćete za ovo.

— Molim te, Karl, ti nemaš pojma ni o milijuntom dijelu ubojstvenog djelovanja tog polja sila koje razdvaja materijalno od umnoga. Polje je neovisno o prostoru i vjerojatno o vremenu, tako da njegov domet može biti proširen praktično u beskraj. Znaš li da samo jedan »hitac« tog oružja može biti dovoljan da uništi sva toplokrvna stvorenja u Aphrodopolisu, da ih učini bespomoćnim? — Antilov glas je postao napet. — Znaš li da sam u mogućnosti cijelu Zemlju obaviti tim poljem i sve vaše milijarde ljudi pretvoriti u živo-mrtve monstrume nalik na onog kojeg si vidio. I to u jednom trenu!

— Okrutni zlotvore! Da li ti jedini znaš tajnu toga prokletog polja?

Antil prasnu u mukli smijeh.

— Da, Karle, krivnja leži na meni samome. Ali ne bi ti koristilo da me ubiješ. Ako ja umrem, ima drugih koji znaju gdje će naći zapis i upute za upotrebu polja. A oni nemaju simpatija prema Zemlji kao ja. Ja sam potpuno osiguran, Karl, jer moja bi smrt bila kraj tvoga svijeta.

Zemljanin je bio potpuno slomljen. Ni tračak sumnje nije ostao o stvarnoj snazi Venerijanaca.

— Predajem se — promrmlja. — Predajem se. Što da poručim mojim ljudima?

— Reci im moje uvjete i što sam mogao uraditi da sam htio.

Karl se okrenu od Venerijanca kao da je svaki njegov dodir nosio smrt.

— Reći ću im to.

— Reci im također da Venera ne žudi za osvetom. Mi ne želimo upotrijebiti naše oružje jer je suviše užasno da bi se upotrijebilo. Ako nam vratite našu nezavisnost po našim uvjetima, i dopustite nam neke razumne mjere koje će nas osigurati od ponovnog podjarmljivanja, mi ćemo baciti prema Suncu svih pet komada strašnog oružja i zapis s objašnjenjima.

Zemljaninov glas nije se promijenio od bezvučnog šapta. — Reći ću im to.

* * *

Admiral von Blumdorff bio je Prus, kao što je kazivalo njegovo ime, i njegova vojnička načela bila su svedena na jedno: na grubu silu. Tako je bilo vrlo prirodno što je njegovo reagiranje na Karlov izvještaj bilo eksplozivno i sarkastično.

— Ti nasamarena budalo — zarežao je na mladoga čovjeka. — Evo, to je rezultat pričanja i bljezgarija. Ti se usuđuješ vratiti k meni s tim bapskim pričama o tajanstvenom oružju neizmjerne snage. Bez ikakvih dokaza ti si prihvatio sve što ti je taj prokleti zelenko rekao, ti si mu povjeravao na riječ i podlo se predao. Zar nisi mogao prijetiti, zar nisi mogao lagati?

— On nije ni prijetio, ni blefirao, ni lagao — odgovori tiho Karl. — Sve što je rekao bila je čista istina. Da si vidio čovjeka s umom razdvojenim od mozga...

— Bah! To je najneoprostiviji dio u cijeloj priči. Prikaže ti jednog luđaka, nekog savršeno klasično mentalno defektnog, i kaže ti: »To je naše oružje!« A ti to prihvatiš bez imalo sumnje! Jesu li učinili bilo što drugo osim što su govorili? Jesu li ti oružje demonstrirali? Jesu li ti ga barem pokazali?

— Dakako da nisu, oružje je smrtonosno, ne misliš valjda da su morali ubiti jednog Venerijanca da bi mene zadovoljili? Što se tiče pokazivanja oružja, reci, da li bi ti pokazao neprijatelju svog asa u rukavu, svoje tajno oružje? Odgovori ti meni na nekoliko pitanja: zašto je Antil tako siguran u samoga sebe? Kako je osvojio Veneru tako, bez po muke?

— Ne mogu to objasniti, priznajem, ali zar to potvrđuje da je njihovo objašnjenje točno? Bilo kako bilo, ja sam sit prazna razgovora. Napast ćemo sada i dovraga s teorijama. Suočit ću ih s projektilima iz tonita, a ti samo gledaj kako ću im taj njihov blef sasuti u njihova gadna lica.

— Ali, admirale, ti moraš prenijeti moj izvještaj Zemlji, Predsjedniku.

— Hoću, ali tek pošto raznesem Aphrodopolis u atome. Okrenu dugme i uključi centralni razglasni sustav.

— Pažnja, svim brodovima! U borbene formacije! Poniremo na Aphrodopolis sa svim tonitima tempiranim na eksploziju za petnaest minuta.

Zatim se okrenu ađutantu.

— Je li kapetan Larsen obavijestio Aphrodopolis da imaju petnaest minuta da bi izvjesili bijelu zastavu?

Minute koje su sada protjecale bile su pune napetosti i kidale su živce Karlu Frantoru. On je sjedio u tišini, s glavom među rukama, a tiho tik-takanje kronometra zvučalo je kao grmljavina u njegovim

ušima. Odbrojao je do deset minuta. Gospode!

Samo još pet minuta do sigurne smrti! Da li je to zaista bila sigurna smrt? Nije li von Blumdorff imao pravo? Jesu li Venerijanci zaigrali na smioni blef?

Jedan ađutant uleti u sobu i salutira.

— Zeleni su odgovorili, upravo ovog trenutka.

— Dakle? — von Blumdorff se nagnu naprijed u očekivanju.

— Oni kažu: »Najhitnije zahtijevamo da flota ne napada. U protivnom nećemo biti odgovorni za posljedice«.

— I to je sve? — zaurla admiral.

— Da, komandante.

Admiral prasne i iz njega poteče bujica paklenskih kletvi.

— Prokletnici jedni! — urlao je. — Usuđuju se blefirati do samoga kraja.

Kad je završio bujicom kletvi, 15 minuta je isteklo i moćna armada se pokrene.

U naletima u bojnim formacijama prohujaše prema oblačnom pokrivaču druge planete. Von Blumdorff napravi grimasu okrutnog zadovoljstva, dok mu je pogled počivao na veličanstvenoj slici na telekomunikatoru — sve dok matematički točno raspoređena borbena formacija ne prestade postojati.

Admiral je ukočeno zurio i trljao oči. Cijela prva polovica flote odjednom je, čini se, poludjela. Najprije su se brodovi ustalasali, zatim su napustili smjer i nastavili pod nemogućim kutovima. Poziv je došao od još prisebne polovice flote s izvještajem da je lijevo krilo prestalo odgovarati na radio-pozive. Napad na Aphrodopolis bio je istog trenutka prekinut, jer je dano naređenje da se uhvate brodovi koji su poludjeli.

Von Blumdorff je hodao gore-dolje i čupao kosu. Karl Frantor je muklo uzviknuo:

— To je njihovo oružje! — i ponovno se bespomoćno zavalio u stolicu.

Od Aphrodopolisa nije bilo nikakva glasa. U toku slijedeća dva sata ostatak zemaljske flote borio se s vlastitim brodovima. Slijedeći besmislene smjerove poludjelih brodova, približavali su im se i hvatali ih. Morali su upotrijebiti raketne eksplozije, sve dok poludjela flota nije bila umirena i zaustavljena. Dvadeset brodova nikada nisu uhvatili, neki su od njih nastavili orbitom oko Sunca, neki su odletjeli u nepoznate prostore, a neki su pali na Veneru i razbili se.

Kad su ostale brodove lijevoga krila zaustavili, neoštećena posada drugih brodova zastala je u užasu. Sedamdeset i pet izbuljenih nerazumnih ljuštura od ljudi vidjeli su na svakom brodu. Nijedan nije bio pošteđen.

Neki od prvih koji su ušli vikali su od užasa i bježali u panici,

ostali su se suzdržavali i samo okretali glave od njih. Jedan oficir, shvativši situciju na prvi pogled, hladnokrvno izvuče svoj atomski pištolj i svakom obezumljenom pošalje zrake u lice.

Admiral von Blumdorff bio je slomljen čovjek, ruševina za sažaljevanje u usporedbi s njegovim pređašnjim ponosom i napuhavanjem. Jednog s odvojenim razumom od mozga i tijela doveli su pred njega.

Karl Frantor oštro pogleda u njega zakrvavljenim očima.

— Dakle, admirale, jesi li sada zadovoljan?

Admiral nije ništa odgovorio. Izvadi svoj pištolj i prije nego što ga je itko mogao zaustaviti opali sebi metak u glavu.

Karl Frantor je ponovno stajao ispred okupljenih ljudi kod predsjednika u njegovom kabinetu, pred zbunjenim i zaplašenim ljudima. Njegov izvještaj bio je vrlo precizan i nije ostavljao mjesta dvoumljenju o tome koji smjer treba sada slijediti.

Predsjednik Debuc je zurio u prikazu koja je nekad bila ljudsko biće, a koju su doveli na Zemlju kao uzorak.

— Mi smo gotovi — reče on. — Moramo se predati bezuvjetno i prepustiti se njihovoj milosti. Ali jednoga dana... — njegove oči svjetlucale su osvetoljubivo.

— Ne, gospodine predsjedniče! — Karl podiže svoj glas. — Neće biti tog jednog dana. Moramo dati Venerijancima ono što im pripada: slobodu i nezavisnost. Prošlost mora ostati prošlost. Naši mrtvi su platili za pola stoljeća Venerijanskog robovanja. Poslije ovoga mora doći do novog uređenja u Sunčevom sustavu.

Predsjednik sagne glavu zamišljen, zatim je opet podiže.

— Ti imaš pravo — odgovori odlučno — ne smije biti ni pomisli o osveti.

Dva mjeseca kasnije potpisan je mirovni ugovor. Venera je postala ono što je ostala i stalno nadalje — nezavisan i suvereni planet. Dok se potpisivao ugovor, jedna treperava točkica poletjela je prema Suncu. To je bilo oružje previše stravično da bi se upotrijebilo.

Clifford D. Simac: Faktor ograničenja

Limiting Factor

Preveo Damir Mikuličić

Najprije su našli dva planeta sva izrovana rudnicima i rudarskim oknima, isisana do posljednjeg grama bilo kakve rudače, prirodnih bogatstava opljačkanih do temelja.

Zatim su naišli na planet s gradom kao iz bajke, mjestom koje je podsjećalo na paukovo tkanje poprskano jutarnjom svježom rosom, grad od stakla i plastike, pun tako čudesne ljupkosti da su im se pri pogledu na nj oči vlažile.

I bio je to samo jedan jedini grad. Cijeli planet bio je inače bez ijednog naselja ili nekog znaka naseljenosti, a i grad je bio napušten — potpuno u svojoj ljepoti, ali prazan kao mrtva školjka na žalu.

Na kraju, otkrili su još jedan metalni planet; on je bio, gledano od centralne zvijezde, treći po redu. No nije bio gomila sirova metala već prije planet s površinom — ili krovom — od metala glatkog kao zrcalo, koji se sjajio poput uglačanog čelika. U reflektiranom svjetlu ljeskao se kao neko drugo sunce.

— Nemam nikakve druge ideje — rekao je Duncan Griffith — imam neki predosjećaj da je ovaj grad bio samo prolazni privremeni logor.

— A ja mislim da si ti malo luckast — odgovori mu oštro Paul Lawrence i obriše rukavom oznojeno čelo.

— Nama možda ne izgleda kao neki prolazni logor — nastavi tvrdoglavo Griffith — ali ipak najbolje odgovara toj definiciji.

— Za mene je to pravi grad — pomisli Lawrence. — Takvog sam ga osjetio kad sam ga ugledao prvi put i takav će ostati u meni. Velik i vitalan unatoč svom bajoslovnom izgledu — grad u kojem se dade živjeti i sanjariti, u kojem se može iznaći snage i srčanosti da se snovi i želje pretoče u zbilju— reče on sam sebi. Snovi koji odgovaraju ljepoti ovoga grada — grada za gradnju kojeg bi čovječanstvu trebalo tisuću godina.

— Ne mogu razumjeti — reče on glasno — zašto su oni napustili grad. Nema nikakvih znakova sile i razaranja, ništa što bi izazivalo smrt.

— Oni su otišli dobrovoljno — odgovori mu Griffith. — Oni su se jednostavno digli i napustili ga. A to su mogli učiniti samo zato što im

grad nije bio prava domovina. On je bio samo prolazni logor, bez prošlosti i bez budućnosti. A prema prolaznom logoru nisu imali nikakvih osjećaja koji bi ih mogli vezati uza nj.

— Prolazni logor je — odvrati uporno Lawrence — kako mu već i samo ime kaže, predodređen za kratkotrajan boravak: mjesto boravka koje se gradi brzo i opremi najnužnije onim što se nađe na licu mjesta.

— Da? — promrmlja upitno Grifitth.

— A njegovi graditelji htjeli su više od samog mjesta za kratko zadržavanje — nastavi Lawrence. — Ovaj grad nije skalupljen na brzinu. On je dalekovidno planiran i uređen s punom pažnjom.

— Promatrano s ljudskog stanovišta, da — odvrati Griffith. — Ovdje, međutim, imamo posla s neljudskim poimanjem vrijednosti i s nama stranim stanovištima.

Lawrence je sjeo na tlo podvijenih nogu, iščupao jednu travku i zamišljeno je žvakao. U svjetlu sjajnoga podnevnog sunca promatrao je utihli napušteni grad.

Griffith klekne kraj njega.

— Zar ne vidiš, Paul — reče on namećući se — da je to moralo biti samo prolazno mjesto boravka? Na cijelom planetu nema ni traga nekoj pređašnjoj kulturi i civilizaciji. Nikakva alata ili uređaja, nikakve gradnje. King ga je sa svojom ekipom cijelog pročešljao i nije našao apsolutno ništa. Ništa osim ovoga grada. Razmisli dobro još jednom: Posve djevičanski planet, s jednim gradom za koji bi, samo da ga izmisli, nekoj inteligentnoj rasi trebalo milijun godina. U početku se traži zaklon pod stablom kad pada kiša, a u noći uvuče se u spilju. Kasnije se pravi šator od kože i šiblja, ili vigvam, a tada drvena koliba. Zatim su već tri kolibe jedna uz drugu i nastaje selo.

— Znam — reče Lawrence — znam.

— Milijun godina inteligentnog života — nastavi nemilosrdno Griffith — deset tisuća stoljeća prije nego što jedna rasa uzmogne sagraditi takav grad od stakla i plastike. A život se u tih milijun godina nije odvijao na ovom planetu. Milijun godina života, milijun godina razvoja jedne rase, ostavlja tragove na planetu. A ovaj planet je djevičanski čist.

— Ti si, dakle, uvjeren, Dunc, da su oni ovamo došli odnekud?

Griffith kimne:

— Da, nema druge.

— Možda s planeta 3?

— To ne možemo znati. Još ne.

— Možda nećemo doznati nikada — reče Lawrence i ispljune slamku. — Ovaj je sunčani sistem — reče on — kao neka nagradna zagonetka iz magazina. »Tko je ubojica?« Posvuda nailazimo na neki trag, a svaki trag nas vodi — nikuda. Sve je to previše zagonetno,

Dunc. Ovaj grad ovdje, pa metalni planet, pa dva sastrugana planeta, zalogaj je zaista prevelik da bismo ga mogli progutati. I upravo smo mi morali nabasati na takvo što.

— Imam dojam da ipak postoji neka logička veza između svega toga — reče Griffith.

Lawrence promrmlja nešto uzdahnuvši.

— To je osjećaj za povijesne međuovisnosti — nastavi Gritfith — na što prije ili kasnije dođe svaki povjesničar.

Iza njih se začuše koraci i oni ustanu i okrenu se. Bio je to Doyle, radist, koji je žurio prema njima s mjesta ateriranja pomoćnog broda.

— Bio sam upravo u vezi s Taylorom na planetu 3. On pita ne biste li mogli odmah doći onamo. Pronašli su, navodno, jedna vrata.

— Vrata?! — krikne Lawrence — Vrata za ulaz u planet? Što su našli unutra?

— To nije mogao reći.

— Što? Nije mogao reći?

— Ne. Vidite, vrata se ne pomiču s mjesta ni za djelić milimetra. Nitko ne zna kako da ih otvori...

* * *

Od tih vrata nije se baš mnogo vidjelo.

Dvanaest rupa nalazilo se na metalnoj površini planeta, raspoređene u četiri grupe po tri rupe, svaka kao neki rukohvati za bića sa tri prsta.

I to je bilo sve. Nije se moglo zamijetiti gdje vrata počinju i gdje završavaju.

— Našli smo ipak sićušan procijep — reče Taylor — ali jedva se vidi čak i s povećalom jer nije širi od vlasi. Vrata tako savršeno pristaju da su praktički sastavni dio površine planeta. Dugo vremena nismo čak ni zamjećivali da su to vrata. Sjedili smo samo ovdje i razbijali glave što bi mogle značiti ove rupe. Scott ih je našao. Dok se nasumce uokolo klizao po glatkoj površini gotovo je pao preko tih rupa. Inače, mogli bismo ih tražiti dok nam oči ne ispadnu a da ih ne bismo našli. Samo slučajno.

— I nema nikakva načina da ih otvorimo? — upita Lawrence.

— Mi nismo našli nijedan. Pokušali smo ih podići tako da smo stavili prste u rupe i vukli. Kao da smo pokušali podići cijeli planet, rezultat je bio isti. A ovdje ionako silom gotovo ništa ne postiže. Čovjek se jedva drži na nogama. Stvar je tako klizava da se jedva hoda po njoj. Zapravo i ne hodamo: mi se jednostavno kližemo. Ježim se na pomisao što bi se moglo dogoditi kad bi naši momci počeli uokolo praviti ludorije i slučajno jedan drugog udarili. Terbali bi nam tjedni da opet pronađemo udarenoga.

— Znam — odgovori Lawrence — ja sam spustio pomoćni brod koliko sam opreznije mogao i unatoč tome odsklizali smo se dobrih pedesetak kilometara.

Taylor se nasmije.

— Ja sam naš veliki brod usidrio sa svim raspoloživim magnetima, pa ipak se odklizne u stranu ako se samo nasloniš na nj. Led je hrapav u usporedbi s ovom površinom.

— Ali što ćemo sad s tim vratima? — upita Lawrence.

— Jeste li pomislili na to da bi te rupe mogle biti neka kombinaciona brava?

— Dakako da nam je i to palo na um — odvrati Taylor.

— A ako to i jesu, nemamo nikakva traga po kojem bismo krenuli. Možemo samo uzeti faktor slučaja i pomnožiti ga s nepredvidljivošću jednog nama nepoznatog načina mišljenja.

— Jeste li sve dobro pretražili?

— I te kako — odgovori Taylor. — Stavili smo foto-sonde u sve te rupe i fotografirali unutrašnje stijenke sa svih strana. Ništa. Apsolutno ništa. Duboke su otprilike dvadeset centimetara i pri dnu nešto šire nego gore. Ali potpuno glatke. Nikakvih udubljenja. Nikakvih izbočina. Ništa što bi podsjećalo na bravu.

— Čak smo ispilili jedan komad metala da ga analiziramo. Tri lista pile su pri tom uništena, stvar je vraški tvrda. Glavni sastojak je čelik, ali legiran je s još nekim materijalom. Muller nema pojma što bi to moglo biti, a molekularna struktura materijala je nešto najluđe što je dosad vidio.

— Jeste li pokušali iščupati vrata? — upita Lawrence.

— I to. Doveo sam brod ovamo, instalirali smo iznad vrata kran i pričvrstili u ove rupe dvanaest završnih glava s čeličnim užetima. Zatim smo povukli punom snagom brodskih motora. Brod je stenjao i njihao se iznad ove metalne površine, ali vrata su ostala na mjestu.

— Možda bismo trebali potražiti i druga vrata — reče Lawrence obeshrabrena izraza lica. — Nije moguće da su samo jedna.

— To smo također učinili — odvrati Taylor. — Koliko god je sve to potpuno ludo, mi smo ipak krenuli u potragu. Svaki raspoloživi čovjek, svi smo se po koljenima klizali buljeći u tlo. Cijelo smo područje podijelili u sektore i puzali milje daleko na sve četiri sve dok nam nisu oči gotovo ispale iz glave, tako je blještalo sunce dok smo kao insekti gmizali po ovom divovskom zrcalu.

— Kad dobro promislim — odgovori Lawrence — ulazi najvjerojatnije i nisu građeni osobito gusto jedan do drugog. Možda tek na svakih sto kilometara jedan — ili čak na svakih tisuću.

— Tu vjerojatno imate pravo — odvrati Taylor. — Možda tisuće kilometara.

— Tada nam preostaje još samo jedno — reče Lawrence.

— Da, znam — reče Taylor. — Ali to činim osobito nerado. Pred nama je problem koji bi trebalo riješiti razumom. Ako dignemo vrata u zrak eksplozijom, zakazali smo već na prvom ispitu.

Lawrence se obrati svima s nelagodom u glasu:

— Znam što osjećate — reče on. — Ako pri prvom pokušaju upotrijebimo silu, kod drugog ili trećeg uopće nećemo imati izgleda.

— No s druge strane — reče Taylor — ne možemo sad ovdje sjediti i bespomoćno kršiti ruke.

— Ne, to nikako — odgovori Lawrence. — To ne smijemo.

— Nadam se, bit će sve u redu — odgovori Taylor.

I bilo je. Eksplozija je razvalila vrata i bacila ih daleko uvis. Otprilike kilometar i pol dalje pala su natrag na površinu i odskliznula nekud u daljinu.

Razbijeno je bilo i oko pola hektara površine i savinuti rubovi metalne ploče stršili su uvis podsjećajući ljude na šumu upitnika.

Prazan pomoćni brod bez ljudske posade pričvršćen o tlo samo slabim magnetima kao na brzinu zalijepljena poštanska marka otkinuo se pri udaru eksplozije. Kao neki tromi plesač na ledu klizao se još dobrih 20 kilometara prije nego što je stao.

Metalni plašt površine bio je debeo samo 35 centimetara, dakle kao opna od sapunice tanki omotač ako se uzme u obzir cijeli planet veličine Zemlje.

Metalne stube, čijih je prvih nekoliko metara eksplozija raznijela i rastopila, vodile su u dubinu. Stube su bile spiralne, vijugale kao beskrajna spirala gubeći se u mraku do kojeg više nije dopirao svjetlo.

Ništa nije dolazilo iz rupe. Nikakav glas, nikakvo svjetlo ni miris.

Sedmoro ljudi stupilo je na početak stubišta da vide što bi se ovdje moglo naći. Ostali su čekali vani, znojeći se od uzbuđenja i briga.

* * *

Uzmi trilijun dječjih kockica za slaganje.

Dovedi među njih bilijun djece.

Stavi im na raspolaganje vremena koliko žele i nemoj im kazati što da čine.

Ako neka među djecom nisu ljudskog podrijetla, to bolje.

Tada daj sebi milijun godina vremena da odgonetneš što je napravljeno od tih kockica za slaganje.

Milijun godina, dragi moj, ne bi ti bilo dovoljno. To nećeš odgonetnuti ni za milijun godina.

* * *

Dakako, bio je to stroj. Što bi drugo i moglo biti.

Ali on je izgledao kao neki stroj — igračka, kao tvorevina koju je napravilo neko dijete iz skupih rafiniranih kockica za slaganje, puno oduševljenja kad je prvi put upotrijebilo novu igračku.

Bilo je tu stupova, kolutova, valjaka, ploča i redova blještavih kristalnih vretena koja bi isto tako mogla biti i elektronske cijevi, samo to se nije moglo sigurno razaznati.

Stupovi su se pružali kroz bezbroj kubičnih kilometara, srebrnkasto svijetleći kao raskošno okićena novogodišnja jelka u svjetlu bezbrojnih svijeća, i kao da je svaki dio tek nedavno, prije jednog sata, pomno izglačan. Pa ipak, kad se Lawrence nagnuo preko ograde stubišta i s prstom u rukavici prešao preko jednoga blistavog štapa, na prstu je ostalo prašine finije od pudera.

Sedmorica ljudi su se spuštali, stalno slijedeći vijuganje stubišta — sve dok im se nije zavrtjelo u glavi — i stalno se pružala pred njima ova mašinerija, na sve strane, dokle god su njihove svjetiljke probijale tamu.

Mašinerija nijema i nepokretna, nepokretna već bezbroj stoljeća, kako se to njima činilo iz nejasnih razloga.

Mašinerija koja je bila stalno ista, samo se ponavljala u uvijek istom naizgled nesmislenom redu stupova, valjaka, ploča i sjajnih kristalnih vretena.

Napokon je silazak završavao na nekom platou što se protezao s jedne i druge strane koliko su mogli vidjeti u svjetlu svojih svjetiljki; iznad toga bila je kao krov beskonačna mašinerija, a na platou je bilo nešto kao namještaj — ili nešto za što su oni mislili da bi mogao biti namještaj — tu i tamo postavljen nekim određenim redom.

Ljudi su stajali tijesno stisnuti jedan uz drugog, a svjetla njihovih svjetiljki probijala su pomrčinu uokolo. Oni su dugo šutjeli usred neobične tišine i tajnovitosti koju je oko njih širio duh nekoga drugog vremena i nekoga stranog naroda.

— To je biro — reče napokon Duncan Griffith.

— Ili kontrolna prostorija — mislio je Ted Buckley, strojarski tehničar.

— Možda i stambene prostorije — reče Taylor.

— Niste li možda pomislili — upita Herbert Anson, geolog — da to možda nije ništa od toga. Može biti nešto što ne odgovara nijednoj od naših predodžbi.

— Ne preostaje nam ništa drugo — reče Spencer King, arheolog — nego da što god to bilo izrazimo pojmovima koji su najbliži našem načinu mišljenja. Zato ja glasam za biblioteku.

Sedmero slijepih ljudi — pomisli u sebi Lawrence — koji su slučajno naletjeli na mamuta. On reče glasno:

— Pogledajmo malo uokolo. Ako ništa ne učinimo, nećemo nikada ništa doznati.

I oni pogledaše.

I znali su nakon toga podjednako ništa kao i prije.

Zamislite ormar za spise. To je vrlo koristan komad namještaja.

Uzmete malo prostora i smotate nešto čeličnog lima oko njega. Uložite tada police koje dijele unutrašnji prostor i stavite zatim lijepo obeceđne oznake za određene akte. Zatreba li vam jednom neki spis, lako ćete ga naći u odgovarajućem pretincu.

Potrebno je imati samo dvije stvari: nešto prostora i nešto čime da se taj prostor obuhvati kako bi se razlikovao od okolnog prostora, tako da dobijemo mjesto za spremanje stvari koje želimo lako naći.

Police i abecedno kazalo samo su poboljšanja osnovne ideje. One dijele izuzeti prostor u potprostore tako da odmah pronađemo svaki željeni sektor.

To je prednost ormara za spise u odnosu na jednostavno gomilanje po uglovima soba svega što bismo željeli sačuvati.

A sada, zamislite, na primjer, da je netko napravio ormar za spise bez ikakvog otvora, bez ikakvih vrata.

— Hej! — poviče Buckley — ova se stvar može podići.

Neka mi netko pomogne.

Scott mu brzo priđe i oni zajedničkim snagama podignu kocku nalik na ormar i potresu je. Nešto je u njoj klepetalo dok su je tresli.

— Nešto je unutra — reče uzbuđeno Buckley.

— Da — potvrdi King. — To je neki spremnik, u to nema nikakve sumnje. I u njemu je nešto.

— Nešto što klepeće kad potresemo kutiju — nastavi zamišljeno Buckley.

— Meni se čini da je to prije šuštanje nego klepetanje.

— Od toga nemamo nikakve koristi — ustanovi Taylor — sve dok ga ne izvadimo. Ništa nismo pametniji od gledanja kako vi tu drmate, a unutra nešto klepeće ili šušti, kako hoćete.

— Sve je vrlo jednostavno — reče Griffith. — Stvar je četverodimenzionalna. Izgovoriš nekoliko magičnih riječi, staneš u određeni ugao i upecaš iznutra što želiš.

Lawrence zatrese giavom:

— Pusti sad šalu, Dunc. Stvar je prilično ozbiljna. Ima li netko među vama ideju kako je ova kutija napravljena?

— Ona se uopće nije mogla napraviti — stenjao je Buckley. — Stvar jednostavno nije bila napravljena. Ne može se uzeti komad lima i iz njega napraviti kocka bez šavova.

— Sjeti se vrata na površini — odgovori mu Anson. — Ni tamo nismo mogli zamijetiti pukotinu sve dok nismo uzeli povećala. Ovaj se ormar nekako mora otvarati. Nešto ili netko ga je jednom bio otvorio da u nj stavi to što šušti kad tresemo.

— A nitko ne bi nešto stavio unutra — nadoda Scott — ako ne bi

mogao ponovno izvaditi.

— Ali možda je to bilo nešto — mislio je Griffith — čega su se oni htjeli riješiti.

— Mogli bismo ga razbiti — reče King. — Dajte ovamo plamenik za rezanje.

Lawrence ga zaustavi:

— Takvo što smo već jednom učinili. Morali smo dići u zrak vrata.

— Ali tu stoji još čitav kilometar tih ormara — reče Buckley. — U redu jedan za drugim. Dajte da potresemo još neke o njih.

Prodrmali su ih na desetke.

Ni u jednom nije nešto klepetalo ili šuštilo.

Svi su bili prazni.

— Ispražnjeno — ustanovi tužno Buckley.

— Hajde da nestanemo odavde — reče Anson. — Meni se već polako koža ježi od ovoga čudnog mjesta. Trebali bismo se vratiti u brod i tamo u miru o svemu porazgovoriti. Ovdje dolje u tom darmaru kutija još ćemo i previdjeti nešto glavno. Pogledajte, na primjer, onu rasklopnu ploču tamo preko.

— Možda to i nije rasklopna ploča — odgovori mu Griffith. — Moramo se čuvati preuranjenih zaključaka čak i onda kad nam se oni nameću jasno, sami po sebi.

Umiješa se Buckley:

— U svakom slučaju to ima neku funkcionalnu zadaću, zvalo se rasklopna ploča ili nekako drukčije. A čini mi se da je ova Ansonova definicija bolja od bilo koje druge koja bi nam ovog trenutka pala na um.

— Ali na njoj nema nikakvih oznaka — nastavi Taylor istu temu. — Na jednoj rasklopnoj ploči morale bi biti skale, kazaljke, kontrolne žaruljice ili nešto takvo.

— Ali ne i bezuvjetno nešto što bi čovjek morao vidjeti —reče Buckley. — U usporedbi s tim bićima možda smo mi slijepci.

— Imam neugodan osjećaj — reče tiho Lawrence — da se ne mičemo s mjesta.

— Na gornjim vratima smo eksplozijom priznali poraz, —reče Taylor — a ni ovdje nam ne uspijeva ništa bolje.

— Moramo donijeti ozbiljan plan istraživanja — dobaci King. — Sve ovo ovdje izmjeriti i procijeniti što je najvažnije.

Lawrence kimne glavom:

— Nekoliko ljudi ostat će na površini, ostatak ide s nama opet ovamo, gdje ćemo udariti logor. Radit ćemo u grupama i razjasniti situaciju što je moguće prije. Opću situaciju. Zatim se možemo pozabaviti pojedinostima.

— Prvo, najvažnije — reče Taylor — ali što je to tu najvažnije?

— Ja ne znam — prizna Lawrence. — Ima li tko kakav prijedlog?

— Hajde da najprije razmotrimo što zapravo imamo pred sobom. Planet ili planetarni stroj?

— Moramo potražiti i druge ulaze — reče Taylor. — Postoje vjerojatno i drugi ulazi.

Scott se javi za riječ:

— Trebali bismo ustanoviti koliko je zapravo velika ova mašinerija. Koliki prostor zauzima.

— I ustanoviti, također, radi li stroj ili ne — doda Buckley.

— Koliko smo dosad vidjeli, on nije u pogonu — odgovori Lawrence.

— Ovo što dosad vidjeli — usprotivi se Buckley — nije možda ništa drugo već samo neznatan djelić jednoga ogromnog stroja. Ne moraju biti u pogonu stalno svi njeni segmenti. Možda se događa samo jednom u, recimo, tisuću godina da zatreba neki određeni dio stroja, a i tada možda samo nekoliko minuta ili sekundi. Nakon toga miran je opet daljih tisuću godina. Ovaj dio vjerojatno je taj trenutak u tisuću godina iskoristio prije našeg dolaska i tko zna koliko bismo čekali da se opet aktivira.

— U međuvremenu mogli bismo barem pokušati s nekim inteligentnim pokusom — reče Griffith — da ustanovimo koja je svrha ovog stroja. Što on radi? Što proizvodi?

— Ali prste k sebi od nje! — upozori Buckley. — Ništa ne pomicati tu i tamo, ništa ne premještati samo da se vidišto bi se pri tom dogodilo. Tko zna što se sve može tada dogoditi. Ništa ne dirajte dok ne budemo točno znali kakva je to sprava!

* * *

Da, bio je to planet.

U dubini od 32 kilometra doprli su do njegove prave površine pošto su se cijelim tim putem probijali kroz ludi labirint svjetlucave mašinerije, mrtvog stroja debelog 32 kilometra, od blještavoga metalnoga krova planeta pa sve do površine.

Tu je bilo i zraka gotovo jednako tako dobrog kao na Zemlji i oni postaviše istraživački logor na jednom od najdonjih katova, zadovoljni što mogu odložiti svemirska odijela i opet živjeti normalno kao ljudi.

Ali nije bilo nikakvog života. Nije im se pojavio pred očima čak ni neki običan insekt, običan gmizavi kukac.

A ovdje je sigurno nekoć bujao život.

Ruševine gradova bile su svjedokom povijesti tog života. Povijesti primitivne civilizacije, kako ih je izvijestio King, cvilizacije koja nje stajala na mnogo višem stupnju razvoja od one na Zemlji u XX stoljeću.

Duncan Griffith kleknuo je kraj male atomske peći i ispružio promrzle ruke prema ugodnoj toplini.

— Oni su se preselili na planet 4 — reče on uvjerljivim glasom. — Ovdje više nisu imali dovoljno prostora za život, otišli su tamo i sagradili privremeno prebivalište — onaj grad.

— I sastrugali ona dva druga planeta — doda Taylor — da bi dobili potrebne sirovine.

Lawrence im se zamišljeno priključi:

— Stalno razbijam sebi glavu motivom koji stoji iza cijele stvari, meni nerazumljivim porivom koji je otjerao cijelu jednu rasu s domovinskog planeta na neki drugi, a da istovremeno svoj planet pretvore u golemi, praktički beskonačni stroj.

On pogleda Scotta.

— Ima li još neke sumnje da bi ovo moglo biti nešto drugo nego stroj? — upita on.

Scott zaniječe glavom.

— Dakako, nismo još vidjeli sve — odgovori on. — Za to bi nam trebale godine, a toliko vremena nemamo. No mi smo gotovo apsolutno sigurni da je sve ovo jedan jedinstveni stroj, stroj što prekriva cijeli jedan svijet do visine od 32 kilometra.

— I to stroj u stanju mirovanja — nadopuni ga Griffith. — Mrtav jer ga je netko bio zaustavio. Oni su isključili stroj, pokupili sve nacrte i alate te otišli, ostavljajući samo praznu čahuru. Isto kao što su napustili i grad na Planetu 4.

— Ili su bili otjerani — pomisli glasno Taylor.

Otjerani nisu bili ni u kojem slučaju — izjavi Griffith odlučno. — U cijelom ovom sunčevom sistemu nismo još nigdje naišli na tragove upotrebe sile. Nigdje nema ni najmanjeg znaka žurbe. Oni su imali dovoljno vremena za pakiranje kovčega i ništa nisu zaboravili. Nismo našli ni najmanjeg traga. Ovakvo postrojenje kao ovo ovdje ne može se graditi ni održavati bez planova. I negdje bi morali biti i neki podaci — zabilješke s rezultatima proizvodnje ovog svjetskog stroja. No mi to nismo našli. Zašto ne? Jer je taj narod sve što je bilo prenosivo, ponio sa sobom,

— Mi nismo još posvuda tražili — reče Taylor.

— Ali našli smo ipak ormare, kutije gdje bi se, logički gledano, trebale čuvati zabilješke. Ništa nije bilo unutra — odvrati Griffith.

— A ormari koje nismo mogli otvoriti, sjećate li se? Oni koje smo našli prvog dana u najgornjem katu?

— Našli smo tisuće drugih spremnika koje smo mogli otvoriti i otvorili smo ih — reče Griffith. — Ali nismo našli ni alata, ni zabilješke, ni bilo što drugo što bi barem upućivalo da se nekad unutra nalazilo nešto.

— Ali ormari u najgornjem katu — ponovi uporno Taylor. — Oni

su logično mjesto za spremanje.

— Sve smo ih potresli — suprotstavi se Griffith — ali svi su bili prazni.

— Svi osim jednog — reče Taylor.

— Mislim da je tvoja pretpostavka ispravna, Dunc — rekao je Lawrence. — Ovaj je svijet napušten, ispražnjen i prepušten propadanju. To nam je već moglo biti jasno u trenutku kad smo naišli na njega nebranjenog. Oni bi morati imati neke obrambene uređaje, automatske vjerojatno, i da nas nisu htjeli pustiti unutra ne bismo mi nikada prodrli dovde.

— Da smo došli dovde kad je ovaj svijet bio na životu — nastavio je Griffith dalje tu misao — bili bismo pretvoreni u prah i pepeo još prije nego što im ugledamo lica.

— Oni su vjerojatno bili moćna rasa — reče Lawrence. — Već samo ekonomski aspekt ovog stroja ovdje je dovoljan da ti se kosa digne na glavi. Njegova gradnja sigurno je apsorbirala ukupnu snagu cijelog stanovništva u toku mnogih stoljeća, a još je trebalo mnogo stoljeća da se održava u radu. To znači da su oni trošili minimum vremena za proizvodnju živežnih namirnica i produkciju svih onih milijuna sitnica potrebnih svjetskom stanovništvu za svakodnevni život.

— Oni su se u životu vjerojatno zadovoljili samo najosnovnijim potrebama — reče King. — A već i samo to znak je njihove veličine.

— I bili su fanatici — ustanovi Griffith. — To ne smijete nikada izgubiti iz vida. Samo narod opsjednut jednom idejom, zaslijepljen i usmjeren u težnji prema ispunjenju jednog cilja mogao je obaviti posao kakav je ovaj ovdje.

— Ali zašto — upita Lawrence. — Zbog čega su sagradili taj stroj?

Nitko nije odgovorio.

Griffith se tiho i nekako usiljeno nasmije.

— Zar nema nitko čak ni neku ideju? — upita on. — Neki djelomični logični pokušaj rješenja?

Polako se digao jedan čovjek na rubu malog kruga svjetla što je dolazila iz peći.

— Ja imam jedan prijedlog — reče on. — Da, vjerujem čak da je to odgovor.

— Naprijed, Scott, da čujemo — obrati mu se Lawrence.

Matematičar odmahne glavom.

— Moram najprije pribaviti dokaz za to. Inače ćete me smatrati ludim.

— Nema nikakva dokaza — odvrati mu Lawrence. — Za ništa nema ovdje nekog dokaza.

— Ja znam mjesto gdje bi taj dokaz mogao biti ali samo mogao.

Ljudi u malom krugu oko peći sjedili su ukočeno i nitko se nije

micao.

— Vi se sjećate kutije, ormara — reče Scott. — Onog jednog o kojem je Taylor upravo govorio i u kojem je nešto klepetalo kad smo ga tresli. Onog koji nismo mogli otvoriti.

— Ne bismo ga ni sada mogli otvoriti.

— Dajte mi alat — reče Scott — i ja ću to obaviti.

— To smo jednom već učinili — odvrati Lawrence. — Snagom i neznanjem prokrčili smo ulaz u ovaj svijet. Dalje tako više ne smijemo. Rješenje ovog problema zahtijeva više od sile. Zahtijeva razumijevanje.

— Ali ja mislim da sada znam što je unutra klepetalo — reče Scott.

Lawrence je šutio.

— Vidite — obrati mu se Scott — ako posjedujete nešto vrijedno, neki predmet koji nitko ne smije ukrasti, što činite s njim?

— Pa — odgovori Lawrence — ja bih ga stavio u sef.

Šutnja koja je slijedila njegove riječi mogla se gotovo osjetiti.

— Ja ne mogu zamisliti sigurnije mjesto — reče napokon Scott — od ormara koji se ne može otvoriti. One kutije tamo gore sadržavale su nešto što je bilo vrlo značajno. Ali jedan od tih predmeta oni su previdjeli, zaboravili i taj je tu ostao.

Lawrence je polako ustao.

— Idemo po alat — reče on.

* * *

Našli su duguljastu karticu posve beznačajna izgleda koja je bila probušena mnogim rupicama u nepravilnom uzorku. Scott ju je držao u ruci i njegova ruka je drhtala.

— Nadam se — reče Griffith gorkim tonom — da niste razočarani.

— Naprotiv — odgovori Scott. — To je upravo ono što sam očekivao da ću naći.

Svi su čekali njegove riječi, ali on je šutio.

— Smijem li vas podsjetiti na našu prisutnost? — upita napokon Griffith.

— To je jedna bušena kartica — odgovori Scott. — Odgovor elektroničkog računala na problem koji mu je postavljen.

— Ali mi je ne možemo dešifrirati — reče Taylor. — Nemamo nikakve mogućnosti da je odgonetnemo.

— Mi je uopće i ne moramo dešifrirati — objasni Scott. — Ona nam, ionako, sama otkriva što to imamo pred sobom. Ovaj stroj, cijeli ovaj planetarni stroj, to je jedan računski automat, kompjutor.

— Ali to je ludost — poviče Buckley. — Takav matematički monstrum...

Scott zaniječe glavom.

— Nikakav matematički monstrum, odnosno ponajmanje sasma matematički. On je mnogo više od takvoga jednog stroja. On upotrebljava logiku, a možda čak i etiku.

On je pogledavao prisutne, na čijim licima se zamjećivala nevjerica.

Pogledajte samo malo bolje taj stroj — poviče on. Beskrajno ponavljanje, monotona jednoličnost cijelog stroja, tako izgleda jedno elektroničko računalo: stotine, tisuće, milijuni i milijarde integriranih krugova, toliko koliko je potrebno da se riješi zadano pitanje.

— Ali negdje, do đavola, mora biti granica! — uzvikne Buckley.

— Ljudi se nisu nikada mnogo brinuli za granice — odgovori Scott. — Oni su neprestano išli naprijed i neprestano su prelazili trenutne granice. Očito je da se ni ova rasa ovdje nije mnogo brinula o granicama, o ograničenjima neke svoje želje.

— Ali postoje ipak neke granice — ponovi tvrdoglavo Buckley — koje se jednostavno ne mogu ignorirati.

Ljudski mozak je ograničen, njegova sposobnost ima granica.

On se ne može koncentrirati dugo na jednu stvar.

On lako zaboravlja, mnogo i previše lako zaboravlja.

On je osjetljiv na brige — a za mozak one znače djelomično duhovno samoubojstvo.

Ako se previše optereti, on bježi u ludilo.

I na kraju, on umire. Upravo kad mu počinje bivati dobro, on umire.

Sagradimo, dakle, jedan mehanički mozak, velik toliko da u 32 kilometra debelom sloju zatvori cijeli jedan planet veličine Zemlje, mozak koji se potpuno i isključivo posveti svojoj zadaći, koji ništa ne zaboravlja i ne poludi, jer ne zna za duševna očajanja.

Tada odemo i sve napustimo, pa to je ludost na najvišu potenciju.

* * *

— Ova špekulacija — reče Griffith — posve je besmislena, jer mi nemamo nikakvih mogućnosti da saznamo čemu je taj kompjutor služio. Ti uporno razmišljaš o stanovnicima ovog sustava kao o ljudskim bićima, premda oni vjerojatno nisu bili takvi.

— Ali oni se nisu mogli mnogo razlikovati od nas — usprotivi se Lawrence. — Grad na Planetu 4, na primjer, mogli su također sagraditi i ljudi. Ovdje na ovom planetu našli su se suočeni s tehničkim problemom na kakav bismo i mi bili naišli da smo htjeli krenuti sa sličnim projektom i — oni su taj problem riješili na sličan način kako bismo i mi učinili.

— Ali ti zaboravljaš pri tom činjenicu — odvrati Griffith — koju si ti sam tako često naglašavao: fanatizam zbog kojeg su oni sve

podredili i žrtvovali nekoj velikoj ideji. Ljudi ne bi nikada mogli tako usko i fanatički surađivati međusobno. Netko bi kad-tad učinio neku grubu pogrešku, netko bi nekome prerezao grkljan, zatim bi netko zahtijevao istragu i na kraju bi sve raznio vjetar.

— Ovi su ljudi bili, međutim, temeljiti — nastavio je on — zastrašujuće temeljiti. Ovdje sada nema nikakvog života, barem ne takvog da bismo ga mogli otkriti. Čak ni običnog insekta. A zašto ne? Možda zato što bi insekt mogao slučajno zalutati u neke kotačiće ovog mehanizma i blokirati cijelu mašineriju. Dakle, insekti su morali nestati.

Griffith je njihao glavom:

— Gotovo da bismo mogli pomisliti da stojimo pred umnim rezultatom insekata, mrava na primjer. Jedne kolonije mrava. Jednoga bezdušnog društva, koje je u slijepoj, ali inteligentnoj, poslušnosti radilo na izabranom zadatku. A ako je tako, dragi moj prijatelju, tada pada u vodu tvoja teorija da su se oni elektronskim mozgom koristili za rješavanje privrednih i socijalno-teoretskih problema.

— To nije moja teorija — branio se Lawrence. — To je samo jedno u nizu razmišljanja. Isto je tako moguće da su oni pokušali naći odgovor na pitanje što je svemir, zašto on postoji, kakva mu je budućnost i kuda se kreće.

— I kako se kreće — nadopuni ga Griffith.

— Da, imaš pravo, i kako se kreće. I ako je tako, tada sam siguran da to oni nisu činili samo iz puke znatiželje. Oni su vjerojatno djelovali pod nekim pritiskom, nekim razlogom prisile koji ih je donio da postupe upravo tako i nikako drukčije.

— Nastavite priču — reče Taylor — dovedite je samo do njenog gorkog svršetka. Oni su riješili zagonetku univerzuma i...

— Ja ne vjerujem da su je riješili — umiješa se Buckley mirnim glasom. — Što god da su bili tražili, mali su im bili izgledi da dođu do nekoga konačnog odgovora.

— Ja imam drugo mišljenje — odvrati Griffith. — Ja bih mogao vjerovati da su oni našli odgovor na svoje pitanje. Zbog čega bi se inače povukli i ostavili ovaj moćni stroj? Oni su postigli željeni rezultat i, za ovo oruđe što su ga bili sagradili, više nije bilo posla.

— Imate pravo — reče Buckley — ali samo djelomično. Stroj više nije imao posla, ali ne zato što je riješio problem. Oni su ga napustili jer nije bio dovoljno velik, jer problem s kojim se uhvatio ukoštac nije mogao riješiti.

— Nije bio dovoljno velik! — uzvikne Scott. — Ako im ni ovakav nije bio dovoljno velik, mogli su nadograditi još jedan sloj iznad planeta i gotovo!

Buckley zanječe glavom.

— Sjetite se što sam govorio o granicama. Pa, ovdje imamo jednu preko koje se ne može nitko prokrijumčariti. Opteretite čelik pritiskom većim od 3300 kiloponda po kvadratnom centimetru i on postaje mekan. Metal što su ga oni upotrebljavali za ovaj stroj mogao je vjerojatno izdržati i veće pritiske, ali ima granica preko koje ni oni nisu mogli. Tu su granicu dosegli na trideset drugom kilometru iznad površine planeta. Dalje nisu smjeli ići.

Griffith uzdahne duboko.

— Dakle zastarjelo, stara željezo — reče on.

— Opteretivost elektronskog mozga ovisi o njegovoj veličini — objašnjavao je Buckley. — Svaki integrator odgovara jednoj ćeliji ljudskoga mozga. Njegov učinak i njegove funkcije su ograničeni. Ono što jedna ćelija radi druge dvije moraju nadgledati po načelu trostrukog osiguranja prema mogućim zabludama i greškama.

— Ali oni su mogli izbrisati iz mozga sve pohranjene podatke i započeti obradu iznova — reče Scott.

— To su oni vjerojatno i činili — odgovori Buckley. — Mnogo, mnogo puta. Premda je svaki put pri brisanju postojao izvjestan faktor nesigurnosti, jer brisanje nije, da tako kažem, moralo biti pravilno provedeno iz moralnih razloga. Brisanje podataka iz stroja takvih razmjera može biti ravno šoku kakav na primjer nastupa u ljudskom mozgu kao posljedica neke korektivne operacije.

Moglo se dvojako dogoditi: oni su dosegli granicu mogućeg brisanja; previše zaostalog sjećanja ostalo je u ćelijama...

— Podsvijest — reče Griffith. — Bilo bi zanimljivo saznati može li stroj izgraditi svoju podsvijest.

—... ili su — nastavi Buckley — naletjeli na tako složeni problem, problem s toliko razgranaka da ga ni ovaj stroj unatoč svojoj veličini nije mogao riješiti.

— I oni su zatim krenuli u potragu za nekim većim planetom — reče Taylor, još uvijek s nevjericom u glasu. — Na neki drugi planet koji je dovoljno malen da bi se na njemu moglo živjeti i raditi, a dovoljno velik da se na njemu postavi jedan još veći elektronski mozak.

— Ova teorija barem ne zvuči posve besmisleno — reče Scott nevoljko. — S rezultatima koje su ovdje pribavili mogli su početi iznova i s poboljšanim planovima i tehnikom.

— A ljudski rod — reče King — nasljeđuje ovo ovdje. Ali što da započnemo s tim? Sigurno ne ono za što su ga njegovi graditelji predvidjeli.

— Ljudski rod — odgovori Buckley — neće barem u slijedećih stotinu godina ništa započeti s tim. Nijedan stručnjak neće se usuditi da pomakne jedan jedini kotačić ovog stroja prije nego što točno ne sazna kako on funkcionira, kako je građen i čemu služi. Moraju se

otkriti milijuni vodova, ispitati milijuni cijevi, nanovo nacrtati spojne sheme, školovati tehničari.

— To više nije naš problem — odgovori oštro Lawrence. — Mi smo samo otkrivači. Mi smo kao psi prepeličari. Mi njuškamo uokolo i tjeramo jarebice u zrak da ih lovac ugleda i time je naša dužnost gotova, mi jurimo prema novom cilju. Što će naša rasa učiniti sa stvarima koje za nju pronađemo, drugo je pitanje.

On podigne svežanj sa svojom logorskom opremom i prebaci ga preko ramena.

— Svi spremni za pokret? — upita.

Šesnaest kilometara dalje gore naslonio se Taylor na ogradu rampe po kojoj su išli da baci još jedan pogled natrag u labirint stroja ispod sebe.

Jedna žlica ispala je iz njegove nemarno spremljene naprtnjače i vrteći se padala u dubinu.

Dugo vremena čuli su je još kako zveči u padu.

Čak i kad više ništa nisu čuli, stajali su neko vrijeme, prisluškivali i umišljali da čuju zvuk.

Katherine McLean: Uvijek tvoja Helena

And Be Merry

Preveo Krunoslav Poljak

Bilo je popodne. Zidovi sobe odbijali su blještavo bijelo sunčevo svjetlo, a njihov je glatki gipsani premaz skrivao rahitične kosti zgrade. Kroz rešetke na prozoru strujala su kužna isparavanja puna mikroskopski sitnih živih bića, koja mogu pretvoriti hranu u otrov dok se jede, bakterija koje se mogu ukorijeniti u plućima ili na koži i množiti se vrveći krvlju.

Pa ipak, činilo se da je dan lijep. Dimni nagovještaj zapaljenog lišća gušio je ostale zadahe u ugodni jaki miris jeseni, a sunce što je nadiralo kroz prozore blistavo se odražavalo od bijelih zidova. Površinski izgled stvari stvarao je dojam dovoljne bezopasnosti. Trik da se ostane miran sastojao se u tome da se misli samo na površinu, nikad na unutrašnje značenje, da se pokuša zaboraviti ono čemu nema pomoći. Napokon, nitko se ne može odreći jela, nitko ne može prestati disati. Ništa se nije moglo poduzeti.

Jedno joj je stopalo zaspalo. Ona prebaci lakat na drugo koljeno i opet nasloni podbradak na ruku osjećajući kako se krv vraća u nožne prste. Nije bilo dobro sjediti predugo nepokretan na rubu kreveta. Razmišljanje je otvorilo vrata strahu. Ona pogleda nokte na prstima. Bili su blijedi, cijanotični. Nerado je disala gotovo zadržavajući dah. Strah je besmislen. Disati se mora.

Pa ipak, da bi se riješili problemi sigurnosti, bilo je potrebno razmišljati, bilo je potrebno jasno vidjeti opasnost, odvagnuti je, sabrati je i razmotriti je kao cjelinu. Ali svaki put kad se pokušala s njom suočiti, njena bi mašta ustuknula Uvijek bi njeno razmišljanje skrenulo s puta u slijepom nagonu da se obrati Alecu za spas.

Kad ju je netko potapšao po ramenu, dala je licu smiren i prazan izražaj prije nego što ga je podigla s dlanova. Pred njom je stajao čovjek u bijelom ogrtaču pružajući joj tabletu i čašu vode. On bezizražajno reče:

— Progutajte.

Nije imalo smisla opirati se. Nije imalo smisla tjerati ih da primijene silu. Napustivši mahnite isprazne misli na bijeg, ona uzme tabletu a da joj ruke nisu podrhtavale.

Jedva je osjetila ubod igle.

* * *

Bilo je popodne.

Alexander Berent stajao je usred laboratorija besciljno se ogledavajući. Nije se nadao da će ugledati nju.

Njegove je žene nestalo.

Nije pjevala u blagovaonici, niti kuhala za štednjakom, niti prala posuđe uz sudoper. Helene nije bilo u stanu.

Nije bila u posjetu kod prijatelja. U bolnicama nisu primili nikoga njena opisa. Policija nije našla njeno tijelo ni na jednom drvenom odru mrtvačnice.

Helen Berent je nestala.

U kavezima je zamorčad zviždala i cvrčala za hranom, kunići su dahtali i pokušavali progurati ružičaste nosiće kroz rešetku. Izgledali su iscrpljeno. Automatski ih je nahranio i napunio boce za vodu.

U laboratoriju se osjećalo nešto neobično. Nije bio onakav kao kad je iz njega otišao. Prirodno je da poslije pet mjeseci ogromnih pustinja i planina u Tibetu izgleda manji, zgrčen i neprirodan, ali bilo je i drugih promjena. Poljski krevet bio je odmaknut od zida prema hladioniku. Uz krevet se nalazila košara za otpatke i stolić koji se obično nalazio u blagovaonici. Na stoliću su se nalazili telefon i diktafon okruženi siringama, bočicama sa zagonetnim etiketama ispisanim nečitko crvenom tintom, i staklenkom s alkoholom, u kojoj je još bio komadić vate. Alec dodirne vatu. Bila je prašna i potpuno suha.

Diktafon i telefon bili su povezani u kolo s budilicom, ali kontakti su bili otvoreni, a kad je podigao slušalicu telefon je normalno davao znak da je slobodan.

Alec vrati slušalicu na mjesto i sumorno pogleda što je sve mogla doseći žena koja je ležala na krevetu. Ovdje je mogla lako provesti niz dana. Čak su i najniže ladice ormara za arhivu bile nadohvat ruke.

Ono što je tražio nade u najdonjoj ladici ormara za arhivu odloženo pod slovom »A«: specijalni registrator s oznakom »ALEC«. U njemu su se nalazili pismo i dva zvučna zapisa uredno datirani i složeni.

Pismo je bilo datirano onog dana kad je otputovao prije četiri mjeseca. Držao ga je u ruci jednu minutu prije nego što je počeo čitati.

Dragi Alec,

I ne znaš kako sam se glupo, osjećala s nogom u tom idiotskom zavoju. Bio si tako zabrinut da nisam znala da li da se smijem ili da plačem. Kad si se popeo u avion, čula sam kako stjuardesa poziva zakašnjelog putnika. Znala sam da je njegovo mjesto prazno i upotrijebila sam svu snagu volje da ne potrčim

stubama i ne uđem u avion. Da sam popustila iskušenju, sada bih bila s tobom, sjedila na tom praznom sjedalu i gledala modri Atlantik, a mjesec dana poslije probijala bih se kroz te vjetrovite horizonte prema nalazištu.

No, ne mogu odustati od svih tih mojih prelijepih namjera, pa sam prigušila nagon za ispovijedanjem obećavši sama sebi da ću napisati ovo pismo i natjerala se da s tužnom rezignacijom koja pristoji odanoj ženi s ozlijeđenom nogom gledam avion kako uzlijeće.

Ovo je ispovijed. Zavoj je bio lažan. Moja noga je zdrava. Samo sam se pretvarala da šepam kako bih našla ispriku da ovog ljeta ostanem kod kuće. Ništa te drugo ne bi navelo da otputuješ bez mene.

New York je sada, kad je avion uzletio, dvaput uzavreliji i odvratan. Da budem iskrena, previše volim tebe i svoj dopust da bih napustila ekspedicija u nezdrave užase gorštačke kuhinje iz čiste lijenosti. Sjeti se, Alec, kako si jednom, dok sam klela zbog ujeda komaraca, rekao: »Ne bih te, draga, toliko volio kad ne bih nauku volio više.« Zbog tih riječi stavila sam ti sol u kavu, ali bio si u pravu. Ja sam žena arheologa. Kamo god ti ideš, moram i ja, tvoje brige su moje brige. Tvoj posao je moj posao.

Ali zaboravio si jedno: ne samo što sam tvoja žena nego sam i endokrinolog i stručnjak. Ako me možeš lagodno izložiti vrletima, močvarama, tigrovima ljudožderima i malaričnim komarcima, sve u ime Arheologije, tada imam još više prava da zabodem u sebe injekciju u ime Endokrinologije.

Poznati su ti moji pokusi s područja metabolizma stanice. Slijedeći korak u istraživanjima jest da pokušam nešto na sebi kako bih vidjela djelovanje. Ali u toku deset godina, od onog dana kad si me zatekao sa špricom i podigao toliku buku, odustala sam kako bih ti uštedjela brige, od navike da budem sama pokusni kunić. Komarci ti daju injekcije svakog dana, ali nema koristi od prepirke s mužem.

Zato sam hinila da sam slomila jedan od članaka na nožnim prstima. To je bilo mnogo jednostavnije.

Ovo pismo pišem u gornjem predvorju kina Paramount, kamo sam pobjegla od vrućine. Povremeno ću ti pisati kako bih te obavještavala o toku pokusa, ali sada idem pogledati taj film i zabavljati se jecanjem nad lažnim neprilikama Joane Crawford. Zatim na posao.

Doviđenja, dragi. Sjeti se svojih tableta protiv visinske bolesti i ne ljuti se.

Uvijek tvoja
Helen

P. S. Ne jedi ništa što prije tebe ne pojede kuhar. I dobro se zabavljaj.

Uz to pismo nalazile su se samo dvije gramofonske ploče u omotnicama. Starija je nosila datum 24. srpnja. Alec je stavi na gramofon i uključi tipku reprodukcije. Neko vrijeme iz aparata nije izlazio nikakav zvuk osim jedva čujnog grebanja igle, a zatim Helen progovori vrlo blizu mikrofona toplim i lijenim glasom.

»Zdravo, Alec. Sutradan poslije pisanja toga prvog pisma, dok sam tražila marku, odjednom sam odlučila da ga ne šaljem. Nema smisla da te gnjavim svojim eksperimentom dok ne bude završen. Odlučila sam da svakog dana pišem pismo i da ih sva čuvam kako bi ih, kad se vratiš kući, sve zajedno pročitao.

Dakako, poslije te lijepe odluke mjesec dana nisam ništa napisala osim golih kliničkih zapisa o simptomima, injekcijama i reakcijama.

Slažem se s tobom da u svakom izvještaju, kako bi bio čitljiv, treba da budu i pojedinosti o čovjeku, ali onog trenutka kad skrenem s izravne i uske staze formula, moje izvještavanje postaje tako brbljavo da se čita kao trač. Tu nema pomoći.

Kad se vratiš, možeš sam napisati komentare na temelju onog što ti kažem preko gramofonske ploče. Ti svakako znaš bolje pisati. Evo:

Teško organiziram svoje riječi. Nisam navikla govoriti bezličnom diktafonu. Pisaći stroj mi je bliži, ali ne mogu tipkati dok ležim, a svaki put kad pokušam pisati perom, uzbudim se i prejako ga stežem. Kosti na prstu počinju mi se savijati pa moram stati i izravnati ih. Savijati kosti na prstima nije šala. Smeta me osjećaj da su gumeni, a ako se previše preplašim, adrenalin će poremetiti svu moju endokrinu ravnotežu i produžiti pokus za tjedan dana.

Pogledajmo: Uvod. Službeni cilj eksperimenta — istražiti stanje starosti. Starenje je progresivno kvarenje metabolizma. Starost je bolest. Nitko ne voli stariti. Danas nema evolucijskog razloga da bi čovjek bio građen tako da stari. Kako smo mi životinje koje uče, dugovječnost je faktor opstanka. Nju ne bi smjelo biti teško postići jer je svaka stanica tako opremljena da se može dijeliti i ostavljati par mladih potomaka koji će nastaviti njen rad. Nezgoda je u tome što neke od njih to ne čine. Neka se tkiva povezu i drže se pedeset godina pa se čovjek mora koristiti istim sve gorim stanicama dok ga smrt od njih ne rastavi.

Sa stanovišta prirode to je razumljivo. Ljudska se rasa razvila u sredini koja se uglavnom sastojala od pošasti, gladi, olujnih mećava i sabljozubnih tigrova. Postojali su vrlo slabi izgledi da čovjek ne bude ubijen punih pedeset godina. U to doba

dugovječnost nije značila ništa. Što vrijedi dugovječnost ubijenom?

Uklonili smo pošasti, gladi i sabljozube tigrove, ali nam je ostala starost. Ona je trebala nestati sa svim tim, ali evolucija nije imala vremena da nas prilagodi na promjenu.

Ideju mi je dao onaj ruski učenjak. On je vratio starcima malo izgubljene elastičnosti injekcijom jednog antitijela, koje je napalo i rastavilo neka stara vezivna tkiva i prisililo ih da se djelomično obnove. Ja želim otići korak dalje od njega i prisiliti na obnovu svaku trošnu stanicu u tijelu.

Možeš misliti kako će to biti drastičan proces — nešto napola između ponovnog rođenja i prolaska kroz stroj za pranje rublja. To ne mogu iskušati ni na kome osim na sebi samoj, jer moram sve sama osjetiti, izraditi svaku fazu od reakcija do posljednjeg koraka, upravo kao što se stvara novi recept za jelo tako što se dodaje i kuša.

Postavka: teorije se mogu najbolje iskušati ako se iskušaju na sebi. Nužda je majka nastojanja.

U trideset osmoj godini upravo sam toliko stara da budem odličan pokusni kunić. Nisam toliko stara i krhka da bih podlegla pod prvim naporom, ali nisam toliko mlada da se malo dodane mladosti ne bi opazilo.

Teškoća je — koliko tkiva bilo koje vrste smijem odjednom uništiti. Što ga više odjednom uklonim, to će obnova biti potpunija, ali to je kao kad se mijenjaju dijelovi motora u pokretu. Pitaš se koliko se vijaka smije izvaditi a da zamašak ne iskoči iz ležaja i ne odleti. Brzina bi mogla pomoći. Brzi ponovni rast može zamijeniti uništeno tkivo prije nego što se osjeti praznina. Ljudski stroj je neosjetljiv i elastičan. On može nastaviti kretnje vlastitom inercijom i kad bi morao stati.

Zimus sam othranila posebnu vrst plijesni prema nekim uputama koje sam našla u znanstvenim izvještajima o penicilijama iz vremena rata. Plijesan na stanovit način ostvaruje većinu svojih životnih procesa izvan sebe same. Probavljanje, pa čak i veći dio resinteze asimilacije završavaju prije nego što hrana dodirne biljku. Njeno korijenje izlučuje enzime koji napadaju protein, razbijaju ga u male topive molekule, što ostaju visjeti na katetičkim kukicama da bi se ponovno spojile poput dijelova montažne kuće.

Hrana ispod plijesni pretvara se u baru. Biljke plijesni crpu tekućinu kroz korijenje, pretvaraju je u protoplazmu, daju joj jezgru i izbacuju uvis u uzgibano krzno sporangija.

Ali ta je tekućina čarobna. Ona može postati protoplazmom svakog bića podjednako lako i brzo. Može se staviti u krvotok i

tu će biti bezopasna poput normalnih aminokiselina, a ipak omogućiti gotovo trenutan ponovni rast nedostalog mesa, dovoljno potpun ponovni rast, nadam se, da omogući drastično razaranje i obnovu koji su mi potrebni.

Taj postupak bi mogao omogućiti potrebnu regeneraciju, ali ukloniti stare stanice u pravo vrijeme, na pravom mjestu u odgovarajućim kontroliranim količinama, sasvim je drugi problem. Rusi su primijenili tehniku antitijela na konjima da bi dobili serum koji selektivno razara tkiva. Meni se to čini presporim i premukotrpnim. Pomisao da cijepim konja s malo moga vezivnog tkiva nekako mi se ne sviđa. Kako ću dobiti to vezivno tkivo? Osim toga, nemam konja. Serumska gospodarstva skupo naplaćuju svoje usluge.

Pošto sam promatrala osobito zdravu koloniju plijesni kako rastapa žilav komad sirove govedine, zaključila sam da osim antitijela postoje i druga razorna sredstva. Prisilila sam naizmjenične generacije plijesni da žive na najžilavijem svježem mesu koje sam mogla naći, a zatim na mrtvoj podlozi plijesni iste vrste. Da bi se hranila a da ne izvrši samoubojstvo, plijesan se morala naučiti da bude vrlo probirljiva, da napada samo ono meso koje je jedva prošlo tanku liniju što odvaja život od smrti. Dvaput su varijente prešle granicu i rastvorile se opet u lokvice, ali su ostale vrste naučile proizvoditi ono što je bilo potrebno.

Zatim sam uzela malo enzimskog soka ispod podloge i uštrcala tu smrtonosnu tvar kuniću — onom smeđom zeki s bijelom pjegom. Zeki se nije ništa dogodilo, samo je postao vrlo gladan i otežao za pola kilograma. Posjekla sam se i uribala sok u ranu. Vrhovi prstiju su mi se oljuštili, ali rana se nije pogoršala. Zatim sam poslala uzorak bolnici radi testiranja, s napomenom Williamsu da je to pokusni uzorak sredstva što razlikuje mrtvo od živog tkiva koje može uz oprez poslužiti pri čišćenju inficiranih rana i slaboj lokalnoj gangreni.

Williams je ostao onaj isti neodgovorni stari jarac kakav je uvijek bio. Imao je starog pacijenta koji je umirao od svih bolesti uključivši i gangrenoznu nogu. Williams je uštrcao cijelu tubu soka u nogu odjednom, tek da vidi što će se zbiti. Dakako, nastala je vodnjikava kaljuža, koju je morao sam očistiti. Ali, koristilo je. Rekao je da mu se od iznenađenja preokrenuo želudac, ali je stvar zaustavila gangrenu baš kao što sam i ustvrdila. Rana je ostala čista, a bolesno tkivo tako temeljito očišćeno kao poslije kirurške amputacije. Ipak, posjetio me s ostatkom uzorka i s najvećom ga se radošću otarasio. Pretpostavio je da je to neki superkatalizator, nekako naučen da bude selektivan, i želio se ga riješiti prije nego šio sredstvo

zaboravi što je naučilo.

Kad sam se poslije raspitivala sa starog pacijenta, rekli su mi da se probudio vrlo gladan i zatražio odrezak. Udovoljili su mu intravenozno aminokiselinama i živio je pet dana duže nego što se očekivalo.

Kontrola nije bila konačna, ali je bila dovoljna da sok nazovem »H« po ionu kiseline. Čini mi se da je »H« dobar naziv.

Po rasporedu je prva bila obnova kostiju. U srednjoj se dobi javlja neka vrst akromegalije. Ljudi okoštaju, kosti im odebljaju, hrskavica se pretvara u kost, a arterije se stišću i postaju krute.

Tjednima sam gotovo prekinula uzimanje kalcija. Time sam razinu kalcija u krvi snizila ispod granice sigurnosti. Krv je pokušavala ostati normalnom tako što je rastapala liječenu kost. Radi sigurnosti morala sam se igrati paratiroidnim injekcijama, depresantima i čak s malo kalcijevog laktata na osnovi promatranja iz sata u sat kako ne bih prešla granicu grčenja nadražljivosti mišića.

No taj metež vjerojatno je poremetio rad žlijezda s unutrašnjim izlučivanjem, jer su se počele nenormalno ponašati i jučer sam iznenada dobila napadaj prije nego što sam mogla uzeti depresant. Nije se slomila nijedna kost, ali mi je poslije napadaja jedna lakatna kost bila neugodno savijena. Kad sam to vidjela, gotovo sam dobila drugi napadaj.

Kad se kosti počinju savijati, vrijeme je da se prestane. Vjerojatno sam malo pretjerala. Čini se da u manjim kostima nije ostalo gotovo ništa minerala osim krute zdrave hrskavice. Sada ležim na krevetu i pijem mlijeko, punč s jajima i riblje ulje. Sinoć sam maštala o tanjuru dobre hrane, ali ne želim ustati i izaći iz kuće dok opet dobro ne okoštam. Hladionik mi je nadohvat ruke. Možda su mi velike kosti još tvrde, a možda i nisu, ipak ne želim dobiti o noge i ravne tabane zbog jedne obične večere.

Dragi, divno se zabavljam i željela bih da si tu i da mi zaviruješ preko ramena i daješ sarkastične primjedbe. Svaki postupak je nagađanje koje se temelji na najsmionijim dedukcijama, a svako se nagađanje pokazuje kao ispravno. Ako nastavim ovom brzinom, kad ovo završim bit ću daleko ispred svih na mom području. Bit ću jedan od najboljih razrokih endokrinologa praktičara.

Nadam se da i ti uživaš i da nalaziš na stotine razbijenih posuda i starih zuba.

Morala sam pogledati u prijašnje bilješke i sada kontroliram puls, razinu nadražljivosti, PH i tako dalje. Sada je sedam sati i deset minuta. Uskoro ću ti snimiti još jednu ploču.

Dovidenja, dra... *

Njen se glas zaustavi, a igla naleti na naljepnicu i počne grepsti teškim drapajućim šumom. Alec preokrene ploču. Naljepnica na drugoj strani bila je datirana tjedan dana poslije.

Helen je veselo govorila:

»Halo, Alek. Prošao je tjedan dana. Danas sam riskirala i ustala. Opet ležim na leđima, s malom vrtoglavicom, ali nesavijena.

Sjećaš li se kad je ono obelisk pao na mene? Loše su mi namjestili ruku i ona je krivo srasla, s velikom čvorugom na mjestu gdje su se spojili slomljeni krajevi kosti. Ta je čvoruga bila odlična kontrola broja kromosoma u tom procesu obnove. Ako dođe do prave regeneracije, čvoruga se mora znatno smanjiti a spoj biti pravilniji, u skladu s genetskim predloškom oblika ruke.

Čim sam pomislila na tu kontrolu, morala sam provjeriti. Ne mareći na opasnost da mi se svodovi na stopalima izravnavaju, ustala sam i pošla dizalom na drugi kat u ordinaciju doktora Stantona te otišla kroz punu čekaonicu u njegovu ordinaciju, gdje sam odmah legla na stol za preglede.

Pregledavao je krajnike nekom dječačiću i razdraženo rekao:

— Moram vas zamoliti da pričekate svoj red... Oh, pa to je Hellen Berent. Doktorice Berent, ne biste smjeli zlorabiti svoj profesionalni položaj... Jeste li pri svijesti?

— Ništa mi nije — rekla sam ljubazno — želim samo posuditi na tren vaš fluoroskop da pogledam jedan stari lom u desnom ramenu.

— Oh, razumijem — rekao je žmirkajući. — Ali, zašto ste legli?

Alec, sjećaš li se da je taj mladić prilično bezazlen i pokušava biti dostojanstven i ukočen kako bi to sakrio. Prošli put kad smo razgovarali i ti si pričao one divne izmišljotine, na njemu se vidjelo da misli kako smo pomalo čudni ako već ne potpuno blesavi. Da sam mu rekla kako se bojim da će mi se saviti noge, možda bi pozvao ambulantna kola da me odvezu. Zato sam rekla:

— Bojim se da sam uzbunila svoje paratiroidne žlijezde. One bijesne. To je samo trenutno stanje, ali moram se na kratko vrijeme opustiti. Morali biste vidjeti moj indeks nadražljivosti! Malo više... i... ah... osjećam grčeve. Imate li možda malo kurarea?

Gledao me kao da sam ga trenutak prije opalila vješalicom za šešire. Zatim je izvukao fluoroskop tako hitro da se gotovo srušio pod njim, ukadrirao kosti moje ruke i izgurao me odatle prije

nego što sam mogla reći »oh«. Očigledno pomisao da bih mogla dobiti napadaj u njegovoj ordinaciji nije probudila u njemu profesionalnu znatiželju.

Alec, kad sam vidjela te sjene kostiju, jedva sam se suzržala da ne užasnem jadnog mladića ratnim pokličem. Položila sam jednu ruku do druge i nisam vidjela nikakve kvrge. Kosti su na obje ruke bile potpuno iste.

To znači da stanice zadržavaju više genetskih predložaka nego što im je potrebno. A potrebno im je samo malo poticaja da bi obnovile ozlijeđena mjesta prema specifikacijama. Regeneracija je sigurno neiskorišteni potencijal tijela. Ne razumijem zašto. Ne možemo razvijati NEKORIŠTENE sposobnosti. Prirodno odabiranje djeluje samo u pitanjima života i smrti — u ovome evolucija vjerojatno nema udjela. To je jednostavno sretni prekid sa stanjem fetalnog majmuna, preostali komadić zaustavljenog razvoja.

Pitam se kako široki predložak sadrži pojedina stanica. Mogu li iz šake izbiti novi prsti, iz zgloba nova šaka, iz ramena nova ruka? Gdje prestaje kontrola?

Taj je problem prirodan za podatke koje sada dobivam. Slijedeće zime, kad završim ovo smiješno pomlađivanje, bacit ću se na proučavanje regeneracije i pokušati izazvati rast novih ruku kod amputiranih. Možda bismo mogla dobiti dotaciju od države, preko vojnog instituta za projektiranje umjetnih udova. Napokon, nove će noge biti umjetni udovi koji će učiniti nepotrebnim sve umjetne udove.

Ali, sve je to za slijedeću godinu. Ovog trenutka time se mogu koristiti samo da bih ubrzala obnovu tkiva. Ako bih mogla prevariti svoje stanice da se prebace na aktivnost embrionalne razine, one bi ponovno rasle dovoljno brzo da održe unutrašnje mehanizme u radu poslije zaista snažnog drmusanja te otopine. Morat ću sve to dovoljno brzo pratiti tekućim proteinom... Ne, ako budu tako brzo rasle, koristit će materijal iz raspadnutih starih stanica. To bi moglo skratiti proces na nekoliko sati. A nuklearna kontrola bi bila tako aktivna da bi idealno obnavljala tkivo.

Razaranje i obnavljanje što se odvija istodobno. Posao kao i svaki drugi.

Slijedeća je faza obnavljanje različitih mekih tkiva. Da mi se toliko ne žuri, učinila bih to u dva dugotrajna, spora gladovanja na Gandijev način, praktički bez znanstvenih pomagala. Sada moram početi raditi. Uostalom, ploča je već puna, pa zbogom do slijedeće ploče, kad god to bilo.

Željela bih da si ovdje.«

On brzo skine ploču i stavi drugu. Ova je bila snimljena samo s jedne strane i nosila je datum 17. rujna, oko pedeset dana poslije.

Helen započne govoriti bez ikakvog uvoda, a glas joj je bio jasniji i udaljeniji, kao da govori metar dva od mikrofona.

Vrlo sam uznemirena, Alec. Dogodilo se nešto vrlo čudno. Najprije da ti ispričam sve od početka.

Kura gladovanja prošla je odlično. Dakako, morala sam biti kod kuće i ne pokazivati se nikome dok opet ne budem izgledala kako valja. Sada sam opet gotovo normalna i dobivam oko pola kilograma dnevno. Postupak po metodi embrionalnog stanja poticao je stanice da se zaista aktiviraju. Čini se da se obnavljaju po predlošku za odrasle a ne po fetalnom predlošku i tako dobivam meso u ispravnim proporcijama a ne poput divovskog djeteta.

Govorim nepovezano zbog toga što nastojim ukazati na ono bitno. Ono bitno je preogromno a da bi se moglo lako izreći.

Naravno, poznato ti je da sam započela ovim eksperimentiranjem samo zato da bih provjerila svoje teoretsko poimanje metabolizma stanice. I najbolje postojeće teorije tek su nabačene, a moja su nagađanja nesigurna i tek pokušaji. Nikad neću znati sigurno da li se moj pacijent oporavio zbog mog načina liječenja, unatoč tome što sam tako liječila samu sebe — ili je samo psihosomatski reagirao na visinu mog honorara.

Pogrešna se teorija najbolje ispravlja tako što se dovodi do logičkog apsurda i zatim njena glupost posluži kao ključ za pronalaženje početne greške.

Recept: da bi se provjerile teorije o nekom procesu, valja uzeti neutralan subjekt — to jest mene — i pokušati uspostaviti specijalnu fazu tog procesa umjetnim sredstvima koje diktiraju teorije. Neuspjeh će biti ključ za reviziju teorija.

Mislila sam provesti drugu polovicu godišnjeg odmora u bolnici provjeravajući zapisnik eksperimenta i sretno pišući članak o značenju neuspjeha.

Da bih predusrela svaku nezgodu, spojila sam električnu budilicu s diktafonom i telefonom. Ako budilicu ne budem prepodešavala svakih pet sati, ona će izbaciti telefonsku slušalicu, a diktafon će pozvati hitnu pomoć.

S unutrašnje strane ulaznih vrata pribila sam objašnjenje i upute za postupak u slučaju nužde. Poslije svake faze eksperimenta ponovno ću napisati upute, kako bi odgovarale novom stanju. Moto je: »Budi spremna«, »Planiraj za svaku mogućnost«. Kad god mi eksperiment eksplodira u lice, bit ću na to spremna.

Postojala je samo jedna mogućnost koju nisam planirala.

Alec, upravo sam se pogledala u zrcalo. Jedino dobro zrcalo nalazi se pred spavaonicom, ali sam propustila da se prije u nj pogledam. Tjedan dana sam ljenčarila čitajući i spavajući na poljskom krevetu i na naslonjaču pokraj prozora. Čini mi se da sam još čekala da nešto krene pogrešnim putom, ali se ništa nije događalo. Koža na rukama je očigledno bila drukčija — bez ožiljaka, žuljeva, preplanulosti — samo glatka ružičasta prozirna koža — i tako sam se naposljetku otišla pogledati.

Zatim sam to usporedila s liječničkim pregledom. Te ćeš podatke naći zajedno s ostalim medicinskim bilješkama. Alec, imam osamnaest godina. Mlada sam koliko odrastao čovjek može biti mlad.

Zanima me kako se Aladin osjećao kad je glačao zarđalu lampu samo da je malo očisti. Sigurno iznenađen. Najupadljivija karakteristika toga novog lica je njegov iznenađen izraz. Izgleda iznenađeno iz svakog ugla, a ponekad izgleda blijedo i prestrašeno.

Prestrašeno. Einstein nije bio prestrašen kad je otkrio relativitet, ali su s pomoću njega ipak načinili bombu. Ne znam kako bi se od ovog mogla načiniti bomba, ali ljudi su divlji i nepredvidivi. Kako će reagirati kad prestanu starjeti? Ne znam, ali nisam toliko nepromišljena da bih svijetu dala još jednu Pandorinu posudu. Najsigurnije je da sačuvam tajnu dok se ti vratiš i tada ćemo sazvati tajni sastanak stručnjaka da nas savjetuju.

Ali što ako me moj znanac vidi na ulici kao osamnaestogodišnjakinju? Što ću mu reći?

Teško je biti praktičan, dragi. Moja mašta juri u svim smjerovima. Znaš li da ti se na tjemenu kosa prorjeđuje? Za dvije godine s tom ćeš frizurom izgledati kao fratar.

Znam, znam, reći ćeš da nije pravo da ti budeš mlad dok su svi ostali sijedi, ali što je pravo? Da bi bilo pravo svima, svatko bi morao imati na raspolaganju to liječenje besplatno. Svatko. Kako da se to izvede, možemo prepustiti nekom ekonomistu. U međuvremenu ćemo morati promijeniti imena i preseliti se u Kaliforniju. Sigurno ne želiš da te ljudi prepoznaju, a onda da se pitaju tko sam ja. Sigurno ne želiš izgledati dvaput stariji od svoje žene i dopustiti da te ljudi smatraju i nazivaju zavodnikom maloljetnica.

Laskanje ustranu, to je dovoljno korektno. Postupak je još opasan. Možeš se nazvati pokusnim kunićem broj dva. To je pravo. U hotelsku knjigu gostiju možemo se upisati kao G. Igpay i supruga. Oprosti, Alec, skrećem s teme. Zaista je teško biti praktičan.

Ako postupak izađe iz laboratorijskih okvira i počne se koristiti — ako pomlađivanje postane neka vrst obavezne vakcinacije protiv starenja — to će biti dobro za čovječanstvo. To bi čak moglo pomoći evoluciji. Regeneracija će ukloniti negativan utjecaj okoline, stare ožiljke lošeg odgoja, i dati svakom čovjeku najbolji mogući organizam. Svijet pun onih koji ne mogu starjeti postat će maraton prema zdravom duhu i zdravom tijelu, s najdužim mogućim razdobljem razvoja za ljude s najboljim kromosomima i najzdravijom porodičnom tradicijom.

Sada napokon mogu zadati udarac u korist evolucije. Obično se nalazim na suprotnoj strani, boreći se da spasim život nekom pacijentu čiji će potomci zadavati liječnicima glavobolje.

A pomisli na kulturnu evoluciju! Prvi put će se ljudi moći koristiti svojim talentom za učenje onako kako se njime valja služiti, onako kako se njime trebalo koristiti od samog početka: neprekidni razvoj vještine, i humora, i razumijevanja dok se iskustvo slaže sloj po sloj.

Nama su potrebni mislioci koji će imati vremena prokuhati golemo akumulirano znanje u razumne dimenzije. To je hitan posao — i ne samo za genije — i mi ostali morat ćemo pomoći pri traženju zajedničkih nazivnika. I običan specijalist će imati vremena da više nauči, da sam donese neke zaključke, da se poveže sa specijalistima srodnih područja.

Uzmi kao primjer nas dvoje, lijep uzorak nepovezanih specijalista. Ti bi mogao učiti neurologiju a ja antropologiju i psihologiju i tada bismo mogli razgovarati istim jezikom. Bili bismo dovoljno blizu da surađujemo — bez mnogo rupa apsolutnog neznanja — i da pišemo najdivnije knjige. Mogli bismo čak… ah — mi možemo čak — «

(Nastala je tišina, a zatim nesiguran smijeh.)

»Zaboravila sam. Rekla sam »Uzmi kao primjer nas dvoje«, kao da već nismo primjer. Istraživanje će biti za druge ljude. Ovo je za nas. To je šok. Smiješno — smiješno kako me to iznenadilo.

Ne bi to smjelo biti tako važno. Uostalom, život čovjeka nalik je na život drugog čovjeka. Ostat ćemo isti ljudi na istom poslu — s više vremena. Dovoljno vremena da gledamo kako sekvoje rastu i promatramo sazrijevanje čovječanstva. Dugo vremena.

Ali vanjska strana osuđene stanice ne razlikuje se mnogo od unutrašnje. To je isti svijet, pun istih budalastih ljudskih bića. I opet, evo me kako držćem kao da me malo prije gotovo pregazio kamion.«

(Opet isti nesiguran smijeh.)

»Sada ne mogu govoriti, Alec. Moram razmišljati.«

Kad se ploča zaustavila, Alec je nekoliko minuta buljio kroz prozor s rukama na leđima, a zglobovi prstiju su mu pucketali i blijedili od napora. Bila je to posljednja ploča, jedini ključ rješenja. Treperenje u njenom glasu, izbor riječi, punili su njegovu dušu neizrecivom emocijom koja je nju bila obuzela. Bila je to gotovo misao, pojam napola osjećao a napola viđen, što leži na granici logike.

Pred njegovim je očima uporno rasla vizija Keopsove piramide, poludovršene, s robovima koji mučno rade i umiru na njenim kosinama.

Slijepo je zurio preko vrhova krovova grada čekajući ne usuđujući se silom potražiti objašnjenje. Odjednom vizija počne nestajati, a njegov duh odluta za drugim mislima. Negdje dolje, u košmaru zgrada, nalazila se Helen. Gdje?

Bezuspješno. Rastavivši ukočene prste, Alec nacrta mali trokut na omotnicu ploče da bi ga podsjetio kako piramida sadrži neku vrst rješenja. Kad je to učinio, odjednom se sjeti da je Helen, kad bi bila u nedoumici, rado zapisivala problem na papir dok bi razmišljala.

Na stolu u spavaonici nalazila se servijeta od bijelog papira, a uz nju pepeljara s nekoliko opušaka. Servijeta je bila čista, ali je u košari za otpatke našao dva zgužvana lista papira i pažljivo ih izravnao na stolu.

Pisalo je **»Dragi Alec«**, a zatim su slijedile precrtane i umrljane riječi. **»Dragi Alec«** pisalo je opet na sredini lista, a slova su nesvjesno bila izrađena u krasopisu. Ispod toga je bilo nekoliko črčkarija, a zatim surealistička skica zuba mudrosti s jasnim tragovima zubarske obrade, kako leži bočno u prednjem planu pustinje. Pod skicom je bio potpis **»VRIJEME«** a kraj toga je kritički pisalo: **»Izvod: osamljeni i ravni pijesci prostiru se daleko.«** Črčkarije i nejasni likovi i lica pokrivali su dno papira i nastavljali se na slijedeći. Usred njih bila je zapisana samo jedna misao: **»Nešto nije u redu«.**

To je bilo sve. Alec tupo savije dva papira i stavi ih u omotnicu ploče. Zub i trokut. Bilo mi je smiješno, ali nije se mogao smijati. Izvadi ploču i pogleda je. Na prednjoj strani diska nalazila se još jedna koncentrična zvučna traka. Helen je ponovno koristila ploču. Igla je prešla preko uske brazde i započela urezivati previše odmaknuta prema sredini ploče kad je Helen ponovno uključila uređaj za snimanje.

On stavi ploču na aparat a iglu postavi rukom.

»Dragi Alec, rado bih da si ovdje. Nisi tako dobar salonski psiholog kao što bi to bila jedna žena, ali poznaješ općenito ljudsku prirodu i uvijek znaš objasniti njene neobične postupke. Mislila sam da dobro tumačim ponašanje ljudi, ali večeras ne mogu objasniti ni vlastito. Nije se dogodilo ništa neugodna. Samo, cijelog sam se dana ponašala kako nije moj običaj i mislim

da je to simptom nečega neželjenog.

Otišla sam u grad da protegnem noge i opet vidim ljude i blještavilo svjetala. Promatrala sam fotografije pred jednim kinom kad sam primijetila Lucy Hughes kako žuri mimo mene s paketom pod rukom.

Nisam se okrenula, ali ona me prepoznala i prišla mi.

— Pa to je Helen Berent! Mislila sam da si u Tibetu!

Okrenula sam se i pogledala je. Lucy, s njenim dječjim ponašanjem i ženskom intuicijom. Lako sam joj se mogla povjeriti, ali ona nije žena koja će čuvati tajnu. Nisam ništa rekla. Samo sam gledala u nju onim praznim izrazom koji imam, kako kažeš, kad razmišljam.

Pogledala me je i njene se oči raširiše.

— Pa vi ste premladi. Vi niste... Zaboga. Izvinjavam se. Mislila sam da ste netko drugi. Smiješno, ali izgledate ista moja prijateljica — dok je bila mlađa, dakako. To je gotovo sablasno!

Počela sam otezati na zapadnjački način i uljudno odgovorila, kako se pristoji neznancu, a ona je otišla kimajući glavom. Jadna Lucy!

Otišla sam pogledati film. Zabrinjava me ono što se zatim dogodilo. Ostala sam u kinu osam sati. Bio je to loš film, naivna detektivska priča puna krvi, nasilja i ubojstava. Gledala sam ga tri i pol puta. Ti često daješ kritičke primjedbe na duševno stanje ljudi koji se naslađuju tom vrstom filmova — spominješ rimske gladijatorske igre. Ne mogu se sjetiti kako to objašnjavaš a nužno mi je potrebno objašnjenje. Kad je prestala posljednja predstava kasno u noć, vratila sam se kući taksijem. Vozio je prebrzo, ali sam ipak stigla. U hladioniku je bilo neko meso zaraženo botulusom, ali sam to odmah osjetila i bacila. Moram biti vrlo pažljiva. Ljudi su odviše nepažljivi. To prije nisam zamjećivala, ali istina je.

Najbolje je da legnem i da pokušam zaspati.«

Alec automatski skine ploču i vrati je u omotnicu. Pogled mu se zaustavi na nacrtanom trokutu, a njegove se ruke uspore i zastanu. Dugo je gledao nepomično u nj — piramide, grobnice kraljeva. Stara religija, koja je učila da jedna čovjekova duša živi u mumiji, avetinjska iskra koja nestaje ako nestane ljudskog obličja. Šapat besmrtnosti na zemlji. Keops koji troši nagomilana bogatstva kraljevstva i bespomoćne živote robova samo da bi grobnica štitila njegovo tijelo i gradi bijedno brdo od kamenja da se stoljeća poslije njega rugaju njegovom imenu. Nada — i strah.

U nama postoje nikad dirnuti izvori ludila.

Alec odloži ploču i priđe prozoru. Smeđi toranj Kolumbijskoga medicinskog centra nazirao se u daljini. Cornell Medical bio je u

predgrađu, u Bellevue. »Nada«, reče Alec. »Dok ima života, ima i nade«, i oporo se nasmije uzrečici. Sada je znao što mora učiniti. Okrenuo se od prozora i, uzevši telefonski imenik, otvorio stranicu pod »Bolnice«.

Bila je večer. Dežurni psihijatar ga je uslužno otpratio hodnikom.

— Ne želi reći svoje ime. Dio njena kompleksa. Za nas simptom, a za vas vrlo neugodno. Možda biste je lakše pronašli kad bi imala neke karakteristične znakove. Mislim, ožiljke ili slično. Teško je naći nekoga bez ikakvog...

— Što joj je? — upita Alec. — Tjeskoba? Bojazan od stvari, klica, od pada... ?

— Istina, boji se. Čak se i mene boji! Kaže da imam klice. Kaže da sam nekompetentan. To je sve simptom nekoga drugog straha, naravno. Ona se zapravo ne boji tih stvari. Kad uspijemo naći onaj pravi potisnuti strah i objasnimo joj ga...

— On odbaci Alecov prigovor: — Nije razumno bojati se malih stvari. Ona se ne boji tih malih opasnosti, No, potiskivanje...

Alec ga prekide malo oštrim glasom.

— Bojite li se smrti?

— Ne mnogo. Tu nema pomoći i normalni se ljudi navikavaju na tu pomisao, No, ona...

— Pripadate li kojoj vjeri?

— Vedanta. To ništa ne znači. Njen stav u ovom slučaju je...

— I miš može doživjeti živčani slom! — reče naglo Alec.

— Gdje vi tu vidite potiskivanje? Vedanta, rekli ste? Nezgodno je što je Helen previše racionalna!

Stali su.

— Je li to ta soba?

— Da, reče suho liječnik ne pokušavaju otvoriti vrata.

— Ona još sigurno spava. — Pogleda na sat. — Ne, sada će se probuditi.

— Droge — reče Alec hladno. — Pretpostavljam da ste je psihoanalizirali i pokušali pronaći njenu tegobu u doba kad ju je majka lupila lilihipom, je li? Ili možda liječenje šokom da uništite moć mašte, zar ne?

Mladi psihijatar postane zlovoljan.

— Gospodine, mi znamo svoj posao. Sedativi i analiza, bez njih bi ona vrištala do iznemoglosti. Ona je odviše sumnjičava da bi nam svjesno povjerila svoje tajne, ali pod skopolaminom ona misli da je sredovječna žena. Koliko je to razumno? — On s naporom vrati svoju profesionalnu blagost.

— Do sada nije mnogo rekla ali nadamo se da ćemo doznati više poslije slijedeće kure. Dakako, kad bismo znali njenu obiteljsku historiju, to bi nam neizmjerno pomoglo. Htjeli bismo razgovarati s

njenim ocem i majkom.

— Učinit ću sve što mogu da vam pomognem — odgovori Alec. — Gdje ima života ima i nade, — On se oporo nasmije primjedbi koja izazove liječnikov oštri profesionalni pogled. Mladi čovjek stavi ruku na kvaku ravnodušna lica.

— Možete ući i identificirati je. Pamtite, budite vrlo obazrivi da je ne preplašite. — On otvori vrata, odmakne se a zatim uđe za Alecom.

Helen je spavala na krevetu, a crna joj je kosa padala preko jednog obraza. Izgledala je poput iznemogle devetnaestogodišnje djevojke, ali Alec nije vidio promjene. Ona je uvijek bila takva. To je bila Helen.

Liječnik je blago pozove.

— Gospođice... ah... Berent. Gospođice Berent. Helenino se tijelo ukruti, ali ona ne otvori oči.

— Odlazite — reče sitnim glasom. — Molim vas!

— Ja sam doktor Marro — reče umirujuće mladi liječnik.

— Kako da znam da ste liječnik? — reče ona ne pokrećući se. — Možda ste pobjegli i preobuku se u liječnika. Možda ste paranoičar.

— Nisam ja nitko drugi — reče liječnik slegnuvši ramenima. — Ja sam samo doktor Marro. Kako vam to mogu dokazati ako ne gledate u mene?

Sitan glas je zvučio kao recitiranje djeteta. Rekla je:

— Ako ste liječnik, znate da me vaša prisutnost uznemirava. Vi me ne želite uznemiravati i zato idite. — Ona se potajno nasmiješi prema zidu. — Molim vas, idite.

Zatim naglo zaplašena sjedne i počne ga gledati.

— Nazvali ste me gospođicom Berent. Oh, Alec! — Njene se oči rašire poput tamnih jezera na snježno bijelom licu, a zatim se skvrči okrene lice prema zidu šapćući uz suho jecanje: — Molim, molim...

— Uzbuđejete je, Berent — reče psihijatar. — Žalim, ali morat ćete otići.

To se moralo učiniti. Alec ovlaži slinom suha usta i zatim jasno i glasno, naglašujući svaki slog, reče:

— Helen, draga, ti umireš.

Na tren je zavladala čudna tišina. Liječnik je gledao u njega zapanjenim blijedim licem; zatim se pokrene pokušavajući ga uhvatiti za ruku i tražeći glasom odgovarajući veseo ton.

— Dođite, Berent vi... sada moramo otići.

Alec udari svojom zgrčenom šakom u brbljavo blijedo lice. Nije obraćao pažnju na liječnika koji je pao. To je značilo samo da će imati malo vremena a da ga nitko ne prekida. Helen se šćućurila u drugom uglu kreveta i mucala »ne-ne-ne-ne... « bezizražajnim glasom. Labavi teret psihijatrova tijela osloni se na njegovu nogu, a zatim spuzne i pritisne prste na njegovim nogama.

— Helen — jasno je pozove Alec. — Helen, ti umireš. Imaš rak.

Ona odgovori životinjskim cviljenjem. Alec pogleda ustranu. Blistavi bijeli zidovi počeše se naginjati pod ludim uglovima. On zatvori oči i pomisli na tamu i tišinu. Iznenada cviljenje prestade i začuje se mucajući glas:

— Ne, ja neću nikad um... Ne, neću.

— Jest — reče on tvrdo — hoćeš. — Tama se povlačila. Alec otvori oči. Helen se okrenula i gledala ga. Na čelu joj je izbila bora čuđenja. — Zar zbilja? — upita djetinjasto.

Lice mu je bilo mokro, ali ga on ne pokuša obrisati.

— Da — ustvrdi — to je apsolutno sigurno. Rak, neizliječivi rak.

— Rak — mrmljala je ona čudeći se. — Gdje?

On je spremio odgovor. Uzeo ga je iz anatomskog atlasa — jedno nepristupačno mjesto, teško da se potvrdi ili odbaci, nemoguće za operaciju. Reče joj.

Ona je jedan tren razmišljala, a na licu joj se ocrtavala zbunjenost.

— Znači, ne mogu spriječiti. Svejedno će se dogoditi. Sada je tu. — Odsutno je pogledala prema gore trljajući dlanom čelo. — Koliko ću još živjeti?

— Vrlo je malen i zatvoren — on nesigurno odmahne rukom. — Možda tek za deset-dvadeset godina.

Razmišljajući, ona ustade iz kreveta i pogleda kroz prozor. Usne su joj se nabrale kao da zviždуće.

Alec ju je gledao s uljudnim smiješkom na usnama. Osjećao je kako se težina liječnikova tijela odmiče dok mu se razbistrivala glava.

— Stanice — promrmlja Helen, a zatim iznenada poviče sama sebi. — Naravno, ne! — Ona se zahihoće i hihot je progovorio njenim vlastitim toplim glasom iz kojeg je nestao piskavi ton straha. — Alec, nikad nećeš pogoditi što sam radila. Pričekaj dok čuješ ploče! — Zadovoljno se smijala. — Lov na divlje guske! Stidim se pred tobom. I sve to nisam shvatila do sada.

— Što nisi shvatila, draga?

Liječnik se uzdigne na koljena i otpuže. Helen se radosno vrtjela.

— Nisam shvatila da sve stanice mogu mutirati, ne samo stanice-klice nego sve stanice. Ako se nastave razmnažati — svaka stanica s istom vjerojatnošću mutacije — a neke bi mutacije mogle biti kancerozne, tada bi svatko... Izračunaj to za mene na logaritamskom računalu, dragi, s toliko milijuna stanica u tijelu, sa...

Ona je gledala mimo njega u novu pomisao, ali tada se njen pogled usredotoči i postade mekši.

— Alec, izgledaš tako umorno. Ne bi smio biti blijed poslije tvog skitanja po... — Magle u mislima nestade. Vidjela ga je. — Alec, pa ti si se vratio!

I sada ih više nije razdvajao ni prostor ni vrijeme, a ona je bila topla i živa u njegovim rukama, njuškala mu obraz i hihotala mu se u

uho.

— A ja ti tu držim predavanje o stanicama! Vjerojatno sam bila luda.

Čuo je kako liječnik korača hodnikom praćen četom snažnih bolničara, ali nije na to obraćao pažnju. Helen se vratila.

Arthur C. Clarke: Tiho, molim!

Priče iz »Bijelog jelena« - priča prva

Tales from the White Hart: Silence, Please!

Preveo Krsto Mažuranić

Kao što sam već jednom negdje rekao, nitko nije bio dorastao Harryju Purvisu, najslavnijem naklapalu »Bijeloga jelena«. U njegovu svestranu naobrazbu nije moglo biti sumnje — samo, gdje ju je, dođavola, stekao? I kako protumačiti familijarnost s kojom je govorio o različitim članovima Kraljevskog Društva? Moram priznati, da mnogi nisu vjerovali ni jednoj jedinoj riječi koju bi izgovorio. Meni se, pak, činilo da u tome pretjeruje, što sam neki dan i prigovorio Billu Templu, možda malo preoštro.

— Uvijek si nabrušen na Harryja — kažem ja njemu — ali moraš priznati, da je zabavan. A to je više nego bi mnogi od nas mogli reći za sebe.

— A ako pritom misliš na mene — odbrusi Bili, bijesan što mu je neki američki izdavač odbio neke savršeno ozbiljne priče pod izgovorom da ga nisu uspjele nasmijati — iziđi pa ponovi, ako se usuđuješ. — Tada je pogledao kroz prozor, vidio da mećava još uvijek bjesni svom žestinom, i brže-bolje dodao: — Ne danas, neka ti bude, ali svakako kad dođe ljeto, ako se dogodi da to bude u srijedu kad smo obojica ovdje. Jesi li za još jednu rundu onog tvog soka od ananasa?

— Jesam, hvala — rekoh. — Jednoga ću lijepog dana zatražiti da ga pomiješaš s džinom, tek toliko da te zeznem. Čini mi se, da sam jedina osoba u »Bijelome jelenu« koja se sasvim dobro osjeća i bez džina.

Dalje nismo razgovarali, jer je baš u tom trenutku stigao predmet razgovora. Mi o vuku... Naravno, to bi inače dolilo ulja na vatru, ali kako je Harry doveo gosta, odlučili smo da budemo dobri dečki.

— Hej, narode — reče Harry. — Upoznajte mog prijatelja Sollyja Blumberga. Najveći stručnjak za filmske trikove u Hollywoodu.

— Budimo precizni, Harry — reče Blumberg tužno, glasom koji bi bolje pristajao išibanom španijelu. — Ne u Hollywoodu. Izvan Hollywooda.

Harry odmahne rukom.

— Tim bolje po tebe. Solly je došao amo da ponudi svoj talent britanskoj filmskoj industriji.

— Zar britanska filmska industrija postoji? — zainteresirao se Solly. — U studiju mi baš nisu izgledali previše sigurni u to.

— Svakako, da postoji. Štoviše, ona cvjeta. Vlada je zatrpava golemim porezima na zabavu i tako je odvode u bankrot, a zatim je oživljava kojekakvim velikim olakšicama. Tako mi to radimo u ovoj zemlji. Hej, Drew, gdje je Knjiga gostiju? I daj nam po jednu duplu. Solly je svašta pretrpio u posljednje vrijeme, treba mu okrepe.

Ako zanemarimo turoban izraz lica, Blumberg nije izgledao kao čovjek koji je svašta pretrpio u posljednje vrijeme. Nosio je vrlo elegantno i skupo odijelo, a šiljci njegova ovratnika od košulje bijahu zakopčani negdje oko polovice njegovih grudi. To je svakako bilo uviđavno, jer je tako pokrio skoro cijelu kravatu premda, nažalost, nije pokrio svu. Pitao sam se u čemu je problem. Vruće sam želio, da to ne budu opet protuameričke aktivnosti: bila bi to crvena krpa pred nosom našeg kućnog komunista, koji je upravo proučavao šahovsku ploču u obližnjem kutu.

Mi svi ispustimo suosjećajne zvuke, a John zlobno primijeti:

— Možda će vam pomoći da nam ispričate svoje jade i tako sebi olakšate breme na duši. Bilo bi to divno osvježenje da jednom čujemo i nekog drugog kako priča.

— Ne budi preskroman, Johne — hitro ga prekine Harry. —Meni svakako nije dojadilo da i od tebe konačno čujem koju priču. Ali sumnjam da je Solly kadar sve to još jednom proživjeti pričajući vam. Zar ne, stari moj?

— Tako je — uzdahne Solly. — Ti im ispričaj.

(Znao sam, da će tako završiti, šapne mi John u uho.)

— Gdje da počnem? — upita Harry. — Možda s onim, kad je Lillian Ross došla da te intervjuira?

— Bilo s čime, samo ne s time — protrne Solly. — Sve je to, zapravo, počelo onda, kad smo krenuli sa serijom »Kapetan Zoom«.

— »Kapetan Zoom«? — reče netko s prijetnjom u glasu.

— Te se dvije riječi u ovim prostorijama smatraju psovkom. Samo nam nemojte reći da ste vi odgovorni za to nemoguće smeće.

— Dečki, dečki — uskoči Harry svojim najmilozvučnijim glasom. — Ne budimo pregrubi. Ne smijemo baš sve ocjenjivati prema našim visokim kritičkim standardima. A ljudi moraju zarađivati svoju svakodnevnu koricu kruha, ne? Osim toga, milijuni djece vole Kapetana Zooma. Sigurno ne želite da im skršite njihova mala srca... a

blagdani su tako blizu!

— Ako zbilja vole Kapetana Zooma, radije bih im skršio njihove male vratove.

— Kako necivilizirane emocije! Moram ti se ispričati, Solly, zbog nekih iz moga društva. Nego, kako se zvala prva epizoda?

— »Kapetan Zoom i opasnost s Marsa«.

— Ah, da. Tako je. Kad je već o tome riječ, pade mi na pamet: zašto nas zapravo uvijek ugrožava baš Mars? Rekao bih, da je to sve zakuhao onaj Wells. Jednoga bi nas dana moglo zadesiti da nas oni momci tuže zbog klevete... i naći ćemo se u gadnoj kaši, osim ako nam uspije dokazati da su i Marsijanci jednako neotesani prema nama.

— Veseli me, što nisam vidio »Opasnost s Marsa«...

— Ja jesam — zajauče netko iz pozadine. — Još uvijek je pokušavam zaboraviti.

— ... ali nas se sada ne tiče sadržaj. To je djelo trojice gostiju krčme u Wiltshire Boulevardu. Nitko ne zna da li je scenarij ispao tako ćoškast zato što su autori bili pod gasom, ili su se naljoskali zato da se uzmognu suočiti s Opasnošću. Ako vas to zbunjuje, nema veze. Sollyjev je jedini posao bio da izvede filmske trikove koje je zahtijevao režiser.

— Najprije je morao izgraditi Mars. Proveo je pola sata čitajući »Osvajanje svemira«, a onda je izradio crtež kojega su stolari pretvorili u prezrelu naranču koja lebdi ni u čemu, okruženu nevjerojatnim brojem zvijezda. To je bilo lako. Marsovski gradovi već nisu bili. Pokušajte zamisliti potpuno stranu arhitekturu koja ipak ima smisla. Sumnjam da je to moguće; ako jest, netko je to sigurno već iskoristio ovdje, na Zemlji. Studio je konačno sagradio nešto, što je pomalo podsjećalo na bizantski stil obogaćen idejama arhitekta Franka Lloyda Wrighta. Što nijedna vrata nisu vodila nikamo nije uopće bilo važno: glavno je bilo, da ima dovoljno prostora za mačevanje i kojekakvu akrobatiku prema zahtjevima scenarija.

— M-hm, mačevanje. Evo vam civilizacije koja raspolaže atomskom energijom, zrakama smrti, svemirskim brodovima, televizijom i sličnim pametnim stvarčicama, ali kad je trebalo da se potuku Kapetan Zoom i zločesti vladar Klugg, sat bi se vratio nekoliko stoljeća unatrag. Gomile vojnika stoje lijevo i desno držeći u rukama smrtonosne pištolje sa zrakama smrti i čime sve ne, ali nikad ništa ne poduzimaju s njima. Ili skoro nikad. Katkada pljusak iskara juri za Kapetanom Zoomom i spaljuje mu tur na hlačama. Vjerojatno zato, što se zrake smrti kreću samo brzinom svjetlosti, pa ih on lako nadtrči.

— Bilo kako bilo, ti su ukrasni pištolji ipak izazvali lijep broj glavobolja. Smiješno je, koliko će vremena Hollywood potrošiti na

sićušne pojedinosti u filmu koji je inače totalno smeće. Producent Kapetana Zooma imao je nekakvu slabost prema pištoljima na smrtonosne zrake. Solly je konstruirao Model I, koji je izgledao poput križanca bazuke i lumbarde. Bio je sasvim zadovoljan, a zadovoljan je bio i producent, gotovo cijeli dan. A onda je velikan uletio u studio kipteći od bijesa i noseći nekakvu jezivu spravu, plastičnu, ljubičastu, punu svakakve dugmadi, i leća, i polugica.

— »Vid' amo, Solly!« uzrujavao se. »To je moj mali kupio u Supermarketu, zapravo dali su mu to uz kutiju kikirikija za reklamu, ili tako nešto. Aha, ako skupiš deset poklopaca... Vrag ih nosi, bolji su od naših, i rade!«

— I on pritisne polugicu, a tanki mlaz vode prostrijeli među kulise, mimo svemirskog broda Kapetana Zooma i ugasi cigaretu koju je neki statist pušio baš ispod »Zabranjenog pušenja«. Ovaj se, smočen, pojavi na zračnoj ustavi broda, ljut, otkrije tko ga je smočio, i brzo se povuče, spominjući nešto svoj Sindikat.

— Solly je proučio pištolj sa zrakama smrti okom stručnjaka. Da, morao je priznati da je impresivniji od svega što je sam dotad izradio. A zatim se povukao u svoju kancelariju obećavši da će učiniti sve što je u njegovoj moći.

— Model II je bio kompletan, zajedno s ugrađenim televizorom. U slučaju da Kapetana Zooma napadne kakav hikoderm, valjalo mu je samo uključiti aparat, pričekati da se ugriju lampe, izabrati kanal, namjestiti finu regulaciju, izoštriti sliku, naštimati horizontalnu i vertikalnu sinhronizaciju — i pritisnuti okidač. Na svu sreću, Kapetan Zoom je bio čovjek nevjerojatno hitrih reakcija.

— Producenta je Model II impresionirao, pa je dopustio proizvodnju. Vladar Klugg je dobio modificirani model, IIa. Svakako ne bi bilo u redu, da protivnici imaju jednako oružje! Kako već rekoh, Pandemic Film je pazio na svaku sitnicu.

— I sve je bilo dobro, u prvo vrijeme. Dok bi glumci glumili, ako bi se to moglo za njih reći, trebalo je samo da nanišane i pritisnu obarač, kao da se zbilja nešto zbiva. Iskre i bljeskanje su kasnije dodavali na negativ dva mala čovjeka u tamnoj komori, koju su čuvali strože nego sam Fort Knox. To im je išlo od ruke sasvim dobro, sve dok producenta nije počeo grickati crvić pretjerane umjetničke savjesti.

— »Solly«, rekao je, igrajući se plastičnim užasem kojeg je njegov sinak dobio u nagradnoj igri. »Solly«, ja bih ipak volio pištolj, koji će nešto raditi«.

— Solly se sagnuo na vrijeme tako da je mlaz vode prošao iznad njegove glave i poškropio portret Louelle Parsons. »Nećete valjda opet pucati po svima«, zajaukao je.

— »Neee«, odgovorio je producent s očitim oklijevanjem u glasu.

»Morat ćemo se zadovoljiti s onim, što imamo.« On stane prekapati po papirima na stolu, a onda mu se lice razvedri.

— »Evo, slijedećeg tjedna krećemo s epizodom br. 54: 'Robovi Ljudi — Puževa'. E, vidiš, Ljudi — Puževi moraju imati pištolje, ne, pa ćeš zato...«

— Model III je Sollyju zadao mnogo glavobolje. Nisam izostavio štogod, ha, Solly? Dobro. Ne samo da je konstrukcija morala biti sasvim nova, nego je i morala »nešto raditi«. To je bio izazov Sollyjevoj domišljatosti.

— Model III je progutao mnogo vremena i rada. Na sreću, Solly je poznavao jednog domišljatog tehničara koji mu je i prije pomagao, tako da je zapravo on izumio Model III. (»Nego što, on je!« reče Blumberg namrgođeno.«) Princip je bio ovaj: mali, ali izvanredno snažni električni ventilator je proizvodio mlaz zraka u koji se dodavalo najfiniji puder. Kad bi se tu spravu dobro namjestilo, iz nje je izlazila impresivna zraka i čula bi se još impresivnija buka. Glumci su se tako bojali toga čuda, da im je gluma bila sasvim uvjerljiva.

— Producent je bio zadovoljan — puna tri dana. A onda ga je, poput groma, pogodila neugodna misao.

— »Solly«, rekao je, »ovi vražji pištolji su predobri. Kapetan Zoom nema šanse protiv Ljudi — Puževa. Moramo ga opskrbiti nečim boljim.«

— Tada je Solly shvatio što mu se dogodilo. Bio je uvučen u trku u naoružanju.

— Da, vidim, došli smo do Modela IV, zar ne? Kako je taj funkcionirao? Aha, da, sjećam se. Bio je to acetilenski plamenik, a ubacivale su se svakakve kemikalije, da bi plamen mijenjao boju. Ah, morao sam spomenuti da je od epizode br. 60 nadalje — bila je to »Propast na Deimosu« — studio s crno bijele tehnike prešao na Kmicacolor, što je otvorilo nove mogućnosti. Ubacivanjem bakra ili stroncija ili barija u plamen, moglo se dobiti boje po miloj volji.

— Ako mislite da je producent bio konačno zadovoljan, ne poznajete Hollywood. Neka se cinici samo smiju kad se na ekranu pojavi moto »Ars Gratia Artis«, neznalice. Pa zar bi fosili kao Michelangelo, Rembrandt ili Tizian potrošili toliko vremena, truda i novaca u potrazi za perfekcijom koliko su to učinili šefovi Pandemic-filma? Sigurno ne.

— Nije mi ni na kraj pameti da ustvrdim, kako se sjećam svih Modela koje su Solly i njegov domišljati tehničar izradili tokom snimanja serije. Bio je jedan koji je ispaljivao šarene kolutove dima. Bio je tu i visokofrekventni generator koji je proizvodio gorostasne, ali sasvim bezopasne iskre. Bila i je tu i svinuta zraka, kojom se pucalo iza ugla, a koju su izradili tako, da su mlaz vode osvjetljavali iznutra, pa se to na naročiti način reflektiralo... bilo je naročito

spektakularno u mraku. I tako smo došli do Modela br. 12. —

— Model br. 13 — reče Blumberg.

— Pa naravno! Baš sam glup! Zar je mogao biti koji drugi broj! Dakle, Model 13 zapravo i nije bio prijenosno oružje — premda su i neki drugi bili prijenosni samo uz pomoć ogromnog napora mašte. To je trebalo biti dijabolički uređaj instaliran na Phobosu da bi se njime pokorilo Zemlju. Solly mi je, doduše, objašnjavao principe po kojima je trebao funkcionirati, ali ih moj slabašni um nije mogao zapamtiti... Konačno, ta tko sam ja da se uspoređujem s intelektima sposobnim da smisle jednog Kapetana Zooma? Ja vam samo mogu opisati što je zraka trebala raditi, ne i kako. Dakle, zraka je trebala započeti lančanu reakciju u atmosferi našeg nesretnog planeta. što je trebalo izazvati spajanje dušika i kisika u atmosferi, a što je dalje trebalo izazvati ružne posljedice po život na Zemlji.

— Ne znam moram li se veseliti ili žalostiti što je Solly prepustio rad na Modelu 13 svome talentiranom asistentu. Ispitivao sam ga vrlo detaljno, ali mi nije znao reći ništa osim da je stvar bila visoka oko dva metra i izgledala kao križanac teleskopa od 200 inča i protuavionskog topa, te da je bila puna elektronskih cijevi i da je imala u sebi ogromni, divovski magnet. A sve je to trebalo proizvesti bezopasni, ali spektakularni električni luk, kojega je opet onaj veliki magnet trebao izobličiti u sve mile moguće oblike. Tako je to bar opisao izumitelj, a nema razloga da mu ne vjerujemo.

— Pukim slučajem, kao da se sama Sudbina umiješala u igru, Solly nije bio u studiju kad su prvi put isprobali Model 13. Na svoje veliko nezadovoljstvo, morao je baš na taj dan otputovati u Meksiko. Baš si srećković, Solly! Očekivao je, da će ga jedan njegov prijatelj pozvati telefonom, a kad je poziv konačno stigao, bilo je to nešto sasvim drugo!

— Model 13 je bio, najblaže rečeno, uspješan. Hoću reći, funkcionirao je. Nitko ne zna što se zapravo dogodilo, ali, na svu sreću, nitko nije poginuo, a vatrogasci su spriječili da izgore i susjedni studiji. Nevjerojatno, ali činjenice govore! Model 13 je trebao biti tobožnji bacač tobožnjih zraka smrti — a bio je pravi. Nešto je izišlo iz projektora i prošlo kroz zid studija kao da ga nema. I zbilja ga koji trenutak kasnije nije bilo. Samo jedna velika golema rupa, nagorena po rubovima. A onda se srušio krov . ..

— Sollyjeva je jedina šansa da uspije uvjeriti američku policiju u to, kako se dogodila neobjašnjiva pogreška. Inače mu je zdravije da ostane s ove strane granice. Još dandanas Pentagon i Komisija za atomsku energiju prekapaju po ruševini...

— A što biste vi uradili da ste na Sollyjevu mjestu? Nevin je, ali kako da to dokaže? Bio bi se on i vratio, ali se sjetio kako je jednom zaposlio čovjeka koji je agitirao za Hanryja Wallacea, tamo još 1948,

a kako da to opravda? A povrh svega, Solly je sit Kapetana Zooma. Evo ga zato ovdje. Možda netko zna za koju filmsku kompaniju gdje bi se našlo posla za njega? Ali samo povijesni filmovi, molim vas. Zakleo se da neće dotaći ništa modernije od luka i strijele.

IZ SADRŽAJA IDUĆEG BROJA »SIRIUSA«:

Miller: **ŽRTVOVANI**

Nasljednici »Vikinga« u dalekoj budućnosti doveli su na Mars ljude, ti su doveli druge ljude. Naseobina na crvenoj planeti postaje golemo radilište. Uvjeti rada su neljudski. Pitanje svrhe golemih žrtava ostaje otvoreno...

Aldiss: **EKVATOR**

Pripovijetka je kriminalističko-špijunsko-ljubavna znanstvena fantastika: žanr SF koji se prvi put pojavljuje u »Siriusu«. Napeta i uzbudljiva fabula sagrađena je oko zemaljske naseobine došljaka iz svemirskih prostranstava.

Lem: **TRAGEDIJA STROJEVA ZA PRANJE RUBLJA**

Duhoviti način pisanja poznatog poljskog autora u ovoj je pripovijetki dobio krila: razmahao se do savršenstva baveći se temom — kućanskih strojeva, ne zaobilazeći pri tom apsurde koje sa sobom donosi njihovo reklamiranje.